

ona

**Quadern
de debat**

Número 94 - febrer 2002 - 3,60 euros

▶▶ Euro 2002: llums i ombres en un any decisiu

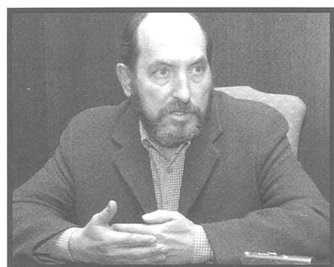
4 hemeroteca i editorial

5 Informe

Europeus per la butxaca.
Per Juanjo Sánchez.

10 Euro 2002

El futur pot ser diferent.
Entrevista a Tomàs Méndez,
per Sebastià Verd.

16

Euros sense cartera.
Entrevista a Pere Mascaró,
per Gina Garcías Sansaloni.

22

Apostar per un model sostenible.
Entrevista a Ferran Navinés,
per Antoni Oliver.

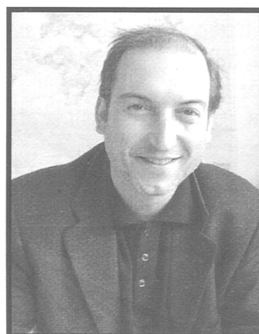
28

Ni una pesseta més.

Taula rodona amb Ramon Calafat, Miquel Morata, Claudia de Haro i Vicenç Tur, per Magdalena F. Mulet.

34

Quasi tot depèn de nosaltres.
Entrevista a Margalida Payeras, per Constanza Forteza.

40

"L'euro no és determinant".
Entrevista a Antoni Serra,
per Magdalena Cortès.

45 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 94, febrer 2002

Edita: Fundesba, SL.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Bartomeu Bennassar (teòleg), Antoni Fleixes (economista) Jaume Garau (psicòleg), Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Empar Rocabruna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Magdalena Cortès, Gina Garcías, Maria Ferrer, Constanza Forteza, Miquel Massutí, Antoni Oliver, Joana M. Roque, Antoni Rosselló, Juan Antonio Sánchez i Jaume Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 42 09 66 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 3,60 euros - Subscripció: 36 euros per any (10 números)

(Jaume Rosselló és l'autor de les fotografies d'aquest número)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adregeu-la a **Fundesba, SL.**
c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca, o
telefonau al 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

2002, un any decisiu

Sovint hem sentit dir -i aquest número d'ONA n'és una prova- que l'euro serà beneficiós per a la nostra economia i, conseqüentment, per al benestar de la nostra societat. Major estabilitat monetària, menor inflació, interessos més barats, un mercat més gran i, d'una manera especial, la conversió del turisme internacional en turisme interior amb tots els avantatges que aquest fet representa. Els turistes -la major part, perquè els britànics en resten fora de moment- ja no hauran de fer canvis i, a més a més, podran comparar no només els preus dels serveis sinó també els dels productes, la qual cosa converteix els carrers de les nostres ciutats i viles en un esplèndid mostrador. Tot són flors i violes, cants de sirena per rebre una unitat monetària que constitueix un fet econòmic i social d'enorme transcendència, un tren que, afortunadament, aquest pic ens ha arribat d'hora. Benvingut sigui l'euro, doncs.

Però això no obstant, no tot és color de rosa. L'euro és una oportunitat històrica que no podem deixar passar. El tren passa per la nostra estació, s'atura i ens permet pujar-hi, però hem de voler fer-ho. No n'hi ha prou a saludar els passatgers sinó que l'hem de prendre i, fins i tot, si és menester, hem de tractar d'arribar a la locomotora per tal de pilotar la seva velocitat en tot allò que ens convé, començant, naturalment, pel turisme. I aquí ve el problema. El turisme, a tota Europa, viu un procés de canvi que ja es va poder constatar l'any passat. Els fets de l'11 de setembre encengueren l'alarma, però el procés ja era en marxa: per primera vegada en la darrera dècada, i en realitat des de l'inici del turisme de masses en els anys cinquanta, l'oferta de les zones turístiques sobrepassa la demanda. Els turistes ho saben i es deixen estimar: el preu és un bon reclam, però les Balears no podem competir amb els països que, fora de l'euro, poden devaluar les seves monedes, com Turquia. Hem d'oferir una altra cosa: qualitat, servei, medi ambient, oci...

Amb l'euro a les butxaques l'oferta turística de les Balears passa per millorar el producte que ofereix. Fins ara la nostra ha estat una destinació fonamentada en el turisme de sol i platja, és a dir, vacacional i de masses. En part ho ha de continuar sent, el seu fort continuància sent la temporada alta, de vacances més o manco llargues -més d'una setmana- i amb un nombre alt de visitants que possibiliti no sols mantenir l'actual oferta de transport aeri sinó un ventall ampli i de qualitat de l'anomenada oferta complementària. Però ha de canviar el segell. Ha de transformar el producte massificat en tot un seguit de productes diversificats entre els quals el turista pugui elegir. El turista que elegixi una destinació com la nostra ja no la triarà per ser la més barata sinó per un conjunt de característiques que fan que sigui més atractiva que no altres zones emergents.

Aquest és un canvi que l'evolució dels mercats reclamaria fins i tot sense l'euro, però que la moneda única ens facilita perquè ens proporciona elements -el mercat interior, com a principal d'ells- que només si formam part d'aquest mercat podem oferir. El problema és que per divergències polítiques, com és l'enfrontament entre Govern i hotelers per l'ecotaxa, deixem passar el tren. Si fos així patiríem els efectes negatius que la nova moneda tindrà sobre aquells sectors o zones que no siguin competitives i entrariem en una espiral de declivi les conseqüències econòmiques i socials de la qual són inimaginables. No podem pensar que la nostra societat, que ha aconseguit un nivell de benestar envejable, sigui tan cega com per no adonar-se de tot allò que és en joc en un any com aquest, un 2002, que, sens dubte, serà decisiu per a les nostres vides.

De moment, l'euro ha arribat a l'economia domèstica dels illencs amb molta més naturalitat del que hom hagués imaginat. La transició des de la pesseta a la nova moneda s'ha fet sense que es registrés cap sobresalt important. Això ens demostra que no és la moneda en si el que ens ha de preocupar sinó tot allò que arrossega al darrere. I és que l'euro, com qualsevol altra moneda, té dues cares i no seria bo jugar-nos el nostre futur a cara o creu, sinó que es tracta d'apostar amb consciència, amb prudència per fer els canvis que la societat reclama des de fa temps però que ara són, ja, inajornables.

L'acord no va ser senzill. Tot i que finalment els partits del Pacte es varen avenir a superar les seves diferències a favor del consens, la distància que separa els Verds d'Unió Mallorquina continua sent molt gran. Tots els partits han hagut de sacrificar algun objectiu. La qüestió és saber si aquest consens podrà arribar a bon port.

De moment el control sobre el creixement urbanístic queda en mans del Consell, que haurà d'aprovar els contingents de llicències d'obres permeses.

INSATISFACCIÓ ECOLÒGICA

L'acord entre les institucions sobre la moratòria no ha satisfet els constructors, que havien demanat la desaparició de la norma cautelar ni tampoc els ecologistes perquè, com diu el portaveu del GOB, Miquel Àngel March, a una entrevista publicada a *El Mundo-El Día de Baleares*, queda molt lluny d'allò que es va escriure quan se signà el Pacte de Progrés.

Els ecologistes centren les crítiques, sobretot, en l'espai rural que, diuen, no queda suficientment protegit. Igualment el portaveu del GOB creu que l'acord és una renúncia del Govern a la possibilitat que el Parlament legisli sobre matèria urbanística.

L'ECOTAXA REAPAREIX

El Tribunal Constitucional aixecà la suspensió de l'ecotaxa, la qual cosa permet que el Govern pugui cobrar-la a l'espera que finalment hi hagi una sentència sobre la constitucionalitat o no de l'impost. El president Antich -con recull *Última Hora*- va dir, d'immediat, que l'impost es cobraria i l'anunci significà un retorn a la conflictivitat.

El sector empresarial, excepció de la PIMEM, dona suport als hotelers i als majoristes de viatges que amenacen amb noves accions legals de caràcter individual.

Mentrestant des d'UM, la presidenta del Consell de Mallorca, demanava un ajornament del cobrament, atesa la incertesa que hi ha en els mercats turístics.

LA COMPRA DE RAIXA

El nostre repàs a l'hemeroteca, que aquest mes ha estat pràcticament monogràfic entorn a les moratòries i l'ecotaxa, acaba amb la compra de Raixa, una compra que ha estat majoritàriament ben rebuda i que permetrà que els ciutadans de Mallorca puguin tenir accés a aquesta emblemàtica possessió. Una compra que, a més a més, facilità als mitjans de comunicació una fotografia a la qual s'han volgut trobar molts de significats polítics: El ministre Matas i la presidenta Munar junts en un idíl·lic panorama, com es pot veure en aquesta pàgina del *Diari de Balears*.

INFORME

Europeus per la butxaca

Juanjo Sánchez

"En pessetes o en euros?" és la cançoneta més freqüent que hem sentit als comerços les primeres setmanes de l'any. "En euros", contestaven al principi els més agosarats, els més conscienciats o els més intel·ligents, perquè la recomanació sempre fou emprar

la nova moneda europea i deixar de banda la pesseta el més aviat possible. El cert és que a poc a poc, sigui per convicció o més aviat per obligació, la pregunta s'ha deixat de fer i l'euro ha entrat a les nostres butxaques, a les butxaques dels europeus, amb

menys dificultats de les que al principi ens imaginàvem. Potser perquè imaginar el que ha succeït, protagonitzar el moment històric de la desaparició de la pesseta, no ens animava tant com posar-lo en pràctica.

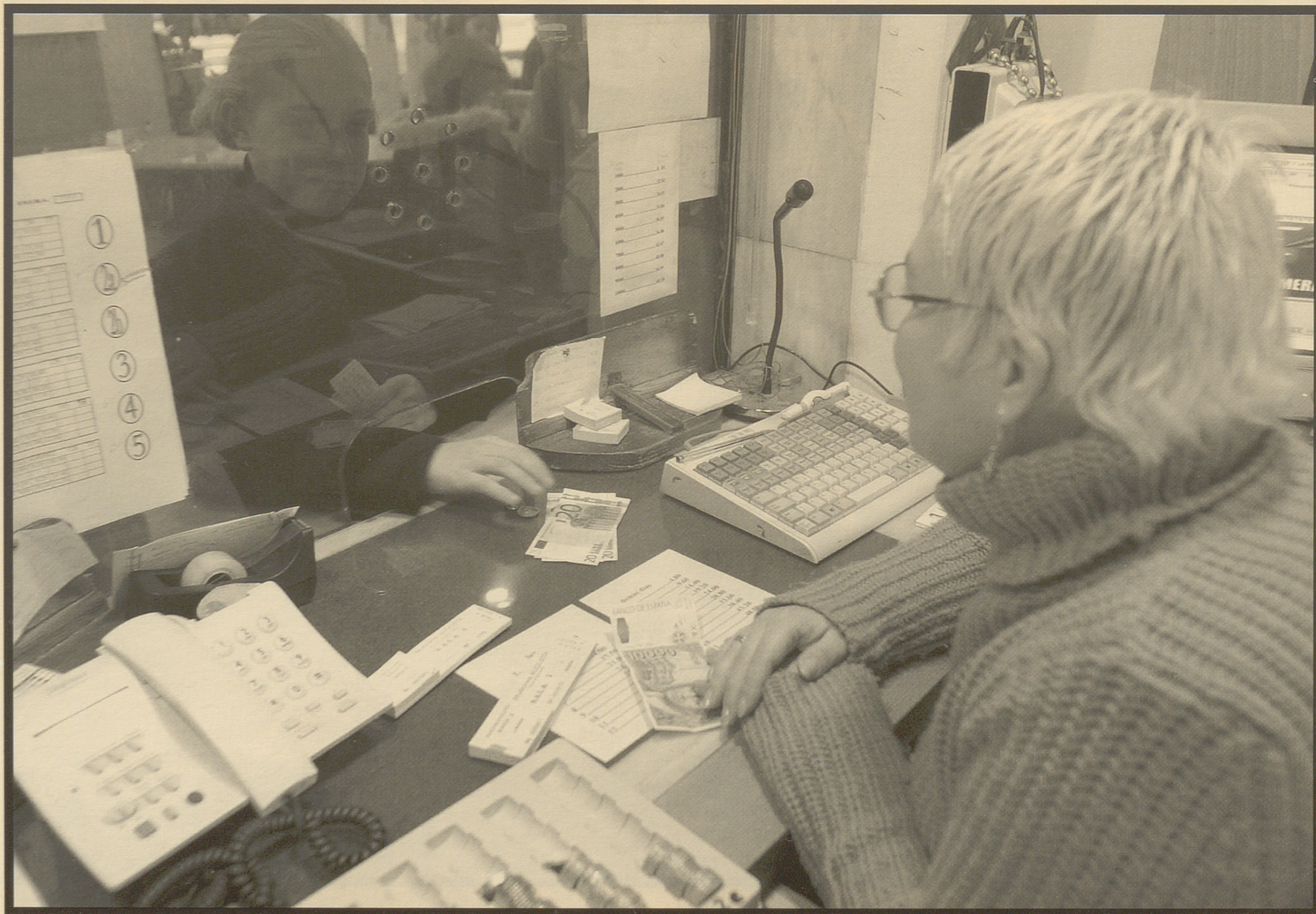

La nova moneda va començar a circular per Balears amb el ritme accelerat amb què ho va fer a la resta d'Europa. Quatre dies després de l'entrada en vigor de l'euro, i quan encara mancaven els dos mesos per acabar el període de convivència amb la pesseta, un de cada quatre illencs feien ja les seves compres de Reís en euros. Les entitats financeres n'havien distribuït 140 milions (més de 23.000 milions de pessetes) i els únics problemes que s'havien produït sorgien precisament per la forta demanda de la moneda: el Banc d'Espanya admetia que la realitat havia superat les previsions i alguns bancs i caixes es veien obligats a restringir el lliurament d'euros sol·licitats per por de quedar-se sense. Una situació que es repetia també a molts de comerços de les Illes, que s'havien convertit involuntàriament en els autèntics distribuïdors de la nova divisa i que veien com entraven moltes pessetes i s'acabaven les reserves d'euros, sobretot de monedes d'un i dos euros, un i dos cèntims i bitllets de cinc i deu euros.

Amb molta paciència i bona voluntat, els entrebancs foren superats i l'euro aprovà el seu primer gran examen, a partir del dia 7 de gener, amb el començament de les rebaixes. Rètols amb quatre xifres (els preus antics i rebaixats tant en pessetes com en euros) que no es tornaran a repetir i que evitaren les esperades confusions. Amb l'augment de compres als comerços, la nova divisa va guanyar terreny i quan es complien deu dies de la seva entrada en circulació, el 50% dels illencs l'emprava en exclusivitat (a mitjans de gener el percentatge era gairebé del cent per cent), encara que la tenia ja a la seva butxaca pràcticament tothom. Les ganes de tocar amb les mans els euros es posaren en evidència a partir del dia 15 de desembre, quan es començaren a repartir els 800.000 "euromoneders" (bossetes amb dues mil pessetes de monedes d'euro) per començar la familiarització amb la nova moneda i en tres dies els ciutadans de Balears ja n'havien adquirit més de 170.000.

ESCEPTICISME INICIAL

Tot això passava entre l'optimisme generalitzat de les autoritats de Brussel·les, les nacionals, les de Balears i dels empresaris illencs. Un sentiment que no era el

Els (pocs) maldecaps de la nova moneda

La intuïció, la bona fe, les calculadores i les màquines registradores han estat els instruments emprats per ciutadans i empresaris en les seves noves relacions basades en l'euro. "Tothom anava, i encara va, molt despistat, però ha anat millor del que ens pensàvem", explicava la caixera d'un supermercat de Palma. "La gent confia en tu i en la màquina registradora, que li mostra la suma de la compra en euros. Quan li dius la xifra total, gairebé tothom et fa un somriure i llavors el que feim és dir-l'hi també en pessetes, que és al cap i a la fi com encara feim els comptes", afegeix mentre passa un rere l'altre els productes i es pot llegir a la pantalla 0,79, 1,50, 3,49... i un no sap molt bé si el que se'n du entra o no al seu pressupost.

"Jo, que em coneixia els preus dels produc-

tes els clients estaven conscienciats del que es trobaven i no ens han discutit ni el canvi ni el preu. Agafen les monedes, les guarden a la butxaca i ja les deuen comptar a ca seva".

EUROS I TARGETES

Però el protagonista d'aquesta unificació monetària no ha estat només el mateix euro, sinó també els doblers de plàstic, les targetes bancàries. Encara que no tant com en principi es pronosticava, molta de gent ha optat per pagar amb elles per no haver de fer comptes. Així ha ocorregut, per exemple, a la botiga Mango de Jaume III, on la nova moneda i les targetes, aquestes darreres sobretot, han deixat de banda la pesseta des dels primers dies de l'any.

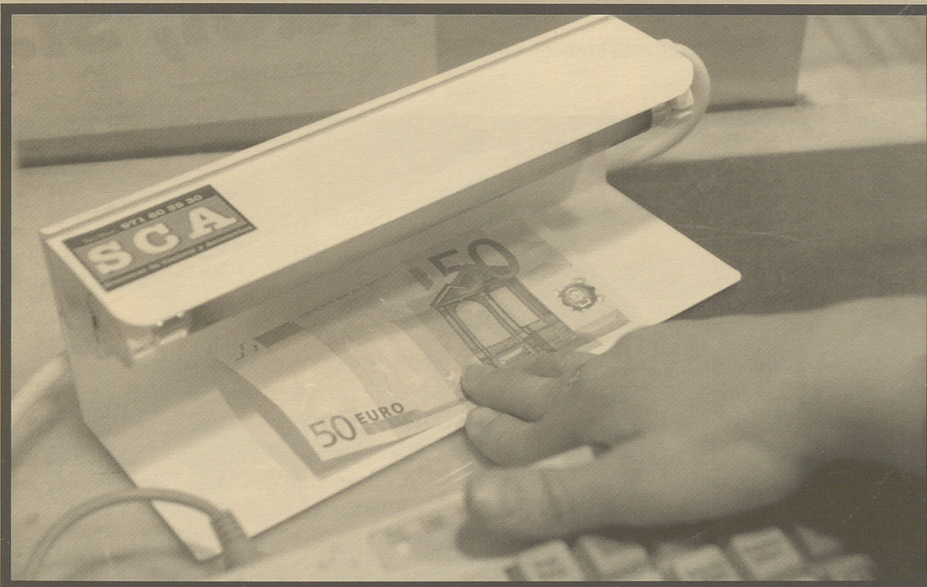
xes respecte del fet que, en el període de convivència, a la majoria dels comerços s'hagi tornat el canvi en euros en tots els casos, encara que s'hagi pagat en pessetes. Tot i així, aquest va ser el principal dubte que es va plantejar a l'Euro telèfon posat en marxa pel Govern per resoldre els interrogants que poguessin sorgir. La resposta era que no era obligatori, però sí recomanable, evitar les pessetes en tornar el canvi. Les qüestions plantejades en aquest telèfon foren moltes, algunes curioses. Un senyor va cridar per demanar per què havia pujat el preu del pa i un altre per demanar si les màquines d'ORA acceptaven totes les monedes d'euro. La resposta, la primera perquè no es podia fer res, i la segona per desconèixerment, fou el silenci en els dos casos.

En el cas de les màquines d'ORA, a Inca, hi hagué problemes perquè els primers dies de gener només acceptaven pessetes, igual que a un aparcament de Palma. El mateix ha succeït amb algunes màquines de begudes i tabac, que no arribaren a temps i hagueren de canviar a corre-cuita el sistema de pagament per poder expedir els articles en euros.

ELS PRIMERS ACUDITS DE L'EURO

Tothom diu saber com reconèixer si els nous bitllets són autèntics o falsos i els mostra a contractarlor si se'ls demana que ho demostrin. Gairebé ningú no ho ha fet encara, emperò, amb els bitllets de 500 euros (83.193 pessetes), els de major valor que s'han fabricat, i sobre els quals ja han sortit, no refranys, però sí els primers acudits de l'època euro: que si el bitllet és com Bin Laden perquè tothom sap qui és però ningú no l'ha vist o si és un 'eurovisión' perquè només el podem veure per la televisió. És cert que pocs l'han tocat amb les mans, però sí que ho va fer la caixera d'una gran superfície de Palma quan li varen pagar la seva compra uns clients alemanys.

Hi ha coses que només el temps ens dirà si, pel que fa a l'euro, han servit per a bé o per a mal. És el cas de les propines. Hi ha hagut cambrers que han rebut un euro quan normalment eren cent pessetes, però a les esglésies sembla que els feligresos no són tan generosos quan es passa la caixa d'almoines. Així, aquests dies ha estat comú veure molts de capellans demanant que els vint duros se substituïssin per un euro i no pels cinquanta cèntims, com sembla que passa.

tes més comuns als tres supermercats que hi ha a la meua barriada per comprar el més barat, he hagut de tornar-hi, perquè m'havia passat de quasi nou euros. No m'ho podia creure", conta una dona que, malgrat les dificultats que sabia que suposaria, va treure totes les pessetes de la seva cartera i es va apuntar a la nova moneda des del primer dia. "La calculadora em va bé a ca meua, però mentre compres no tens temps d'anar fent números".

Un dels principals problemes que es varen posar en evidència des del primer dia fou la manca de canvi en euros als comerços. "El banc no ens dona monedes i anam passant amb els doblers amb què ens paga la gent", explicava una dependenta d'una coneguda botiga de modes, Pull & Bear, de la plaça Major. "En general, ha anat bé -ens deia a finals del mes de gener-

De fet, l'amenaça no s'ha complert, però els comerciants havien advertit que, a partir del dia 1 de gener, i en previsió, com així ha estat, de l'augment de l'ús de les targetes, no les acceptarien si no baixava la comissió que els bancs els apliquen.

"El sistema de l'euro és molt intuïtiu i la gent encara no agafa bé el valor de les coses perquè figuren els preus en les dues monedes, però el temps acabarà per crear un nou sistema de valors del que és car i barat", creu la dependenta d'una botiga de roba infantil de les Avingudes, allà on les vendes d'aquestes festes i les rebaixes posteriors no han sabut, quant a quantitat, d'euros o pessetes, encara que sí que s'ha hagut de dedicar un poc més de temps del normal a cada venda en la caixa registradora.

En cap cas no sembla que hi hagi hagut quei-

que existia unes setmanes abans. Llavors, es feien públiques enquestes com la realitzada pel Consell Superior de les Cambres de Comerç, que mostrava que les empreses de l'arxipèlag eren de les menys preparades per a l'arribada de la nova moneda. Així, s'hi conclouia que només un 62% dels empresaris illencs es considerava ben informat sobre els efectes de l'euro i que només la meitat, en el mes de desembre, havia preparat ja els preus dels seus productes en pessetes i en la nova divisa europea. Una xifra preocupant fou també la que donà a conèixer l'Ajuntament de Palma: un 20% dels comerços seguia pocs dies abans de l'entrada en vigor sense adaptar-se a una situació imminent.

Un cop establerta ja la nova moneda, aquestes enquestes sembla que havien seguit uns criteris molt estrictes o bé que els afectats feren via en el darrer moment i no fou tan complicada la desaparició de la pesseta i l'ús de la nova moneda.

Un cop finalitzat el període de convivència entre pesseta i euro, el 28 de febrer, segons el calendari establert a Espanya, diferent d'altres països on aquest període no hi és, cas d'Alemanya, o bé és diferent, ja no es pot pagar en pessetes, encara que aquestes es poden canviar amb la nova moneda a les entitats financeres i al Banc d'Espanya. A partir de juliol, el canvi només es podrà efectuar a aquest darrer organisme.

Aquestes fites posen fi a un llarg procés que, si bé té en la cimera de Maastrich (1991) la seva primera pedra, s'inicià a finals dels anys setanta, quan els membres de la Comunitat Europea es fixaren la moneda única com a objectiu i començaren les tasques per fer-lo realitat. L'euro és la divisa nacional, a més de a Espanya, Itàlia, Finlàndia, França, Alemanya, Bèlgica, Portugal, Àustria, Irlanda, Luxemburg, Grècia i Holanda, mentre que n'han quedat fora en aquesta primera fase països tan importants dins la Unió Europea com el Regne Unit, Dinamarca i Suècia. També s'hi ha sumat una sèrie d'estats petits com Mònaco, Andorra, Sant Mari, el Vaticà o Kosovo i Montenegro. A tots ells es rebé la nova època amb festes, símbol de la passa definitiva que suposava per al procés d'unificació europea.

ELS INTERROGANTS

Malgrat l'entusiasme regnant, l'euro neix amb molts d'interrogants. Se n'espera que inauguri una època d'estabilitat monetària als països on s'ha establert i que consolidi una Unió Europea que necessita cada cop nous impulsos i que pareix avançar més en qüestions econòmiques que no pas polítiques que impliquin una cessió de la sobirania nacional.

En el cas de Balears, l'efecte més immediat per

a una comunitat essencialment turística serà la desaparició del canvi de moneda per part dels nostres visitants de la zona euro. Això permetrà comparar amb molta més facilitat les diferències de preus existents. Així per exemple, mentre un litre de llet fresca costa a Alemanya una mitjana de 0,61 euros, a les Illes la trobaran per deu cèntims més. La pasta costa el doble que a llocs com Itàlia, Finlàndia o Holanda, mentre que l'entrada del cinema és de les més barates. Una altra conseqüència de la unificació monetària serà la desaparició de la possibilitat de devaluació com a instrument per a la recuperació econòmica, que afavoria determinats sectors com el turístic, encara que la seva utilització a Espanya aquests darrers anys havia estat quasi nul·la.

Quant a la sortida dels espanyols per conèixer altres països, cal dir que la fortalesa de l'euro ens afavoreix, ja que ens estalviarem devers 300.000 milions a l'any només en el cost del canvi de moneda.

LA POR DE LA INFLACIÓ

El principal temor que acompanya la nova moneda és que suposi una pujada de preus. Les autoritats comunitàries i nacionals confien en la "bona fe" dels empresaris i no creuen que la in-

flació creixi més enllà del que és normal. El Banc d'Espanya xifra en un màxim del 0,4% la pujada que es pot produir. El que és cert és que amb l'excusa que els nous preus en euros siguin més fàcilment reconeguts i recordats pels clients moltes empreses han aprofitat els darrers mesos de l'any per pujar els seus articles. Exemples clars del que pot passar els trobam als segells o a les cabines telefòniques, més cars amb la nova moneda.

Aquesta situació afecta especialment les Balears, una comunitat on la inflació ha estat especialment alta el 2001 en relació a la resta de comunitats espanyoles i a la mitja nacional. En concret, els preus pujaren a l'arxipèlag l'any passat un 3,7%, un punt per damunt de la xifra estatal. Desembre es tancà amb una inflació del 0,4%, igual que la mitjana nacional, una dada alta que ha estat interpretada com una conseqüència de la posada en circulació de la nova moneda.

DE L'ECU A L'EURO

L'euro deu el seu nom als alemanys. Triar la denominació no fou una tasca fàcil, ja que no havia de tenir connotacions nacionals ni ser malsonant en cap dels idiomes de la zona euro. Això va ser precisament el que va passar amb el primer nom

triat, "ecu" (sigles de European Currency Unit). A més d'altres problemes com la seva semblança amb la moneda 'escut', que de fet se seguia emprant a Portugal, des d'Alemanya es va incidir en la similitud de pronunciació amb la paraula "kuh", que significa vaca. El 1995, a Madrid, l'aleshores canceller Helmut Kohl, advertí als seus col·legues que substituir el marc alemany per una moneda amb nom d'animal no seria del tot ben vist al seu país.

Així, "ecu" passà a ser finalment "euro", una denominació invariable per als actes legislatius i per a la qual s'ha establert un acord quant a les seves regles gramaticals i les seves declinacions, així com per a les seves subdivisions en cèntims.

ADÉU A LA PESSETA

Arriba l'euro i se'n va la pesseta, amb 134 anys d'història. La Fàbrica Nacional de Moneda i Timbre Reial Casa de la Moneda acabà la fabricació de monedes de pesseta el passat mes de juny, mentre que el novembre de 2000 ja finalitzà la producció de bitllets. Es posava així fi a una unitat monetària que té el seu origen l'octubre de 1868, segons decisió del govern provisional sorgit del derrocament de la reina Isabel II. L'elecció d'aquest nom, que amb la seva desaparició deixa

enrere també nombrosos refranys populars, prové de la denominació que en el segle XVII tenien determinades unitats dels rals. Es tractava, a més, d'un terme especialment comú a Catalunya.

Per evitar falsificacions dels nous bitllets, que poden afectar especialment Balears per la varietat de moneda que circularà per mor del turisme, els euros incorporen avançats elements de seguretat que permeten comprovar fàcilment la seva autenticitat. Visualment, el valor del bitllet situat a l'angle superior de l'esquerra es veu complet a contraluz, quan apareix també una línia obscura a la part central. Pel tacte, hi ha diversos elements en relleu i el paper, fet de cotó, és molt resistent.

La fabricació dels bitllets i de les monedes ha estat una de les principals feines a les quals ha hagut de fer front el Banc Central Europeu en els darrers anys. De tot l'impressionant operatiu, a Espanya li ha pertocat produir 7.085 milions de monedes per valor de 1.450 milions d'euros i imprimir 1.924 milions de bitllets equivalents a 60.000 euros. No tots seran al mercat a principis d'any, sinó que una tercera part del total dels bitllets (5.000 dels 15.000 fabricats) romandran a les caixes fortes dels bancs centrals com a estoc de seguretat.

El futur pot ser diferent

Entrevista a Tomás Méndez

per Sebastià Verd

Tomás Méndez Reyes va néixer a Santa Cruz de Tenerife el 1940. En els anys seixanta es traslladà a Madrid on es llicencià i doctorà en ciències econòmiques per la Universitat Complutense, d'on més tard seria professor i on col·laborà amb altres professors il·lustres com Fuentes Quintana, Rojo Duque o Varela. En aquesta època també el podem trobar a l'Institut Nacional d'Estadística, a l'Institut Nacional de Moneda Estrangera, al Banc d'Espanya o al Ministeri de Comerç, entre d'altres institucions.

En els anys setanta va a Londres becat per la Fundació March per fer un màster d'economia a la London School of Economics. Posteriorment es trasllada a València d'on és catedràtic de teoria econòmica i, un altre pic a Madrid.

En aquesta dècada s'inicia la seva relació amb Eivissa, illa que elegirà com a residència permanent a començament dels anys vuitanta. Des de la major de les Pitiüses continua la seva tasca d'investigació econòmica i és director de l'Escola de Turisme fins al seu nomenament com a director general de Programació Econòmica del Govern de les Illes Balears.

Des de la finestra que dóna a la Seu de Palma, des d'un despatx al darrer pis de la Conselleria d'Hisenda, Tomás Méndez recorda Eivissa, el record d'una Eivissa que el sorprengué quan devers els anys setanta decidí compartir el cosmopolitisme i la llibertat que caracteritzava el seu model de vida. No va ser l'únic professor universitari que prengué aquesta elecció, però sí, segurament, un dels que més arrelaren a una societat que és molt més transparent del que ella mateixa està disposada a admetre. Una transparència que l'obre als costums exteriors i que, sens dubte, ha afavorit el desenvolupament del turisme. No obstant això, els temps han canviat i l'Eivissa d'aquells anys ha evolucionat. La societat ha entrat en crisi, compartida amb Mallorca i també,

encara que tal volta amb menor mesura, amb Menorca. Per això, quan el govern del Pacte de Progrés li oferí ser director general de Programació Econòmica només ho dubtà un moment. Després acceptà com a manera de mantenir, de contribuir -diu- en un projecte engrescador per a un poble acollidor que mereix conservar la qualitat de vida que abans, en els anys setanta, i ara, ja en el segle XXI, encara el caracteritza. Un model de vida que l'euro pot modificar. Des de la Direcció General, Tomás Méndez ha viscut activament la transició de la pesseta a l'euro. No sent cap pena d'acomiarar l'antiga moneda, sinó més aviat tot el contrari.

-La pesseta ens ha dit adéu definitivament. En la seva opinió, com s'ha viscut aquest canvi?

-La veritat és que l'euro s'ha acceptat de manera molt més ràpida i amb més entusiasme del que hom hagués pensat fa uns anys. La nova moneda ha estat ben rebuda des del primer moment, potser perquè és un símbol de la unitat europea i perquè, en el fons, aquesta és la reacció lògica d'una societat que històricament sempre havia donat l'esquena a Europa. Som molts, sobretot de la meua generació, els que encara creïem que Europa acabava als Pirineus i això no és veritat. Ja no ho era amb la integració financera i tampoc no ho és, evidentment, amb l'euro a les butxaques. Els espanyols volíem ser europeus. I en aquest sentit, l'euro és més que un símbol. Pensem que no fa gaire encara emigràvem a Europa, no hi érem a Europa. Europa era una cosa dels alemanys, dels francesos... dels italians, però no nostra. Fins i tot en temps molt més recents, quan a les cimeres europees es discutia com introduir l'euro es va pensar en un procés gradual, en una Europa de dues velocitats amb un primer grup d'estats que tenien les monedes més fortes i unes economies més equilibrades i després la resta, un grup de segona classe per dir-ho de qualque manera. No sé si recorda que a aquests països amb bitllet de segona els deien països *pics*, una denominació que en anglès era prou despectiva. Ara tot això s'ha acabat i som europeus amb els mateixos drets, amb tots els avantatges, també amb les dificultats que comporta i compartim una mateixa història.

-A les Illes Balears també hi ha hagut una bona acollida, no és així?

-Sí, era d'esperar. A les Illes Balears estam avesats a emprar monedes diferents i també als canvis. Estam avesats a les invasions, com la viscuda amb els bàrbars del Nord i sempre ens hi hem adaptat. No hi ha por als canvis, encara que, de fet, el gran canvi va ser amb la unió financera, amb la creació del gran mercat europeu. En realitat amb la moneda, vull dir en efectiu, pagam molt poques coses, ja que la major part dels pagaments entre empreses i fins i tot entre particulars es fa a través de canvis als comptes corrents. La moneda en circulació és una mínima part dels doblers existents, però vaja... no es tracta ni de llevar mèrits ni d'infravalorar l'operació de substitució de la pesseta per l'euro. És un gran mèrit que cal atribuir a totes i cadascuna de les comunitats. Els alemanys, per exemple, han vist com la seva moneda ha perdut quasi un 25% del seu valor respecte del dòlar al llarg de tot el procés i, no obstant això, ho han acceptat de bon grat. Tots els països tenien els seus propis motius per voler ser a l'euro. I tots els interessos particulars han esdevingut, finalment, un objectiu comú. Ha estat un canvi dràstic, per a les Balears també, ja que a partir del 1999 ha estat impossible devaluar la moneda per poder ser competitius. Però per a nosaltres l'euro és indubtablement una oportunitat que no podem deixar perdre, tot i que això ens suposi canvis i sacrificis.

BARATAR EL MODEL

-Una oportunitat? Ho hem sentit a dir moltes vegades, però on es fonamenta aquesta afirmació si fins fa poc el fet de poder devaluar significava ser competitius quant a preus? Com ens defensarem ara si hi ha una crisi turística?

-No poder devaluar la moneda és un canvi dràstic a tota Espanya, però d'una forma especial a les Illes on no hi haurà més remei que baratar el model econòmic. Els preus ja no seran l'element essencial

de la competitivitat sinó que caldrà introduir-ne d'altres i, per un altre costat, formar part d'un mercat tan gran serà un factor d'estabilitat que, a més, ens permetrà obrir el comerç a l'exterior. Tota Europa és ara un mercat domèstic, una zona d'intercanvi que permet ampliar l'horitzó dels negocis. I tot això se suposa que ha de contribuir a elevar el nostre nivell de vida, la nostra renda.

-N'està segur?

-Miri, no en puc estar segur, però allò que sí que podem afirmar és que la sort que tenguem dependrà essencialment de nosaltres mateixos, de com ens adaptem a la nova situació. No tot són avantatges, perquè la unió monetària s'ha aconseguit gràcies que tots els països han fet cessions i, és clar, això ha provocat un canvi de les regles del joc que crea incertesa. Ara hem de jugar d'una altra manera. No podem esperar que l'Estat ens devalui la pesseta. A partir del 1999 ja no ho ha pogut fer i han estat anys bons, però ara, possiblement, la situació és diferent, perquè en el mercat turístic han sorgit noves destinacions més barates. Haurem de competir amb la diversificació de l'oferta turística, per oferir major qualitat, conservar l'entorn natural i potenciar altres sectors econòmics. La unió monetària comporta un major control sobre els preus i sobre els costos i, sens dubte, una major lluita per ser competitius. Haurem de modificar el model econòmic i per això ens caldrà un gran esforç d'imaginació. Pensi que el model econòmic balear s'havia beneficiat, fins ara, d'unes despeses d'explotació, de costos laborals, molt baixes, d'un model que presentava similituds amb el model americà, és a dir, que generava excedents, molts de beneficis, plena ocupació, encara que com a contrapartida aquesta coexistia amb una enorme precarietat. Aquí, fins ara, la productivitat ha estat molt important en la mesura que el diferencial capital-treball ho era, generava molts de beneficis que han possibilitat un increment de l'oferta i que aquesta trobàs la demanda que esperava. Des d'aquest punt de vista cal dir que el model que ha vigít fins ara és un model d'èxit, de gran èxit des del caire econòmic, però, ho deixarà de ser?

ESDEVENIMENTS COINCIDENTS

-Ho deixarà de ser?

-Ens podem fer la pregunta i la resposta serà: depèn. De què? Pensi que l'entrada de l'euro ens ha arribat en un moment en què la situació del mercat, tant exterior com interior, ens força a veure les coses d'una manera diferent a com les hem vistes fins ara. Sovint els esdeveniments no vénen tots sols i, en aquest cas, l'euro coincideix amb una necessitat objectiva d'introduir canvis en el nostre model econòmic, perquè és evident que el diferencial entre el capital i el treball ja no es pot mantenir. L'alta productivitat que ha generat aquest model no pot seguir per aquest camí de generar excedents d'explotació a costa de les baixes despeses laborals o de l'increment de la competitivitat mitjançant l'augment de les places. És evident que el desenvolupament assolit a les Balears en èpoques recents obliga, ja per si mateix, a canviar les regles de joc. De fet aquestes han canviat, perquè el canvi de model a què ens referim no és quelcom que se li hagi ocorregut a un polític, sinó que ve donat pel fet d'haver assolit un determinat grau de desenvolupament i per les circumstàncies del mercat. Encara ens trobam amb agents econòmics que pensen que si aquest model ens ha anat bé fins ara no ha de ser diferent en el futur i es neguen al canvi, però, afortunadament, no tots pensen així, s'han adonat que les coses són diferents i han

començat a actuar d'acord amb aquest convenciment. Uns, les grans cadenes hoteleres per exemple, han decidit traslladar una part de la seva inversió a altres escenaris on poden continuar amb el model balear, que coneixen bé i que els ha anat excel·lentment. D'altres, en canvi, han dirigit les seves inversions cap a la diversificació del producte turístic, la millora de la qualitat dels establiments, la potenciació de marques específiques, etc.

-Aquest punt de vista divergent es tradueix, pens, a la disputa política. Confia vostè que s'imposarà el criteri realista del canvi?

-És que no hi ha altra alternativa. Fins i tot els que no creuen necessari canviar, ho hauran de fer o es trobaran fora del mercat. Perdoni que insisteixi en el tema del canvi monetari, però cal recordar que quan es va instituir el sistema monetari europeu, el 1989, teníem una pesseta sobrevaluada i això ens va fer perdre competitivitat. Entre d'altres coses, aquesta va ser la causa de la crisi amb què iniciàrem la dècada dels noranta. Varen ser necessàries fins

L'ESTABILITAT, GARANTIA DE FUTUR

-Doncs, perdoni la insistència, què hem aconseguit amb l'euro?

-Sobretot estabilitat. Ara podem planificar el nostre futur, és a dir, les nostres inversions, amb un horitzó d'estabilitat que, en la mesura que sapiguem adaptar-nos-hi ens permetrà no només ser competitius com fins ara sinó ser-ho encara més. Hi ha unes noves regles de joc, i les hem de respectar, una de les quals és mantenir-nos en una franja d'inflació similar a la dels mercats emissors de turisme, però sobretot hem d'oferir un millor servei i una millor qualitat. El fet de poder venir a les Illes sense haver de fer cap canvi de moneda i poder comparar els preus, endemés de trobar-nos en un context cultural pròxim, és un atractiu que cal situar en primer lloc dins dels avantatges. Hem d'aconseguir un producte que sigui millor que el de la competència i, a més a més, diferent, és a dir, atractiu per si mateix. Les condicions climatològiques, de qualitat de vida, de proximitat geogràfica... tot això són factors que permeten no només aspirar a

a cinc devaluacions de la moneda per aconseguir tornar a ser competitius. Aquest fet i les circumstàncies d'una guerra que afectà sobretot els principals mercats competidors possibilità el gran desenvolupament posterior. Però, què va passar l'any passat amb el mercat alemany. El canvi entre la pesseta i el marc ja era irreversible des del 1998 i, per contra, la lira turca va ser devaluada... no només han ressorgit mercats i se n'han creat de nous sinó que els preus que poden oferir són més barats. Intentar competir en preus és suïcida.

mantenir un liderat clar en el món turístic sinó entrar en la difusió d'altres activitats econòmiques relacionades, per exemple, amb la societat de la informació.

-Vostè parlava abans d'uns agents que són rebecs al canvi. Quants d'anys creu que pot continuar vigint l'actual model econòmic de les Illes?

-És molt mal de dir això. Però, miri, ens podem atrevir a donar una

data, la del 2004 o 2005 quan, probablement, el Regne Unit s'incorpora a l'euro. I és que a les Illes depenem fonamentalment de dos mercats, l'alemany i el britànic. El primer ha demostrat, llevat de casos puntuals com la reacció davant la devaluació de la moneda turca, que és més estable front de les possibles alteracions de preus. Podran deixar de venir els alemanys de menys poder adquisitiu, que és el que segurament va passar l'any passat, però la resta continuarà venint. Fins i tot tenen aquí moltes residències secundàries. Mallorca forma part de la vida domèstica dels alemanys i això no variarà gaire. En canvi, amb els britànics la situació és diferent. Els nostres cicles econòmics estan relacionats, sobretot, amb el Regne Unit. Això explica l'expansió del turisme britànic dels darrers anys, perquè els consumidors són molt sensibles davant la situació econòmica i ara per ara gaudeixen d'una lliura esterlina molt forta i d'un considerable benestar. Una situació que mantenen fins i tot aquests darrers mesos, quan altres països pateixen les conseqüències de la crisi, per això les Balears s'han vist menys afectades que altres economies. El cicle econòmic balear no es regeix ni pel cicle espanyol ni per l'europeu sinó pel del Regne Unit. Per això quan la lliura s'integri a l'euro, i si, com es preveu, es produeix una devaluació respecte a la moneda europea, llavors cal esperar una pèrdua de turistes britànics que, segurament, se n'aniran a altres destinacions més barates. Serà llavors quan sabrem si ens hem preparat bé. Si hem sabut fer la feina d'adaptació. I és que no podem romandre passius davant dels canvis. No podem pensar, com fan alguns, que si feim les coses com fins ara tenim l'èxit assegurat. No és així. I és que el futur no serà necessàriament igual al passat. És més, potser, i probablement, serà diferent.

DAVANT UN FUTUR DIFERENT

-Ja hem comentat alguns aspectes d'aquesta diferència. Si hagués de posar missions, creuria vostè en les possibilitats d'adaptació de la societat balear?

-I tant! Ja li he dit que la societat balear ha sabut crear un model econòmic que hem de qualificar d'èxit. Ara, però, aquest èxit està amenaçat per níguls que són una amenaça, però també una oportunitat. Al capdavant les pluges són necessàries. En aquest sentit l'euro és el millor que ens podia passar, perquè ens força a fer quelcom que era inevitable, de manera activa i no passiva, i això ens permetrà una adequació que afavoreixi els nostres interessos. Tenim ara l'oportunitat de dur endavant un nou model de desenvolupament turístic més diversificat. Tenguí en compte, per exemple, que l'euro té un efecte psicològic sobre els consumidors, i per tant sobre els turistes. I és que el fet de no haver de canviar de moneda fa que la despesa de les vacances no sigui diferent de la familiar, és a dir, de les despeses de cada dia, la qual cosa és molt important, tant per comprar un parell de sabates com per anar a una festa. Jo pens que els empresaris són conscients d'aquesta circumstància, saben que ja no es pot créixer en quantitat, no perquè el mercat ho hagi sentenciat, sinó perquè això va en contra de la qualitat de vida tant dels residents com dels turistes, i, per això, s'esforcen a reformar els establiments, a invertir en indicadors de qualitat... I l'Administració pública també... inverteix en medi ambient, veu que ha de millorar la infraestructura viària, l'assistència sanitària i l'educació. La nova situació ens obliga a ser conscients de tot això. Al nostre Govern preocupa molt el baix capital humà, és a dir, els baixos índexs de formació que tenim a causa, en bona mesura, del model turístic del passat. Ara, no ens podem permetre segons què, això ho sabem i la nova situació ens força a ser-ne, encara, més conscients.

-En aquest sentit, què és el que no podem fer?

-No podem decebre els nostres clients. No podem oferir paisatges, cultura, gastronomia, neteja i que en la realitat es trobin massificació, falta de personalitat, baixos serveis o brutor als carrers i a les platges. Els nostres equipaments públics i privats han de ser a l'altura del model que hem elegit, però per això s'han de fer moltes inversions en infraestructures per a les quals no disposam de finançament. La Hisenda espanyola ens ho posa difícil i d'aquesta manera és molt mal de fer plantejar-se una política econòmica forta que ens salvaguardi de possibles caigudes del mercat. Ho hem vist amb l'ecotaxa, recorreguda pel Govern central, tot i que el Tribunal Constitucional n'ha aixecat ara la suspensió. No ens ho posen fàcil, però hem de rehabilitar les zones turístiques que es corresponen amb una fase de desenvolupament massificat, de manera que paraules com esponjament, que fins ara no eren més que paraules, siguin reals. No podem quedar creuats de mans.

DIVERSIFICAR

-Endemés del turisme hi ha altres coses. Abans parlàvem de la societat de la informació...

-Clar, també hem d'invertir-hi, però partim d'una posició deficitària que serà molt difícil de corregir i, no obstant això, s'ha de fer. El model de creixement de les Balears ha estat, fins ara, de molt poca R+D, recerca i desenvolupament, i s'ha invertit molt poc en capital humà, en formació. La Unió Europea, ens afavorirà un canvi de direcció? Pens que sí, en la mesura que la nova situació generi més renda, és possible que s'inverteixi per incrementar aquest capital, per poder incorporar al teixit econòmic noves tecnologies que millorin la competitivitat de l'agricultura, o de la indústria. Tot això sense perdre de vista que la globalització ens exigirà una especialització. A l'agricultura, per exemple, no podem competir amb productes estandaritzats sinó amb productes autòctons, únics o diferents. Mai no podrem competir amb grans productors però sí, amb productes específics. D'altra banda tenim una indústria alimentària, del calçat o de bijuteria que, tot i no ser d'alta tecnologia, pot competir perfectament tant en marques, com en qualitat o disseny. Per a la indústria, l'euro és una bona oportunitat, com també ho és per a la introducció de les noves tecnologies. La possibilitat de crear un centre de treball per a altes tecnologies és real, a pesar que exigeixi competir amb molts altres indrets que desitgen el mateix, però per això mateix nosaltres tenim un gran avantatge i és la qualitat de vida i de l'entorn que podem oferir per captar empreses, perquè inverteixin en aquest tipus d'indústries amb un elevat valor afegir.

CREIXEMENT DEMOGRÀFIC I OCUPACIÓ

-Hi ha una qüestió especialment preocupant. En els darrers anys s'ha produït un increment espectacular dels llocs de feina. Si canviem de model, hi haurà una minva? Podem assumir aquest cost social?

-En efecte, el model econòmic de grans creixements en turisme i construcció ha permès batre rècords d'ocupació, però cal dir que aquests llocs de feina, en general, són molt poc qualificats i, endemés, amb contractes de temporada i precaris. El nostre problema no ha estat la plena ocupació, que hi era, sinó la qualitat d'aquesta ocupació. Tot plegat fa que es plantegi el dilema que vostè exposa,

de pensar que si creixem menys minvarà el benestar. Però hi ha més dilemes: si creixem més és a costa del medi ambient i si creixem menys ho és a costa del benestar... Com sempre el problema és trobar l'equilibri, és a dir, créixer de manera ordenada i fer que aquest creixement, inferior al que hem tengut fins ara, permeti incrementar la qualitat dels llocs de feina.

-D'altra banda, afavorir el medi ambient també deu ser benestar...

-Sí, és clar... per bé que jo parlava de benestar en un sentit més econòmic, que equipara el nivell de vida a gaudir de més poder adquisitiu i de millors serveis i infraestructures. Encara que el medi ambient no deixa de ser un recurs econòmic que ens proporciona un valor afegit importantíssim si volem oferir serveis turístics de qualitat. El problema, precisament, és que som a un moment crucial per al nostre futur, perquè hi ha la sensació que som pròxims a una

saturació, de construcció i de turistes, que amenaça ja no el futur sinó l'actual model econòmic. Som prop del límit i, per això, no queda més remei que actuar, hem de deixar-nos de beneïtures, de discussions inútils, perquè el diagnòstic és molt clar. Les regles del joc ja són diferents i ens hi hem d'adequar. No vol dir de cop en sec, sinó progressivament, per millorar els nostres productes, per millorar la formació de la nostra gent, per posar en valor els nostres avantatges competitius però tot conservant un entorn que és, sens dubte, la principal reserva econòmica que tenim.

-No hi ha dubte que hem de preservar el medi ambient, però... com? Els recursos són escassos i els pressupostos de la comunitat autònoma no basten.

-És així. Els pressupostos són els que són i ja no els podem incrementar massa més perquè ja tenim transferides la pràctica totalitat de les competències. En qualsevol cas hi ha el règim especial, el REB, i també la possibilitat d'aconseguir doblers europeus, fins el 2006, per desenvolupar projectes. Però, miri, jo pens que no ens queda més remei que arreglar-nos nosaltres mateixos. Ara mateix ens esperen uns anys que, a pesar de les incerteses, previsiblement no seran dolents. Europa, amb l'euro, pot millorar i nosaltres també, amb ella. Hi ha bones perspectives tant per a la iniciativa privada com per a la pública que, si tenim en compte que els recursos naturals són el nostre principal patrimoni, haurà d'invertir-hi. Si empram la naturalesa hem de reinvertir en la seva conservació, no podem fer malbé el paisatge, hem de reaprofitar l'aigua, reciclar els residus, fer esponjaments... Tota aquesta activitat és una obligació de les administracions, però també representen noves oportunitats de negoci. Treballar a favor del medi ambient és un dels jaciments d'ocupació de major futur i és que formar part d'Europa ens exigeix millor i millor qualitat, de cada vegada més.

-La situació és la mateixa per a totes les Illes?

-En general tot el que hem dit fins ara és vàlid per a qualsevol de les quatre illes. Ara bé, en cada una hi ha especificitats que s'han de tenir en compte a l'hora de planificar el futur. A Formentera, per exemple, gairebé en tenen prou de conservar l'entorn per tenir el futur plenament garantit. A Eivissa tenen un problema potencial, que és el mercat britànic, és a dir, saber què pot passar quan el Regne Unit ingressi a la Unió Monetària, si és que ho fa... i prendre mesures preventives, com per exemple diversificar mercats. A Menorca també tenen aquest problema, però gaudeixen d'una economia més equilibrada, que els du problemes, com a tothom, però que estratègicament és important mantenir. I Mallorca, bé, tot el que hem dit ens serveix perfectament, perquè és l'illa més gran... de major pes econòmic. En qualsevol cas, siguin les Pitiüses, Menorca o Mallorca el que queda molt clar, si més no per a mi, és que totes les Illes tenen un futur esplèndid si fan les coses bé, si introdueixen les reformes que calen perquè el model econòmic aposti més per la qualitat que no pel creixement quantitatiu. I que això sigui possible depèn de nosaltres mateixos, de ningú més.

Euros

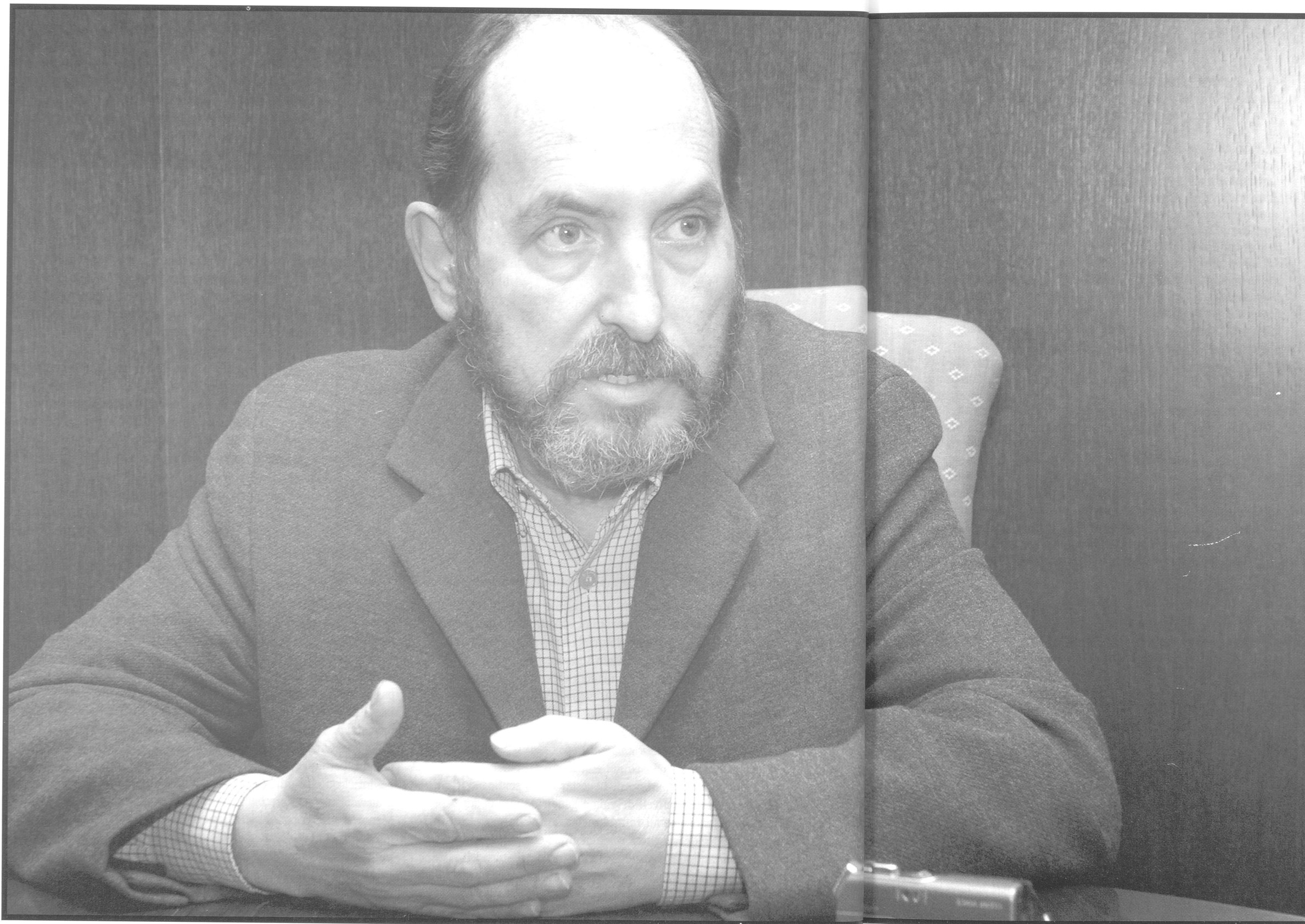
sense cartera

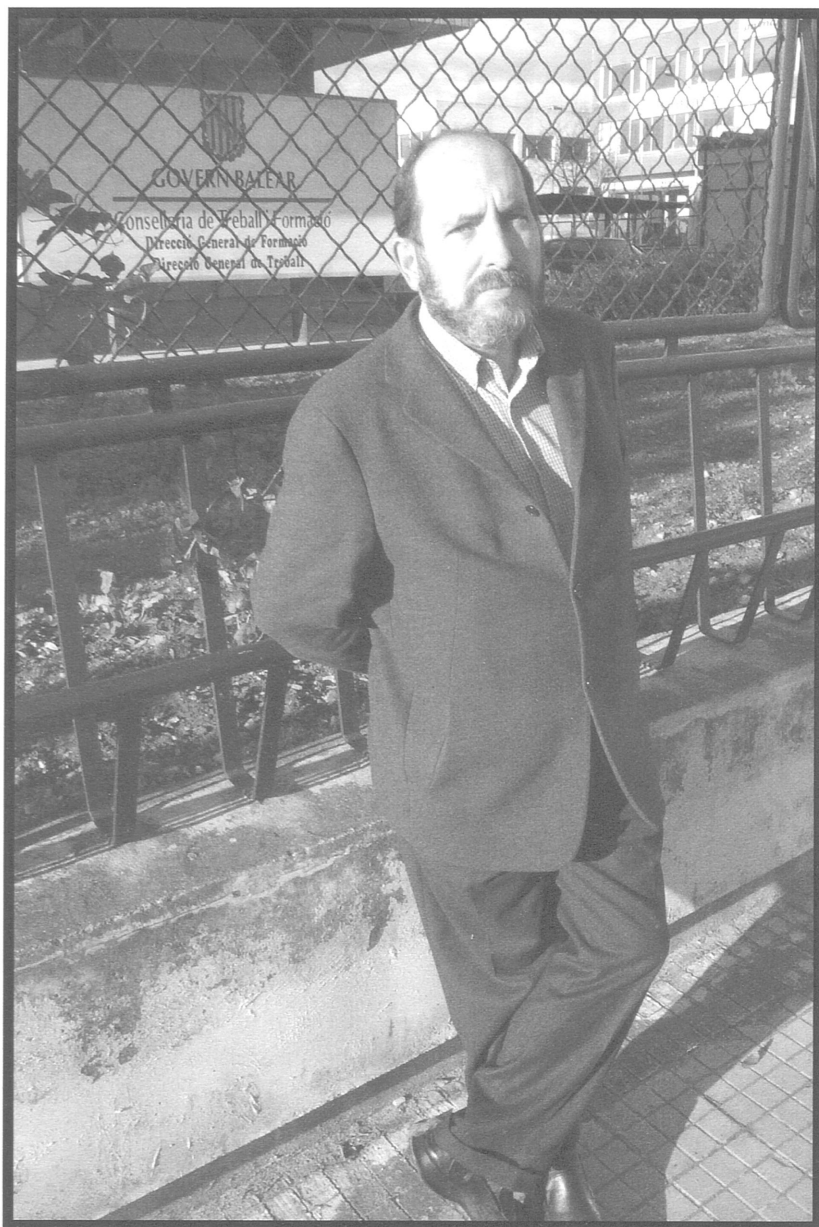
Entrevista a Pere Mascaró

per Gina Garcías Sansaloni

L'economista menorquí Pere Mascaró i Pons té la força del pensament capaç de col·laborar a la transformació de la història. La del que parteix d'una anàlisi lúcida de la realitat i no es conforma. Dues qualitats cada dia més rares, privilegi només dels que han sabut vèncer la temptació plàcida de l'escepticisme o la del dogmatisme, tant es valen els dos extrems. L'any 1981, quan va ser expulsat del Partit Comunista, tal vegada va sentir el dolor que gairebé sempre acompanya totes les ruptures alliberadores, però ara pot mirar cada dia de bell nou el món amb els ulls curiosos i nets. Deu ser per la influència del vent que els menorquins tenen els ulls profunds i la veu dolça. El cas és que els seus amics se'l rifen. Director del Servei d'Ocupació de les Illes Balears, analitza l'arribada de l'euro a les butxaques dels treballadors en el context d'una Unió Europea autora i víctima del seu propi desequilibri.

Nascut a Ciutadella el 1956, viu a Palma des que es llicencià en econòmiques per la Universitat de Barcelona. Ha exercit d'assessor laboral de Comissions Obreres. Milità al PSUC a Barcelona, i després al PC a les Balears, partit del qual va ser expulsat el 1981, amb un grup titllat "d'oberturista" en un procés de "depuració" realitzat a nivell estatal. El 1987 es va constituir Esquerra Unida i s'hi va integrar, de llavors ençà hi milita com a independent. Els darrers devuit anys ha estat professor d'economia a l'Escola de Treball Social i funcionari del Consell de Mallorca. La legislatura 95-99 va ser regidor per Esquerra Unida a l'Ajuntament de Palma. Ara és el director del Servei d'Ocupació de les Illes Balears, que ha absorbit la majoria de les competències de l'INEM.

-Se'n recorda de quan els comunistes no volien entrar a Europa?, i ara miri's vostè, gestionant l'euro.

-És cert que una part de l'esquerra veia el Tractat de Maastrich com una gran amenaça, sospitava que es gestava allò que es va anomenar l'Europa dels mercaders i l'Europa del capital, que és un fet real... i es presentava com una pèrdua de poder per als pobles. Però hi havia un altre sector, dominant, que crec que encara té raó de ser, que pensava que la integració europea era una oportunitat que havien d'aprofitar... En aquell moment jo em situava amb els que pensaven que era un fet inevitable, i que el que havíem de fer era cercar les màximes oportunitats positives, intentar construir un nou model de democràcia i de relacions polítiques i socials dins un context diferent, el context europeu. S'ha avançat poc, en aquesta línia, s'ha avançat poc en la construcció política i social d'Europa i en canvi s'ha avançat molt en la construcció econòmica. En aquest sentit, part de les prevencions dels euroescèptics s'han confirmat. Els darrers esdeveniments no han fet més que reafirmar aquesta tesi, la capacitat de liderat d'Europa dins la dinàmica de l'organització del món és molt petita.

-L'euro facilitarà l'Europa social?

-L'euro té alguns inconvenients importants: posa de manifest que els aspectes econòmics prevalen. Però també té vessants positius: ajuda a crear una identitat europea, en la mesura que compartim un símbol, la moneda, que és un element d'identitat tan manifest com una bandera o un himne. Ajuda a crear una identitat comuna i quotidiana. Però sobretot, crec que l'euro ajudarà a donar transparència a les desigualtats. En la mesura que la unitat de compte sigui la mateixa es veuran més clarament les diferències, i augmentarà per tant l'exigència de major igualtat. Visualitzar la desigualtat és una condició bàsica per superar-la.

SENSE MARGE

-L'euro també és la nostra marca en el mercat global, el senyal de la nostra posició indefugible en el món. Ens deixa més poc marge per a la rebel·lia?

-L'euro allunya els ciutadans dels grans poders de decisió econòmica. Fa visible el fet que les grans decisions ja no corresponen als governs dels Estats, als quals podem votar, sinó que es trasllada a un àmbit superior, com és el Banc Central Europeu, sobre el qual nosaltres no tenim cap capacitat d'influència política, no en votam ni la composició ni les característiques. La democràcia no està construïda a nivell europeu, i viurem a partir d'ara un desfasament democràtic molt greu: d'una banda cedim potestat a instàncies superiors i d'altra no construïm el sistema polític equivalent que faci que nosaltres visquem com a pròpia aquesta instància superior. Nosaltres com a molt votam cada cinc anys al Parlament Europeu...

-Els que votam...

-Els que votam tenim oportunitat de votar un Parlament Europeu que és buit pràcticament de contingut polític, en el sentit que les seves competències són molt limitades. Nosaltres votam una cosa amb molt poca rellevància i en qualsevol cas el nostre vot té molt poca incidència en les grans decisions econòmiques que es prenen a Europa.

L'EURO DELS POBRES

-Dibuixi el paisatge de l'euro per als treballadors. De moment ha provocat la transformació dels doblers negres la qual cosa a Mallorca ha afavorit l'especulació i l'augment desorbitat dels preus dels habitatges. Més d'un 18% en un any. Els joves, els treballadors, tenen dificultats per accedir a un habitatge. Aquesta ha estat, per a nosaltres, la primera repercussió de l'euro?

-La primera repercussió de l'euro és que ha mobilitzat els capitals. I per tant ha donat més oportunitats als que tenen capitals. Els que no en tenen han viscut els efectes negatius d'aquesta mobilització dels capitals, un aflorament dels doblers que ha encarat els immobles i altres recursos. Les Balears han estat exemple o víctima d'aquesta invasió de capitals. Ha estat una situació transitòria, una etapa clarament negativa, que teòricament ja ha culminat. Se n'inicia una altra de nova, i igualment preocupant: la moneda única afavorirà encara més la mobilitat del capital, que a partir d'ara serà quotidiana, en la doble direcció. I en aquesta divisió Nord-Sud es comprovarà que hi ha gent que té recursos per poder comprar i d'altra que només té coses per vendre.

-De moment veim que hi ha salaris del Nord i salaris del Sud. Es veu a curt termini la possibilitat d'homologar les condicions de feina dels treballadors europeus?

-A curt termini no. Perquè es pugui donar aquest procés fa falta, prèviament, un procés de major articulació política i social, és a dir, en la mesura que hi hagi estratègies polítiques a escala europea, serà possible iniciar aquest procés. Quan els partits socialistes o els partits d'esquerra alternativa i ecologista europeus estiguin articulats serà possible plantejar-se també accions en aquest espai. El mateix podríem dir a nivell sindical. En la mesura que hi hagi -com necessàriament hi haurà d'haver- àmbits de feina comuns, i els comitès d'empresa representin el conjunt de centres de treball distribuïts als diferents països europeus, és lògic pensar que hi haurà una lògica d'homogeneïtzació. Però si no es dona aquesta articulació social, lògicament aquesta lluita per la igualtat a nivell europeu serà molt difícil.

LA FRAGMENTACIÓ EMPRESARIAL

-Ens trobam en aquest camí?

-No. Previsiblement les coses succeiran al revés. De fet ja hem iniciat aquest procés, però ara s'accelerará: és un procés de major especialització dels espais econòmics i socials... Hi haurà àrees europees especialitzades en un tipus d'activitat amb determinades condicions laborals, i altres àrees europees que s'especialitzaran en una feina més qualificada, més de "matèria grisa". El problema es derivarà de la mateixa especialització dels sistemes productius. El Sud està destinat a ser la zona d'oci d'Europa, i les condicions de vida i de feina estaran molt vinculades a l'activitat turística, i la gent amb més capital o més recursos previsiblement continuarà sent la del Nord.

-La globalització consisteix que les empreses productives divideixen en diferents societats i a diferents països cada una de les fases de realització del producte, de tal manera que ni cap país ni cap empresa ni cap comitè no pot controlar tot el procés de producció i això debilita molt la força de cada país, de cada empresa, i a més permet a la multinacional diversificar les condicions laborals de cada fase de la producció?

-Això es dona clarament a escala europea, amb el terme anomenat "descentralització productiva", i a escala mundial, però no fa falta anar tan enfora: també es produeix internament, a escala insular. Per exemple, una unitat productiva, un hotel, cada vegada més subcontracta amb altres empreses part del que fins ara feia amb recursos propis, de forma que romp la unitat de l'empresa.

LA DESARTICULACIÓ DE L'ESQUERRA

-L'arribada de l'euro, per tant, com a símbol de la unitat econòmica europea, troba els treballadors en un moment de debilitat organitzativa, de descoordinació sindical?

-Hi ha un procés de fragmentació de classes -per seguir una terminologia clàssica que encara és prou bona per explicar les coses- en el sentit de presentar com a diferents col·lectius un conjunt de treballadors que en realitat té les mateixes condicions objectives de feina. És curiós, perquè a la vegada que es consolida la Unió Europea es consolida també aquesta fragmentació, i com a conseqüència i de rebot es produeix un fenomen nou, i és que quan, de cada vegada més, els treballadors cerquen la unitat, no ho fan en funció de les seves condicions de feina, sinó que la cerquen en la identitat territorial. Diuen, joestic més pròxim a un altre perquè vivim a un mateix poble i compartim una identitat comuna i no perquè pertanyem a una classe social determinada. Crec que això és un fenomen que explica l'expansió d'allò que alguns anomenen nacionalisme.

LA FAL·LÀCIA DEL NACIONALISME

-Vostè ara és nacionalista?

-No, no, perquè jo entenc, precisament que aquest és un procés fictici, per això no em puc sentir mai nacionalista. Perquè malament anam si el que m'ha d'unir a un altre treballador és el fet que vivim al mateix poble. Aquesta és la fal·làcia del nacionalisme.

-Creu que les organitzacions polítiques i sindicals assumiran aviat la nova situació europea i establiran polítiques comunes?

-Està molt verd. Els mitjans de comunicació, és a dir, els instruments que creen aquesta cultura, promouen més la fragmentació que l'articulació. Però a la vegada ja es perceben llavors de moviments més globalitzadors, que intenten una visió política i ideològica compartida, tot i que encara són febles. Avui en dia és fàcil aconseguir aliances locals però és molt difícil una coordinació més àmplia, a no ser que sigui una articulació de grans idees. És a dir, en contra de la idea de globalització es promou una visió global de la "antiglobalització", que costa molt de concretar. Som al moviment antiglobalització general o al moviment de resistència local... Però és com si haguéssim perdut els nostres referents orgànics. Bé, no és que els haguem perdut, és que no els hem tengut mai...

-L'esquerra ha estat més curta de mires que el capital?

-Històricament no ha estat així, però avui en dia sí que ho és. Avui en dia la gran producció d'idees és una gran producció d'idees conservadores. Jo diria fins i tot que el mateix concepte de globalització és un concepte fals. Jo em neg a parlar de globalització, crec que és un concepte ideològic molt artificios, que ha tengut èxit en el camp de la societat i en els mitjans de comunicació, que falsament han convertit una imatge en un fet.

A LA CONTRA

-Creu que la globalització és una il·lusió ideològica?

-En realitat el món no està globalitzat més que en una tercera part. Els altres dos terços en viuen pràcticament al marge. El que és cert és que les classes conservadores tenen més capacitat de producció ideològica i sembla que l'esquerra visqués a la contra d'aquesta producció ideològica conservadora. Normalment l'esquerra viu a la contra perquè lluita contra les conseqüències, no contra les causes. És molt mal de fer explicar-li a un treballador o a un immigrant les causes de la seva situació, el que ell vol és solucionar el seu problema. I això fa que sempre anem al darrere els esdeveniments.

-Per ventura també és perquè l'esquerra no té un model alternatiu.

-Hi ha un problema de fons. A la dreta li és bo de fer construir una unitat, és la unitat d'interessos del capital. A l'esquerra li costa més perquè no existeix un model únic aplicable al món: algú deia, "malament anam si construïm un model que no és exportable a tot el món". I jo en canvi pens, si tot el món funcionàs com els Estats Units, ja fa estona que s'hauria acabat, entre d'altres motius, perquè seria ecològicament insostenible. Precisament la dificultat de l'esquerra és que no té un model global alternatiu, perquè no n'hi ha ni volem que n'hi hagi! Al manco alguns no volem que n'hi hagi. El món és massa divers i massa plural per tenir solucions homogeneïtzadores.

-I és clar, si l'esquerra no opta per un model alternatiu global, i al davant en té un que sí que té aquesta pretensió, o al manco vol donar aquesta imatge, la controvèrsia es fa difícil.

-És llavors quan l'esquerra acaba per reduir el seu programa a quatre idees-força: la justícia, la igualtat, la sostenibilitat ecològica... Són les úniques que serveixen tant aquí com al Brasil... Però quan hem de començar a matisar sorgeixen les diferències, fins i tot les contradiccions.

-Com és el fet que ajudar els pagesos de les Balears amb mesures proteccionistes suposa enfonsar els del Magrib.

-És clar. No podem pensar en un model únic. Es pot volar amb tres conceptes clars, però a l'hora d'aterrar cadascú ha de trobar el seu camí. Per això jo deia que la globalització és una construcció ideològica. El món és plural, diferent. La primera lluita contra la globalització ha de consistir a desterrar la idea que el món està globalitzat.

-El cas és que l'euro troba l'esquerra...

-...En un mal moment.

LA PRECARIETAT MODEL

-Vostè creu que el nivell de precarietat laboral a les Balears és equiparable a la mitjana europea?

-No. Aquí es pateix un nivell superior de precarietat, no perquè visquem amb retard, sinó al contrari. N'hi ha que tenen una opinió molt optimista de la història que jo no compartesc. És la dels que diuen, a Espanya hi ha més precarietat perquè som la part més retardada d'Europa, perquè ens hem incorporat tard, pel franquisme... Però jo diria que la nostra precarietat es converteix en un model avançat en el temps. De cada vegada més el model de relacions laborals precàries que existeix al nostre país és més compartit. Si fa uns anys dèiem que les Balears eren la zona amb més precarietat laboral d'Espanya, ara ja podem dir que de cada vegada més Espanya se sembla a les Balears. I jo diria que de cada vegada més altres països europeus se semblen al nostre i que l'adhesió dels països de l'Est a la Unió Europea es farà a costa de precaritzar els seus treballadors, perquè ho exigirà l'Europa forta per mantenir el seu paper hegemònic. És impossible pensar en una Europa on tots siguem alemanys o tots siguem danesos o suecs. Aquests països són possibles entre d'altres factors, perquè existeix el model espanyol, l'italià, el romanès, el búlgar... que consoliden la divisió entre el Nord i el Sud. Són elements necessaris. I en aquest sentit el procés d'homogeneïtzació es produirà només en la mesura que en aquests països els treballadors assoleixin petites conquestes. Es consolidaran els mínims, però les diferències entre els dos models continuaran. La imatge Nord-Sud, passarà a convertir-se en una imatge interna de la Unió Europea.

L'EXCLUSIÓ SOCIAL

-Parla de les diferències en les condicions laborals. Però, i les condicions socials, els serveis públics, els equipaments...? També hi continuarà havent dues europes, la de les dones que tenen fills perquè la maternitat no és una sobrecàrrega, i la que té la taxa de natalitat més baixa del món per manca d'equipaments i de prestacions públiques? L'Europa unida que ja parla de fer una constitució comuna posarà en comú aquest nivell no ja de benestar, sinó de cobertura social?

-L'escenari que jo m'imagin, a partir del que veig i llegesc, és que s'avança sensiblement en la lluita contra l'exclusió social. Veurem després com el model espanyol és molt representatiu. A Europa existeix un nucli de gent que queda despenjada del sistema produc-

tiu, gent a la qual els poders públics, d'una manera creixent, dona cobertura. Són col·lectius minoritaris. S'ha posat de moda el concepte d'exclusió per assenyalar els que són fora, en relació als que són dedins. Jo diria que el que s'imposa de cada vegada més és el model que ha funcionat a Espanya i a altres països del Sud, que és el model de la lluita contra la "vulnerabilitat": hi haurà majors mecanismes de protecció, o el que alguns autors anomenen "xarxes de seguretat" perquè la gent no quedi exclosa del sistema, perquè sigui possible que tothom com a mínim es pugui cercar la vida de qualche manera, a través de mecanismes com són les rendes d'inserció, els salaris socials, etc. Però en canvi, dedins hi ha més gent vulnerable, gent que viu la seva existència amb fragilitat. Jo crec que aquesta és fonamentalment la diferència entre el model que vostè planteja, i el futur que ens espera.

LA FRAGILITAT SOCIAL

-Els poders públics integren els que són fora a base de disminuir les seguretats dels que són dedins. I augmenta la inestabilitat en el treball, les dificultats en l'accés a l'habitatge.

-Els països del Sud són més fràgils en aquest sentit, i això explica les baixes taxes de natalitat, o que els joves s'emancipin més tard, per exemple. Espanya és un dels països europeus on hi ha més poca gent exclosa, i on en canvi hi ha més gent vulnerable. Però la fragilitat és una sensació generacional, transitòria. Espanya ha viscut una etapa on la seguretat era un dels valors més importants. Ara la vulnerabilitat ja forma part de la cultura de les noves generacions. La gent comença a tenir fills sense esperar tenir la seguretat de criar-los en bones condicions. Es recupera la natalitat en la mesura que la cultura de la inestabilitat s'interioritza de cada vegada més. Veurem quins efectes tindrà culturalment. Per una banda és un fenomen intrínsecament conservador: la gent davant aquesta inestabilitat no s'embarca en aventures, però també pot impulsar la mobilització, en la mesura que un és més lliure de viure quan no considera la seguretat un element clau de la seva vida.

-S'impulsen valors contradictoris: la seguretat, però també l'exaltació del present.

-Exacte. En els indicadors socials, nosaltres encara emparam, per exemple, la ruptura familiar com a un símptoma d'inestabilitat. És a dir, no l'hem assumida culturalment com altres països del nord d'Europa on és un fet quotidià, no traumàtic. Igualment succeeix amb la inestabilitat laboral. Ens haurem d'acostumar. El problema és que en el cas de les Balears, a la inestabilitat laboral s'afegeixen unes condicions dolentes de treball. Ningú mai no planteja que els alts executius són intrínsecament inestables. Saben que en qualsevol moment poden ser destituïts, quedar sense feina. La seva inestabilitat no va acompanyada de males condicions de feina. El problema de les Balears és que com que es viu al dia, la pèrdua de la feina produeix unes grans dosis d'angoixa, no podem viure la inestabilitat com un factor que genera oportunitats. La inestabilitat no ens ha generat possibilitats de mobilitat social ascendent, sinó que es cronifica als sectors en pitjors condicions laborals. Aquest és el gran problema de fons.

-Aquesta Unió Europea que sembla el lloc més privilegiat del planeta genera unes divisions socials cada vegada més grans?

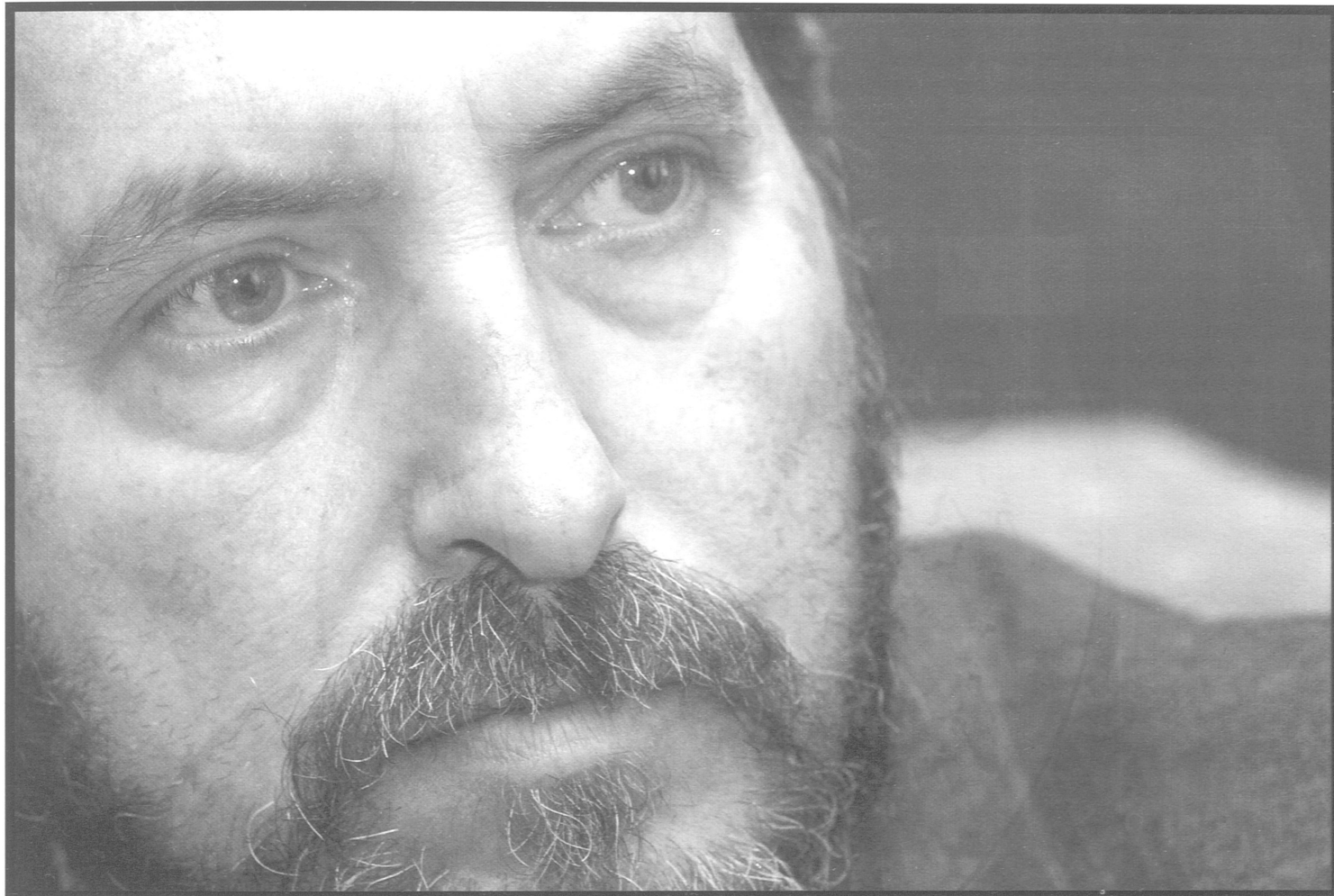
-Amaga divisions socials importants, però tampoc no podem pensar que les nostres diferències internes siguin comparables a les que hi ha a escala planetària. Perquè a Europa els mecanismes de protecció pública són molt importants. I és important confirmar que malgrat que hi hagi hagut amenaces greus de desmuntar aquest sistema, i hi

hagi realment un procés de reducció evident, no és un procés de desmantellament. Els sistemes de protecció pública són molt sòlids a Europa. La lluita fonamental en aquests moments, l'element aglutinador de l'esquerra, hauria de ser reforçar els mecanismes públics de protecció social. L'enfortiment d'aquests mecanismes és una defensa irrenunciable. El dia que Europa perdi com a referent els seus sectors públics, podrem dir que haurem perdut la batalla de fons. Tot i això, crec que dins el context general, el model europeu és el que té la millor cohesió social, amb diferència amb la resta del món.

-Institucions com l'Ajuntament de Palma han aprofitat l'arribada de l'euro per pujar més d'un 10% i d'un 20% serveis com el clavegueram o les tarifes d'aparcament.

-Estam acostumats a la conducta descarada de l'Ajuntament de Palma. Segurament han subestimat la intel·ligència dels ciutadans a l'hora de "colar-los" la pujada. El seu és un afany recaptador injust i regressiu.

-L'economia submergida és un 25% del PIB de les Balears.

-És la socialdemocràcia?

-Sí, en totes les seves fórmules. Com a denominació convencional jo crec que ha perdut poder, però la idea global que tots els poders públics, locals, regionals, estatals, europeus, han de tenir mecanismes de protecció social, dona un sentit un poc més ple a la democràcia. Sense l'acció dels poders públics el concepte de democràcia es buida de contingut.

L'EURO QUOTIDIÀ

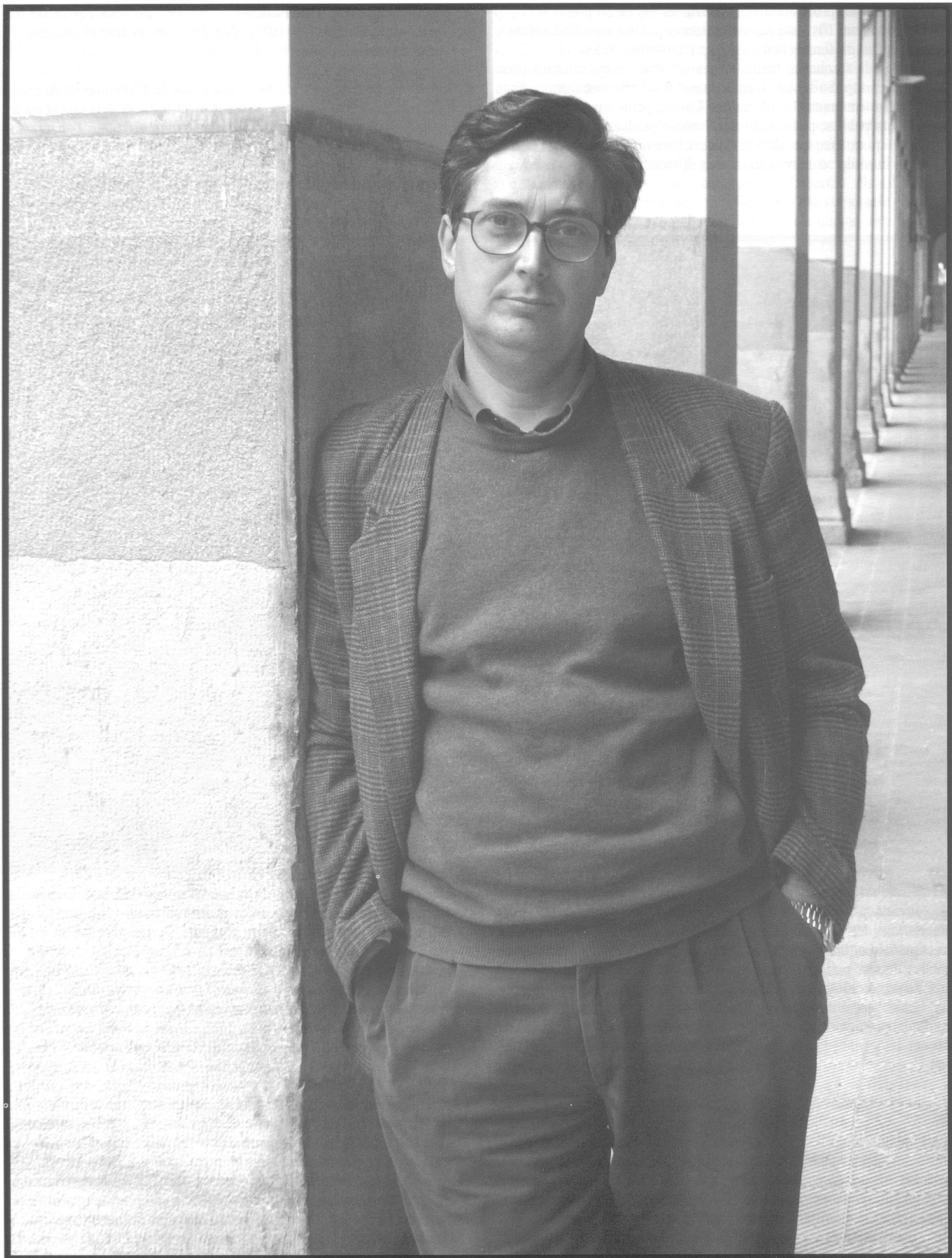
-L'arrodoniment accentuarà la inflació?

-La implantació de l'euro té un poder pervers, i és que no tothom és capaç de calcular amb la mateixa precisió. Els treballadors i les persones majors en poden ser les principals víctimes, a causa de tota la perversió que acompanya l'arrodoniment. Per això són escèptiques i desconfiades. Com també és possible la falsificació de moneda en els primers moments de la transició.

-Ho continuarà sent. Si algú creu que l'operació de canvi de moneda afectarà l'economia submergida és que no sap com funciona. Es deriva de problemes estructurals profunds. Parlem d'empreses i d'activitats regulars que fan una part de la seva activitat de forma submergida. Són moltes les empreses que deixen de cotitzar una part del salari dels treballadors o els hotels amb llits sense declarar i hi ha una complicitat social molt important que l'euro no modifica.

-Quin és el paper de la Conselleria de Treball davant l'arribada de l'euro?

-Treballam en temes que moltes vegades passen inadvertits. Ho feim amb els sindicats i amb la patronal. Una cosa tan poc eloqüent com el fet que a partir d'ara els convenis col·lectius es negociaran en euros implica fer una feina molt gran per traduir a euros tots els convenis vigents, i garantir que aquesta traducció es fa correctament, com a única manera de tenir una referència clara dels augments que es facin i de garantir que la nova negociació es farà amb criteris d'homogeneïtat.

Apostar per un model sostenible

Entrevista a Ferran Navinés

per Antoni Oliver

Ferran Navinés, professor titular d'economia a la Universitat de Girona i ara economista del Consell Econòmic Social de Balears, creu que no s'han de repetir els errors del passat que situaren els darrers dotze anys l'economia balear a uns nivells de no-sostenibilitat. Navinés va participar fa dotze anys en l'estudi *Balears 2000* i aquell informe, en les pitjors previsions de creixement desbocat, ha quedat curt en alguns aspectes. El seu desig és que en el futur la societat de les Illes sigui capaç d'encaminar-se cap a un model sostenible de creixement.

-Quines perspectives s'han complert de l'informe Balears 2000?

-Si hem de fer un petit comentari respecte d'aquest informe en podem destacar algunes dades. En primer lloc voldria explicar una mica què va ser *Balears 2000*. Aquest treball es va fer per iniciativa de Fundescoop i hi varen col·laborar com a director Miquel Alenyà que en aquell moment treballava a la Banca Catalana i el catedràtic d'economia aplicada de la Universitat Central de Barcelona Martí Perallada. Hi havia dos àmbits d'estudi, un que feia referència a l'economia i un altre que feia referència a la població. Per a la part econòmica jo vaig fer aquest submodel juntament amb Eugeni Aguiló, Antoni Sastre i Francesc Sastre, tots a la Universitat de les Illes Balears, llavors. Pel que fa referència a l'estudi de població hi varen participar, Pere Mascaró i Antoni Fleixas. El suport informàtic el va donar la mateixa Universitat de Barcelona, el Departament d'Economia, a través de Jordi Arcconcs, avui catedràtic d'Econometria de la Universitat de Barcelona, i Empar Rocabruna en fou la coordinadora.

Pel que fa referència al tipus de treball, va ser un estudi de prospectiva i es varen definir, bàsicament tres escenaris amb l'horitzó de l'any 2000.

-Quins escenaris es definien?

-Per una banda, en un horitzó de dotze anys, es definia un escenari de creixement moderat, o de poc creixement, un de creixement raonable i un escenari que en aquell moment vàrem definir com de creixement insostenible, esbojarrat, que

no tenia cap tipus de pautes de comportament. En aquella època hi havia una preocupació per entrar en una pauta de creixement més equilibrat, un debat sobre aquest tema. El que es va definir com a escenari de creixement no sostenible, el definírem així per dues raons bàsiques, una perquè si es creixia en aquell ritme suposava una pressió sobre els recursos naturals molt forta, ocupació d'espai, construcció, consum, i per altra banda per l'escenari de població. És a dir, que no sols hi havia una no-sostenibilitat d'aquest escenari per raons de recursos, sinó també de població, de capacitat de càrrega social, d'autosubstentació d'una societat que té uns paràmetres que responen a una cohesió social determinada, a uns trets d'identitat cultural, etc.

-Com han quedat aquestes previsions respecte de les dades actuals?

-Si agafam l'escenari C, el de màxim creixement, i en comparem alguns paràmetres amb els d'ara, podem treure'n algunes conclusions.

En funció de les previsions de l'escenari C, l'any 2000, per exemple quant a increment absolut de la població, hi hauria un increment de 72.000 persones, segons la projecció, doncs, la població ha crescut respecte de l'any 1988 en més de 150.000 persones. Més del doble del pitjor, entre cometes, que havíem imaginat. Si analitzam el nombre de turistes, un altre paràmetre que pot servir per definir un escenari, tenim que si haguéssim crescut segons les previsions de l'informe en relació als turistes que teníem l'any 1988 serien quatre milions de turistes i la realitat supera

Ferran Navinés (Barcelona, 1953), doctor en ciències econòmiques, és professor titular d'Economia a la Universitat de Girona i, en l'actualitat, està en comissió de serveis com a economista al Consell Econòmic Social de Balears. Participa a l'estudi de prospectiva econòmica Balears 2000.

aquesta previsió i a l'any 2000 la realitat ens situa, respecte de l'any 1988 en 4,1 milions, és a dir, per damunt de les previsions.

UN ESCENARI NO SOSTENIBLE

-Quines altres dades demostrarien que aquest escenari no sostenible ha estat superat?

-Es poden afegir, encara algunes dades més. Seguint amb les pautes d'aquest escenari es pot analitzar la taxa d'atur. Nosaltres preveiem que la taxa d'atur del 2000 disminuiria substancialment i preveïem una caiguda el 2000 en relació al 1988 de vuit punts. Bé, la realitat ha quedat una mica curta perquè hi ha hagut un 6% de caiguda. Respecte del saldo migratori acumulat, preveïem que seria de 52.800 persones i la realitat ens situa a un saldo migratori de més de 150.000 persones. Una altra ràtio analitzada, la taxa de cobertura del dèficit comercial pel turisme, que és important perquè el sistema productiu de Balears és molt depenent de les importacions que vénen de fora, ja que hi ha una capacitat productiva que és bastant menor del que consumim i s'han d'importar molts de béns. Si no tenguéssim el turisme tendriem una economia que si fos independent estaria en el bloc de països amb problemes amb el Fons Monetari Internacional, etc. Seríem un país amb problemes de divises i amb problemes per poder pagar aquestes importacions amb divises internacionals. Com que tenim turisme, aquest problema ens ha quedat resolt. Amb el que entrava per turisme l'any 1988 cobríem el dèficit en comerç exterior, fins i tot ens situàvem per sobre. El que cobràvem per turisme respecte del dèficit comercial, els ingressos per turisme l'any 88 eren 1,06 vegades per sobre d'aquest dèficit comercial, preveïem que l'any 2000 es mantendrien en els mateixos valors. Aquí tenim que el turisme ha crescut molt més del que havíem pensat i el dèficit comercial se'ns ha reduït, en termes relatius, respecte del que teníem l'any 88. De manera que, especialment pel que ha crescut el turisme, els ingressos se situen 2,6 vegades per sobre del dèficit comercial. Si, a més, li sumam les entrades de capital per inversions de negocis que fan estrangers aquí, o per compra de finques, tenim una economia amb una gran capacitat de captar recursos a l'exterior, té una gran capacitat d'excedents i de donar finançament a la resta del món. Aquest increment de la taxa de cobertura explica els fluxos importantíssims de Balears cap a fora. Per exemple, en el que s'aporta a l'Estat, el finançament que fan les Balears als cabdals públics de l'Estat. Per exemple, amb la importantíssima expansió que hi ha hagut de les empreses hoteleres a la resta del món, al Carib, a la Mediterrània, a nivell internacional, etc. S'han fet inversions molt importants en el camp del turisme transnacionalitzat a aquestes empreses, avui en dia, moltes d'elles estan situades en els primers llocs del rànquing mundial quant a turisme. Això dona també uns recursos molt importants que es canalitzen a través de la banca privada i que es poden col·locar en comptes fora de Balears o a borses, nacionals o internacionals, aquest sobrant de Balears es troba en inversions privades, en mercats financers.

-Com s'explica aquest increment de fluxos financers?

-Una de les claus que explica aquest cabdal de fluxos que surten de Balears cap a l'exterior, està representada per la taxa de cobertura i el turisme cobreix en escriu aquesta factura de manca de producció. Un altre indicador que val la pena comentar és el del consum final regional sobre el producte interior brut (PIB). Aquestes dades espectaculars si les mesuram en termes de com el consum privat i el consum públic s'ha incrementat en relació al creixement de l'economia, veim clarament que aquest consum final regional sobre el PIB general ha crescut a una taxa menor de la del creixement regional, això vol dir que la participació del consum en la renda regional ha baixat en relació al que nosaltres havíem previst a l'escenari C. A l'escenari C havíem previst que l'any 2000 seria del 64,4%, i tot i

que moltes dades que havíem calculat han estat desbordades per la realitat, en termes de consum no és així, en termes de consum el creixement se situa un poc per sota del que havíem previst. En termes de terciarització també es veu clarament que ens vàrem quedar curts. Havíem previst que el 2000 ens situàvem a una taxa de terciarització, és a dir, el que generen els serveis en la renda regional, del 78% i l'any 2000 ens donà que la terciarització ha anat molt més ràpid i és del 81%. Ens situàvem en la ràtio més alta de l'Estat quant a incidència de la terciarització.

UNA ECONOMIA TERCIARITZADA

-Això és bo o dolent?

-No vol dir necessàriament que sigui dolent per a l'economia, perquè avui en dia totes les economies hi estan. El que sí que denota que la situació presenta algun tipus de mancances greus és la ràtio de productivitat. Nosaltres havíem previst que per alimentar aquest fort creixement havíem d'incrementar la productivitat en relació a l'any 88 el 128% i en canvi la realitat ens dona un creixement de la productivitat per sota del 118,89%. Això vol dir que per alimentar aquest creixement econòmic hi ha hagut menys productivitat, però molta més ocupació, amb molta més utilització de recursos humans. Això explicaria perquè hi ha aquest desviament tan important entre creixement de la població i saldo migratori. Per què hi ha aquest menor increment de productivitat? Doncs perquè l'economia balear ha crescut, sobretot, en un sector terciari de treball desqualificat i amb empreses poc capitalitzades. Concretament si feim la ràtio de quin és el nostre grau de capitalització en relació a la mitjana de la Unió Europea (UE) ens situam pràcticament en el 67% del nivell cent de la UE. A la UE la taxa de capitalització per treball és 2,55 i a les Illes Balears estam en 1,71. La qual cosa genera un model de creixement que és molt intensiu quant a utilització de mà d'obra, a empreses poc capitalitzades, amb poca innovació tecnològica, es creix en un terciari, però un terciari que en relació a les economies més pròsperes a nivell internacional ens deixa descol·locats. És un terciari que no és de nova economia, no és d'informació i comunicació i de noves tecnologies, sinó d'un terciari al qual manquen fortes inversions en temes de qualificació i tecnificació.

-Què representa per a les Balears la cobertura del dèficit comercial pel turisme?

-Dit d'una altra manera, aquest indicador revela que si Balears tengués una moneda pròpia seria una moneda forta. A més a més, això no només dissenyaria una divisa forta, sinó la possibilitat d'apuntalar molt millor el sistema financer i una possibilitat de modernitzar el terciari perquè el sistema financer incorpora noves tecnologies.

-N'hi ha que pensen que amb un PIB com el de Balears no es pot ser independent?

-En el marc de la Unió Europea és on s'ha de situar el context i l'estratègia d'ubicació avui en dia per veure amb quines regions de l'arc mediterrani clarament, per raons d'identitats, culturals, complementarietat econòmica, ens podem relacionar. Catalunya, Tolosa, Montpeller, etc., és aquí on es pot dissenyar una política d'euroregió i, de fet, aquesta és l'euroregió més potent, és en aquests termes que s'ha de fer un plantejament. El Parlament Europeu s'hauria d'ocupar de debatre les polítiques regionals i és aquí on el dia de demà haurem de tenir una veu forta, si es vol redissenyar el lloc de les regions.

Com a simulació es pot pensar que les característiques de Balears en termes de formar part d'aquesta euroregió sí que completarien una massa crítica suficient, però encara és per veure el paper que jugaran

les regions a Europa, no ho han decidit les institucions europees i tenim també un Govern espanyol bastant contrari a reforçar el paper i la presència de les regions a la Unió Europea. Tot i això és lògic pensar que aquest poder regional local s'han de veure reforçat.

-Si parlem dels doblers que se'n van de Balears i no tornen, n'hi ha una part que va a parar a l'Estat, com veu el tema del dèficit fiscal de Balears?

-Aquest tema s'ha de resituar a nivell europeu, perquè el tema del dèficit fiscal o dels fluxos de finançament interterritorial a Espanya no té solució, per raons històriques. Perquè hi ha dos sistemes que no es poden integrar que són els que van pel règim general i altres de quota i això distorsiona totalment la situació i fa que regions d'una renda per càpita més baixa subvencionin les que tenen renda per càpita més alta. Arreglar això dins de l'Estat espanyol és molt difícil. En canvi, si això es planteja amb una perspectiva europea, crec que en el futur Europa haurà de plantejar una política de finançament de les regions seriosa. Això vol dir passar pàgina i redefinir un sistema coherent de finançament en el qual aquest tipus de greuges comparatius no tinguin raó de ser. Redissenyar un sistema de finançament de la solidaritat territorial al qual la part alíquota de solidaritat de cada

solidaritat molt més baixa? Les empreses d'aquella regió que suporta menys solidaritat tendran un avantatge per raons fiscals que en un mercat únic... no té raó de ser!, per tant s'haurà de redissenyar el finançament de les regions en el context de l'euroregió, per evitar aquests greuges comparatius ha d'existir la solidaritat regional, però ha de ser el sistema més racional. En el cas de Balears el dèficit es calcula en uns tres-cents mil milions o més, entre un 7% i un 10% del producte interior brut, mentre que la solidaritat dels estats per participar al finançament de la Unió Europea no arriba a l'1% del PIB.

-L'economia de les Balears en aquest escenari europeu, seria competitiva o no?

-El procés de terciarització és irreversible i la clau, en tot cas, és veure com s'introdueixen en aquest terciari unes pautes o empreses que incorporin noves tecnologies. Hi ha empreses que han recorregut un camí, empreses hoteleres, restauració i sector comercial, segur que ja s'adapten, però també s'han d'emprendre altres activitats noves en aquest sentit o crear empreses que donin un suport tecnològic a tot això. És clar que existeixen empreses innovadores, però s'han de potenciar molt més.

europeu fos en funció de la seva renda i cadascú de nosaltres participàs de la mateixa quota de solidaritat independent de viure a Barcelona, a Munic o a qualsevol altra banda. De fet, el mercat comú ja existeix i si hi ha greuges comparatius que provoquen que hi hagi regions que suporten una quota de solidaritat molt més alta que altres, això, a la curta o a la llarga, afecta la competitivitat de les empreses que s'ubiquen en aquesta regió. Com es pot competir amb una regió europea a la qual el seu estat li exigeix una quota de

DAVANT L'ENTRADA DE L'EURO

-Davant l'entrada de l'euro, com se situen les Balears pel que fa a tots aquests temes que comentàvem, noves tecnologies, competitivitat, etc.?

-D'aquests temes ja se n'ha parlat i més o menys hi ha un cert consens, en el sentit que, bàsicament, l'euro ha plantejat, definitiva-

ment, el repte de deixar d'apostar necessàriament per la quantitat i apostar per la qualitat i per la qualitat en els serveis. Hem d'anar cap a uns serveis que aportin valor afegit i que es puguin col·locar en el mercat fins i tot a un preu més alt que la nostra competència i que hem de poder vendre perquè generen molt de valor afegit. Fidelitzen el consumidor perquè la compra d'aquests serveis li suposa un benefici a la curta. Aleshores, el que planteja l'euro és que totes aquelles polítiques que juguen a abaratir els costos dels serveis a través de devaluacions de moneda o a abaratir els costos relatius d'aquests serveis, mitjançant el retard de polítiques d'innovació, de qualitat o de producte, això s'acaba, això és palès. Actualment surten mercats emergents, cada vegada més competitius, i per tant la sortida que tens no és una fugida cap endavant, sinó una necessitat de redissenar el producte amb tots els vessants que té, des del territori fins a la prestació del servei en el turisme, amb controls de qualitat, segells de qualitat, etc. S'ha de passar d'estratègies de creixement quantitatiu a qualitatiu. Això és el que s'ha dit i el que es diu.

-En referència a consum intern i poder adquisitiu, quines conseqüències pot tenir l'entrada de l'euro?

-De fet diríem que hi ha algunes desviacions en la utilització de l'euro, per l'arrodoniment a l'alça, és a dir, que hi pot haver una petita desviació en termes de fer créixer més la inflació, això podria afectar, però poc. La desviació crec que serà petita, en una minva del consum en la mesura que les rendes salarials no creixeran al mateix ritme que la inflació, però això ja ho veurem.

En principi tant el Banc Central Europeu com el Ministeri d'Economia no preveuen desviacions massa importants per l'aplicació de l'euro, en termes d'inflació. Una altra cosa distinta és el tema de la inflació diferencial de Balears que no té a veure amb el tema de l'euro sinó que té altres causes. Hi ha un problema d'inflació a Balears i s'ha apuntat a vegades que és per un excés d'activitat i perquè tenim una taxa d'atur baixa, però aquest plantejament no el veig clar. Jo veig les coses d'una manera diferent i és que hi ha una inflació de tipus estructural, bàsicament, pel tipus de sector productiu que tenim, que és massa petit en relació a les nostres necessitats de consum i això fa que hi hagi necessitat d'un sector de distribució comercial, d'intermediaris comercials, que és molt important i que fa que el marge comercial se situï per sobre de la mitjana. Els marges comercials se situen a Balears quatre punts per sobre de la mitjana estatal. Aquesta és una consideració important que hem de tenir en compte.

-Té a veure amb el transport?

-De fet hi ha estudis a Balears que demostren que en termes relatius, és a dir, a l'engròs, sí que per un producte determinat pot ser que hi hagi un cost d'insularitat important, però quan es fa l'estudi per la mitjana de tots els trajectes per tots els productes, el cost de transport no surt massa desviat de la mitjana estatal, perquè possiblement el que es fa és comparar costos de transport en el conjunt de l'Estat i inclou pobles que estan molt mal connectats i que tenen infraestructures dolentíssimes, que no es poden comparar ni de lluny amb un sistema molt eficient de transport marítim i aeri, que no té a veure amb el sistema de comunicacions de l'Estat, on en molt de casos el nivell d'infraestructures és inferior al de Balears. En el detall sí que trobaríem productes que pateixen un cost d'insularitat important. Quant a aquests productes s'hauria d'aplicar algun tipus de política. Tenim una gran necessitat d'intermediaris i el nostre mercat d'intermediaris comercials no és comparable al de la resta de l'Estat, perquè el de Balears és un mercat petit, i això vol dir que el nombre d'empreses que poden ser eficients per al nostre mercat és més petit que la mitjana de l'Estat i sempre que es redueix el nombre de competidors, això acaba per repercutir en els marges comercials que

són més alts. Això té un efecte a la inflació, el tema va més per aquí que una altra cosa.

PERSPECTIVES DE CREIXEMENT

-Quant a creixement, quines perspectives es presenten?

-Hi ha unes dades molt significatives. És clar que Balears té una especialitat productiva i depenen de la demanda turística. Tenim quatre grans mercats específics: l'alemany, el britànic, l'espanyol i la resta de mercats, la mitjana europea d'on procedeixen els altres fluxos de clientela turística de la qual depenem. Si en lloc de fer una anàlisi en termes de ràtios que registra la nostra economia feim una anàlisi en termes de perspectives de futur, en el cas de la UE la Comissió ha continuat revisant a la baixa per al 2002. Això vol dir que en termes de previsions s'han equivocat perquè no han previst el procés de desacceleració que hi ha amb la intensitat que es dona, en el cas d'Alemanya es revisa a la baixa la taxa de creixement i la d'ocupació i de la d'ocupació depenen els salaris dels alemanys i en depèn el consum. EL mateix passa amb Gran Bretanya on la Comissió Europea ha revisat a la baixa la taxa de creixement i l'ocupació, en el cas d'Espanya el mateix, les dues taxes s'ha revisat a la baixa i en el cas de la UE en el seu conjunt, també. Per exemple, de revisió a la baixa quant a creixement econòmic de la UE no hi ha cap país que se salvi i en termes de creixement de l'ocupació, l'únic país que se salva és Portugal. No en el que indiquen actualment les estadístiques, però sí en termes de previsions, la Comissió dona una revisió a la baixa i això permet pensar que estam a una situació de desacceleració o de crisi.

-Què diferencia la desacceleració de la crisi?

-No és el mateix passar de 80 a 40km/h que recular. Ara desacceleram la velocitat del creixement. En el cas dels alemanys, i això és el més greu, perquè això donaria la clau del desplaçament dels alemanys de la conca del Mediterrani occidental a l'oriental, en el cas d'Alemanya, deia, crec que es pot parlar ja no de desacceleració, sinó de crisi. Aquí hi ha l'element d'incertesa màxima, perquè en el cas d'Alemanya es registra la desacceleració més alta, la més forta caiguda dels indicadors i és la principal economia europea i el nostre principal mercat emissor, quant a mercat immobiliari i moltes més coses. Clarament, la propera temporada que ens espera es presenta amb un grau d'incertesa bastant més alt que no el de les dues o tres temporades anteriors.

-L'economia alemanya incideix també en altres economies.

-És el motor de l'economia francesa, de la nostra, segur. De fet, al sector de la construcció comença a haver-hi dades de desacceleració i aquest és un dels sectors motors de la nostra economia. Entre les opinions de les perspectives dels empresaris, en les regions europees, es donen a Balears unes pitjors perspectives que els darrers anys i de fet entre els empresaris d'aquí, aquestes perspectives estan per sota de la mitjana, entre les regions europees i no a la part alta com abans.

-Aquesta desacceleració pot ser molt sostinguda en el temps?

-Aquí el quid saber si aquest procés de globalització que tenim fa que es notin els efectes de recuperació dels Estats Units o no. S'ha hagut de reconèixer que els impactes de la desacceleració americana han afectat molt més l'economia europea del que s'havia pensat. També es pot dir a l'inrevés: la sortida d'aquesta incertesa passa pels Estats Units. Si resulta que la recuperació de l'economia nord-americana és més ràpida del que ens pensam, possiblement, aquest

panorama d'incertesa desapareix més ràpidament del que podríem haver calculat. Així com hi ha hagut un efecte negatiu que s'ha potenciat, també hi pot haver un efecte positiu que es potenciï quan l'economia americana es reactivi. Per tant, si és reactiva més ràpidament del que pensam, si fos al voltant de l'estiu, estariem ja immersos en un procés clar de recuperació. Hi ha una major implicació entre les economies, molta més del que ens pensaven abans d'aquesta recessió.

-L'economia nord-americana ha demostrat una capacitat de recuperació ràpida?

-Bé, diria que una reacció ràpida en els dos sentits. Quan atura o frena, hi ha una contracció de la demanda i la reacció als Estats Units és ràpida: acomiadament de treballadors, i això té un efecte desencadenant de desacceleració, però a la vegada quan les mateixes empreses veuen que hi ha capacitat de recuperació de la demanda també són possiblement més ràpides en la contractació i l'efecte multiplicador en aquest cas també es dona en sentit positiu.

-Creu que a l'economia de les Illes li manca flexibilització?

-No, perquè crec que estam a unes ràtios de flexibilització americanes, el que crec és que s'han de veure aquells mecanismes que introdueixin al teixit productiu noves empreses que aportin valors afegit, treball qualificat.

-Manca investigació i innovació?

-Bé, manca això, hi ha un programa del Govern en aquest sentit que millorarà la situació, però aquest recanvi de peces ha de partir de la iniciativa privada, en tot cas s'han de donar oportunitats de negoci. Les mateixes empreses que ja existeixen, en la mesura que demandin aquestes noves tecnologies, per millorar els seus sistemes d'autogestió, incrementaran la demanda d'empreses de serveis a les mateixes empreses, que són les que aporten valor afegit. És aquí on veig un potencial de creixement important, en aquesta remodelació d'aquest terciari.

-La iniciativa privada inverteix en innovació i noves tecnologies.

-I això, a la curta o a la llarga es notarà, perquè accelerarà la creació d'aquestes noves empreses i la renovació d'aquest teixit empresarial.

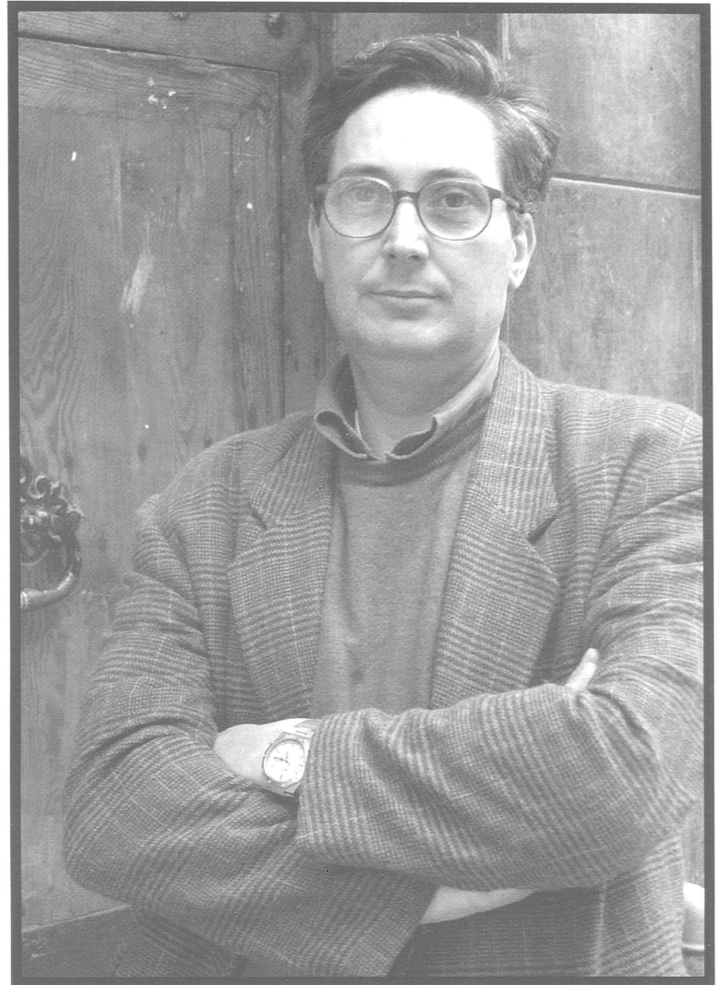
-Com veu el futur dels sectors agrícola i industrial?

-Respecte d'aquests sectors hi ha una qüestió de sentit comú. Quan en una activitat determinada s'ha produït una selecció enorme d'empreses, quan moltes han fet fallida, però aquesta activitat continua existint, les que resisteixen és perquè són molt eficients. Això vol dir que les empreses agràries que han resistit són capaces d'integrar un sistema productiu d'agroalimentació, de connectar amb la indústria de l'alimentació. Quan una activitat ha estat sotmesa a una selecció darwinista vol dir que queda el millor, en el cas de la sabata també es dona aquest cas.

CAP A UN MODEL SOSTENIBLE

-Han dut l'activitat manufacturera fora.

-Segurament han reforçat les seves empreses de serveis, s'han dotat d'empreses de disseny, etc., i això és aquí. Han passat de treball desqualificat a qualificat i això genera un tipus de producte més competitiu que permet emprendre estratègies d'expansió, a través de la demanda internacional i la transnacionalització del mateix negoci.

Això no només ho fa l'hostaleria, sinó que també ho fan les empreses del calçat, per exemple. Ara, si aquesta aposta per les noves tecnologies l'ha fet el calçat i l'agroalimentari, per què no l'ha de poder fer el sector terciari? Si les condicions de competència són més dures, això durà el sector terciari cap a la renovació.

-No li sembla molt una caiguda de les reserves d'un 16%?

-Això denota que hi ha una situació d'incertesa i no sabem cap on caurà la pilota finalment. Malgrat que hi hagi una caiguda ara del 16%, no es pot dir que hi haurà un 16% menys a final de temporada.

-Han passat els efectes de l'11-s?

-La Comissió Europea deixa clar que els efectes de l'11-s ja han passat i el que aflorava era una desacceleració que ja portàvem abans de l'11-s, ara ja no hi ha afecte 11-s, és més aviat un efecte d'inèrcia, aturada estructural de l'economia, perquè la locomotora frena. Ara, no sabem aquesta inèrcia fins on ens portarà si durant el primer semestre dels 2002 o més enllà, fins passat l'estiu. El que preocupa és que aquesta inèrcia continuï o s'agregui en el segon trimestre de 2002. Aquesta és la gran preocupació i és això el que no és clar.

-Quines previsions faria per al 2010, per exemple?

-M'agradaria pensar que, així com al començament d'aquesta conversa parlàvem d'un escenari no sostenible, d'una situació en què el mercat s'havia desbocat, de cara al 2010, les institucions seran capaça de trobar un equilibri, perquè el model acabi sent sostenible i s'inverteixi la tendència dels darrers dotze anys.

Taula rodona amb **Ramon Calafat** (director del gabinet EuroSANOSTRA),
Miquel Morata (director del Centre Balears Europa),
Claudia de Haro (vocal de Consum de l'Associació de Consumidors Nureduna),
Vicenç Tur (economista de la CAEB).

Ni una pesseta més

Per Magdalena F. Mulet

Durant aquests primers mesos del 2002 l'euro no és absent de cap conversa. Les costoses, insistent i sens dubte necessàries campanyes que els ciutadans hem patit en els darrers mesos han donat els seus fruits i ara amb els euros a la mà els ànims s'han asserenat. Des de diferents perspectives, aquesta taula ha reunit persones, experts, que estigueren molt implicades en la difusió i la informació prèvia a l'aparició de la moneda, i que han viscut amb intensitat i curiositat també aquests primers dies en què l'anecdotal (destenyeixen, s'encongeixen, provoquen al·lèrgia) ha estat dilatat i les petites incidències s'han resolt amb paciència.

Aquesta és la realitat euròtica d'avui que reflectim a aquesta conversa. Queda enrera tota l'operació logística de mesos i durant uns dies, més que les anàlisis econòmiques que parlen del paper de l'euro en el creixement de l'economia a partir d'ara, és l'hora curiosa. Sorgeixen acudits, s'inventen noves paraules... es qüestiona la vigència de tot el vocabulari fins ara actual, però a mesura que passa el temps molts ja no volen ni una pesseta més, aviat també desapareixeran els comentaris.

ONA: És encara prest per fer balanç, però vostès que abans de dia 1 de gener ja havien fet tota la seva feina en relació a l'euro, quina és la valoració sobre l'acceptació de la nova moneda i com l'han viscuda des dels seus respectius llocs?

Calafat: Efectivament, i parl des de la banca, totes les previsions, totes les campanyes i preparatius eren a punt per a dia 1 de gener, tot i això hi ha hagut sorpreses, encara que crec que era inevitable. Aquests dies ens ha servit per poder estudiar els comportaments de la gent, la manera com reacciona el públic davant un fet així, la qual cosa ha estat curiosa i no gens banal.

Haro: Precisament perquè hi havia hagut tantes campanyes i tants de preparatius és un poc incomprensible que tot i això no hagin bastat els doblers. Els comerciants s'han queixat que els bancs no els dispensaven els canvis que necessitaven, hi ha hagut llargues coes davant les oficines bancàries i això ha provocat nervis.

Calafat: La banca havia previst tot això, però el que no era previsible era que dia 1 de gener, que era festa, la gent ja voldria tenir els euros a les mans. Hem de tenir en compte que la primera quinzena de gener s'ha retirat molt més efectiu del banc del que habitualment és en circulació, tothom volgué molts d'euros.

Tur: El comportament de la gent, del públic en general, de vegades és inexplicable, si més no jo no puc comprendre que algú pugui fer coes el dia de Cap d'Any, en plenes festes, de tres i quatre hores, per tenir els euros a la mà.

ONA: Més que una anàlisi econòmica és l'hora d'una reflexió sociològica.

Haro: En la majoria dels casos la gent volgué euros tot d'una per curiositat, perquè s'havia creat una gran expectativa i la gent volgué retirar doblers per tocar-los, i fins i tot per guardar-los, pensant tal volta que són sèries commemoratives... que tenen un valor addicional. Per a mi el major entrebanc ha estat que tal volta els més directament implicats no han donat la resposta plenament satisfactòria a aquesta expectativa.

Calafat: A més aquests dies no s'ha pagat molt amb targeta, la gent ha volgut jugar a pagar en efectiu. Li ha agradat.

Tur: Jo pens que sí, que tothom s'ha implicat, tothom vol dir els comerciants, els bancaris i el públic en general, els consumidors que han sofert amb paciència les coes i les petites confusions, tothom.

EL PAPER DE LA BANCA

Calafat: La banca ha fet un gran esforç, sense cap benefici, l'ha fet en tota aquesta època prèvia i el continuarà fent durant molts de mesos, encara que la febre dels primers dies va anar passant i ara ja hi ha normalitat.

Tur: També l'han fet els comerciants, ja ho hem dit, i totes aquelles persones relacionades amb el món de les finances: gabinets fiscals, gestors, comptables... persones que duen els comptes dels petits comerciants i que s'han convertit en vertaders assessors. I a més, la feina d'aquesta gent ara encara no ha passat la prova de foc, ara els

euros són al carrer, però quan es facin els primers balanços i s'hagi de quadrar per primera vegada en la nova moneda... encara són per veure els resultats de tots aquests preparatius. I també s'ha de dir que molts de comerciants i negocis han deixat per al darrer moment l'adaptació. A l'èxit, a més de l'èxit logístic de la distribució d'aquest mes de gener, i de l'èxit empresarial quant a adaptació de comptabilitats, informàtica etc., també s'ha d'afegir l'esforç fet per l'empresari per adaptar-se i per veure com canvia el seu mercat, la seva estratègia per l'arribada de l'euro. Ara poden entrar nous competidors, hi ha noves oportunitats comercials sobretot a empreses mitjanes i grosses que podran aprofitar el nou mercat.

ONA: D'una banda parlem dels esforços de tothom, de l'altra hem sentit sovint aquesta afirmació que "es deixà tot per al darrer moment". No és una paradoxa?

Calafat: Jo crec que no, i una cosa no lleva l'altra, és cert que tothom ha hagut de fer un gran esforç... i també és cert que molts l'han fet un poc tard.

Morata: Jo som molt optimista, i crec que en molts poc dies, sense necessitat d'esgotar el temps de convivència d'ambdues monedes les pessetes hauran desaparegut de les butxaques i tot serà més fàcil. I d'altra banda, tot això que parlem és anècdota ja que el més important de la implantació de l'euro és que som davant un moment històric, en majúscules. Això no ho hem d'oblidar. Es tracta d'una operació d'una envergadura sense precedents i que a més ens afecta molt a tots els ciutadans.

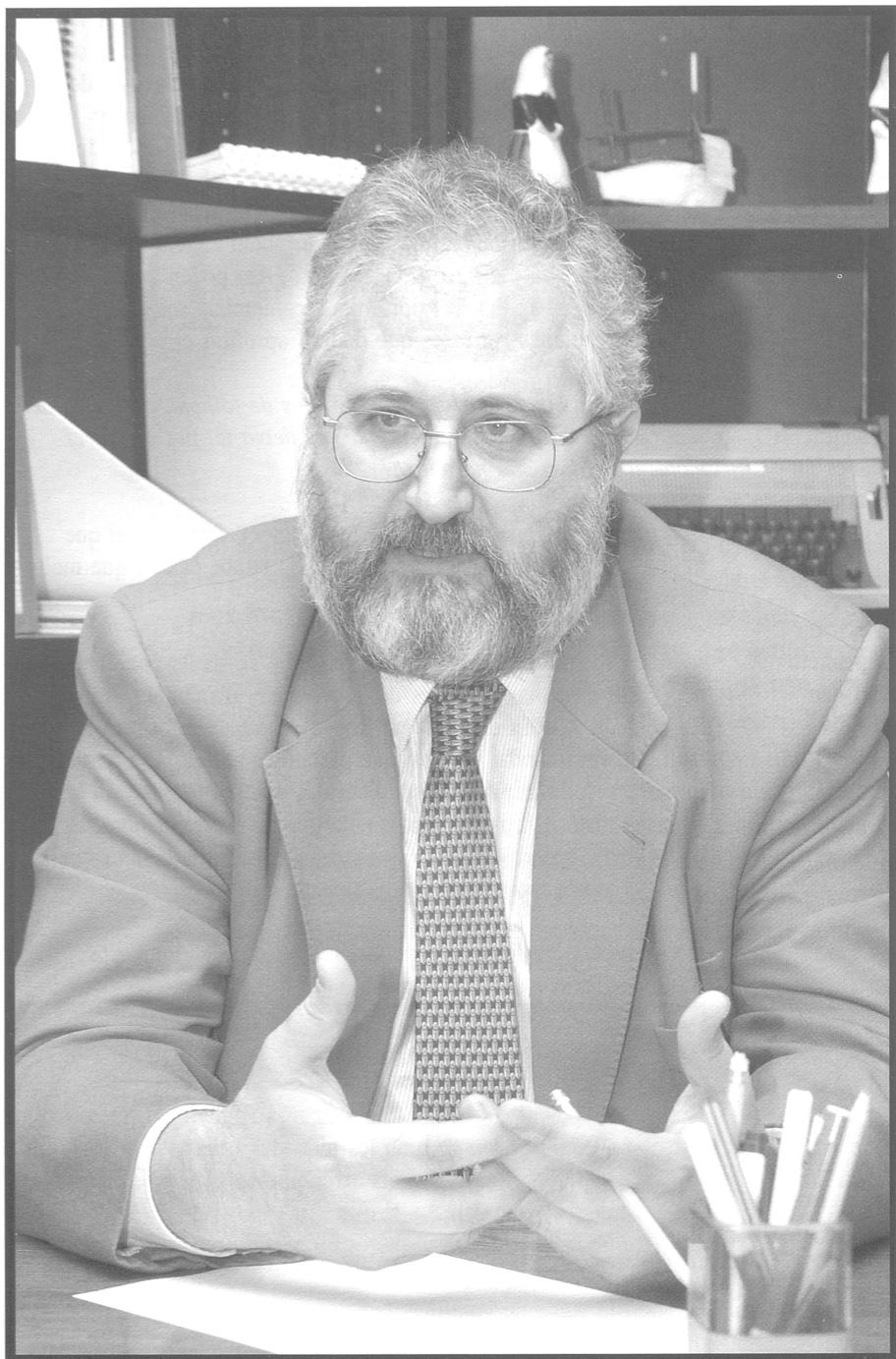
ONA: Vostès creuen que els consumidors perceben aquesta transcendència i els avantatges?

AJUSTAR ELS PREUS

Haro: De moment els consumidors estan a l'aguait. El que els preocupa és manejar-se bé amb les monedes i veure com van variant els preus, com es fan els arrodoniments, perquè clar, això que els preus no han variat... sí que han variat i en alguns casos molt! I què fas? A Espanya, que és un país amb poca cultura en aquest sentit, els consumidors feim poc ús de la nostra força, no empram la suma de voluntats per pressionar. Els consumidors units podríem fer canviar qualsevol situació, sobretot si és injusta, en l'àmbit del consum. Però aquí som massa individualistes i això no ho tenim clar. Un consumidor, si de cop i volta li pugen el cafè en un percentatge més elevat del que és normal a principi d'any, pot canviar de bar, aquesta és la teoria, però en la pràctica no passa així. I s'ha de dir aquí que hi ha hagut puges per arrodoniments importants.

Calafat: En aquest sentit també hi haurà baixades per arrodoniment. Ara, és un poc prest perquè de moment, tothom vol afinar el màxim i es manegen moltes monedes, s'ajusten molt bé els canvis i ... no es donen propines per por d'equivocar-se. Però jo crec que amb el temps les monedes d'un cèntim i les de dos, no circularan, com ara no circulaven a penes les monedes de pesseta.

Tur: L'avantatge és que ens situam en una economia de mercat, i els preus són fixats per l'oferta i la demanda, per tant sempre hi som a temps i podem canviar de bar si ens apugen el cafè; tot i el que diu Haro.

Ramon Calafat.

ONA: *Més sagnat serà, doncs, l'arrodoniment als serveis públics.*

Haro: L'Administració ha estat la primera que ha arrodonit. A l'ORA han fet arrodoniments brutals, i encara n'hem de donar les gràcies perquè són "per facilitar-nos les coses"!, i aquesta puja no ha estat una puja perquè és principi d'any, l'ORA ja havia pujat feia molt poc!

Els arrodoniments es feien al duro, ara es faran a la moneda de cinc cèntims, és a dir, de vuit pessetes.

ONA: *Però, ja que parlem de la percepció dels ciutadans, quins avantatges perceben que no tenien abans de l'1 de gener?*

Haro: Viatjar, els consumidors visualitzen que no hauran de canviar moneda quan viatgin, això és tot. Ara, tot això que l'IPC

serà més estable, que es generarà ocupació, tot això... "ja ho veurem", de moment "ho diuen els polítics". I a més, els consumidors no han fet la connexió entre aquests nous paràmetres econòmics i la introducció física de moneda.

Tur: D'altra banda hem de dir que els consumidors aquests avantatges, sobre tipus d'interès, hipoteques al 4,5%, poder comprar un cotxe amb un TAE finançat per... tot això són coses que també afecten directament els consumidors, però ja en gaudeixen des de fa dos anys. Ara mateix, el que s'ha fet és el canvi de la moneda, però la resta d'avantatges no ha estat qüestió d'un dia, i tal volta aquesta estabilitat en els tipus d'interès i aquests tipus d'avantatge els consumidors no els connecten directament amb la moneda única, crec que no.

Morata: Els problemes que s'han viscut han estat molt pocs. Jo crec que tota la societat balear, si ho centram al nostre entorn, s'ha de felicitar pel comportament que ha manifestat, hi ha hagut paciència en les operacions i bon humor, l'entrada de l'euro, si més no a Balears, no ha estat diferent de la resta d'Europa. Ara el que s'ha de veure és com aquesta moneda afectarà la nostra realitat socioeconòmica, com s'incorporarà al mercat turístic, quins avantatges i inconvenients té i l'oportunitat que suposa per a la nostra indústria turística. Pel que fa al carrer, a tot això que començàvem crec que el comportament ciutadà no podia haver estat millor.

Haro: Hi havia curiositat i la novetat. Ara, ja més endavant la gent perdrà tot aquest bon humor.

Morata: Però ja hi estarem acostumats, jo som molt optimista, crec que és qüestió de dies.

Haro: Jo no, pens que pensarem en pessetes molt de temps, molts d'anys, mira què va passar a França amb els francs vells... se'n va parlar molts d'anys. S'ha de produir un canvi de mentalitat que no és tan fàcil. Aviat ens aclarirem en l'ús quotidià de les noves monedes. Ara, canviar d'escala serà més

difícil.

ONA: *L'operació, ja ho han dit no té precedents d'aquesta envergadura a la nostra història i el desplegament mediàtic tampoc.*

Calafat: Clar, això és el que ha passat, per això de manera puntual hi ha hagut algun problema de distribució de bitllets. Perquè no era imaginable la resposta dels ciutadans. L'euromania que hi ha hagut és fruit del mateix èxit de les campanyes que s'han realitzat. Les institucions, la banca... l'esforç precedent va ser molt gros.

Morata: El Centre Balears Europa ha fet campanyes molt intenses en els darrers mesos, i vull dir també que tot això ha estat possible també perquè hi ha hagut molta col·laboració entre institucions, associacions i banc, en molts de casos aquestes campanyes s'han

fet de manera coordinada, amb grans resultats. En els primers quinze dies a tota Europa ja hi hagué una implantació del 90% a les compres i es preveu que molt aviat ja es podrà donar per finalitzada l'operació.

Haro: A Espanya i Itàlia la implantació ha anat bastant més lenta.

Tur: En tot cas no s'ha repartit per tot igual. Aquí no hi hagué bitllets fins dia 1 de gener, i a Alemanya ja els tenien, això fa que no es puguin fer comparacions sobre com ha estat el comportament, la resposta ciutadana.

ONA: *La conversió és més difícil a uns llocs que a altres.*

Calafat: Sí, però llevat d'Alemanya no és molt fàcil enlloc.

Morata: Les petites empreses, que podien anar a cercar monedes dia 1 de desembre no hi anaren fins dia 2 de gener.

Haro: Els comerciants s'han queixat sobretot que no han pogut disposar en primera instància de tot el canvi que necessitaven, i en aquest sentit la banca no ha estat a l'alçada de les circumstàncies, ja ho he dit al principi. També és cert que el comerç ha hagut d'actuar com a oficina de canvi i els consumidors han anat a comprar el pa amb un bitllet de deu mil pessetes. Aquí he d'estirar les orelles als consumidors, que també vull ser crítica amb els consumidors quan cal, perquè han utilitzat el comerç com a oficina de canvi, i això ha travat molt el procés.

D'altra banda els petits comerciants, i des de l'associació en vàrem assessorar molts, no sabien molt bé com ho havien de fer, quins canvis necessitaven, quina previsió havien de tenir. Quins bitllets convenien més... i no han fet previsió perquè no han pogut imaginar com l'havien de fer, perquè no tenien referència.

Calafat: Tot això ha estat més difícil per als petits perquè les empreses que tenen un grau d'informatització suficient han pogut saber quina previsió havien de fer, però els petits, els autònoms, el que viuen el dia a dia, han esperat per fer les canvis sobre la marxa. Perquè no tenen estadístiques sobre quins bitllets empen, quants de clients entren al dia a l'establiment, quin percentatge en efectius de les vendes realitzen, etc.

I aquí la banca també ha col·laborat molt amb petites i mitjanes empreses per ajudar-los a ajustar aquestes quantitats. En aquest cas n'hi ha hagut de més previsors que han volgut proveir-se del triple del que en realitat havien de menester, i això també a desequilibrat a l'hora de disposar d'efectiu per a tothom.

ONA: *En definitiva apujaran els preus?*

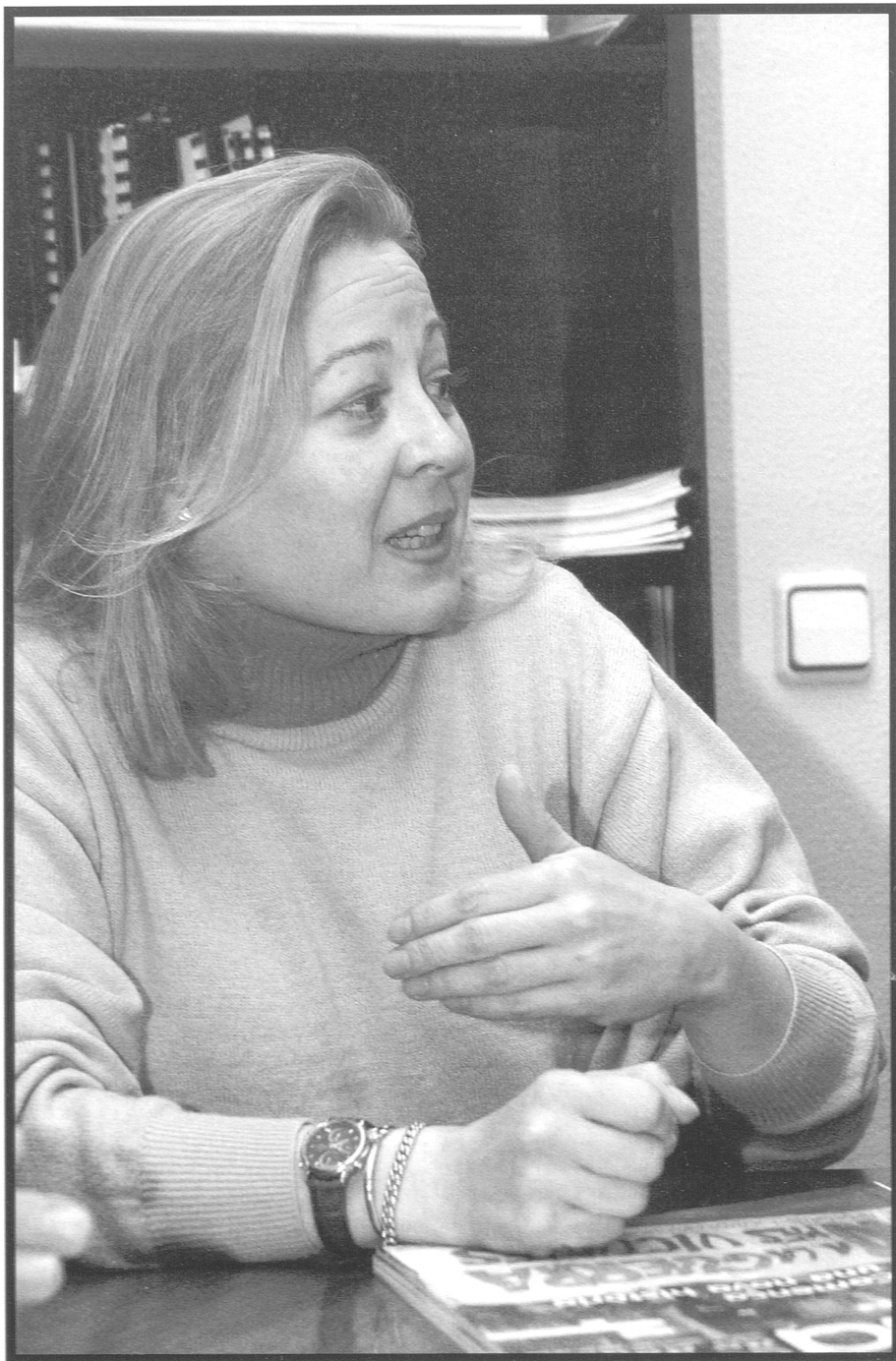
Vicenç Tur.

Tur: En una economia de mercat, el consumidor té la paraula, i al final el mercat posarà a cadascú al seu lloc.

Morata: Per a molts serà una oportunitat de visió comercial, sobretot a les barriades al petit comerç més pròxim.

Tur: No hi ha capacitat perquè tothom faci el mateix. Cadascú farà el que voldrà i la gent ho percebrà i ben aviat, i com a consumidors som molt lliures d'anar on vulguem. I això no va lligat exclusivament a un canvi de moneda, sempre n'hi ha que es passen de llestos i també n'hi ha de vius.

Haro: El consumidor es mou per costum i no per reivindicació, això només ho fa de manera puntual i durant dos dies. El consumidor a Espanya no exerceix, no aprofita la seva força com a tal.

Claudia de Haro.

Morata: Si els arrodoniments es fessin sense abusos, a l'alça o a la baixa, perquè també n'hi ha que s'han de fer a la baixa, seria normal que es fessin, i de fet crec que es faran a mesura que deixem de pensar en pessetes i pensem en euros.

DOBLERS "EN EFECTIU"

Calafat: Una de les causes del problema que hem tengut a les entitats financeres a l'hora de preveure ha estat que han aparegut molts de doblers, no vull dir negres, perquè crec que en molts de casos no ho són, sinó doblers en efectiu que la gent tenia guardats a ca seva: cent mil, dues-centes mil pessetes que volien reconvertir en euros. A les entitats havíem previst els doblers que havien de circular, quinze o vint mil pessetes per persona, i havíem calculat que amb els caixers a punt, en tres dies aquests doblers ja estaven

tots canviats. I fins i tot s'havia previst els doblers negres, que sense saber com ni de quina manera arribarien a les oficines. Però aquestes quantitats de doblers en efectiu, ja dic, no necessàriament negres, però sí opacs, no eren previstes. I n'hi ha hagut molts!, i tothom els ha volgut canviar en un primer moment, aviat, aviat, per no tenir ni una pesseta més el més aviat possible. En aquest sentit les campanyes prèvies han estat tot un èxit, sens dubte, a nivell de particulars.

I d'altra banda, aquests doblers en efectiu que eren a les cases, ara la gent els deu anar gastant i això fa que, si més no a Balears, encara circulin pessetes, perquè la gent les gastarà fins que les acabin i hem vist que hi havia molt d'efectiu a les cases particulars.

Tur: Per això el període de coexistència hauria d'haver estat més curt. Dos mesos de coexistència... en ple gener?, amb rebaxes?, etc. Crec que és francament complicat, només l'etiquetatge ja és una feinada, un esforç gratuït.

Morata: El tema dels preus ha estat un dels punts sobre els quals hem fet més campanya des del començament. Era un dels missatges que donàvem, perquè l'esforç que es va fer, els que el feren, per posar els preus en euros quan encara no s'hi pagava ha servit molt per prendre consciència i per familiaritzar el consumidor. I vull dir que aquesta pràctica no ha estat generalitzada, molts de comerços ho han deixat per al darrer moment.

Tur: En general el comportament del comerç ha estat el correcte i a més se l'ha de felicitar per això.

Morata: Tothom ha col·laborat. Tots els col·lectius han col·laborat, les institucions, el Govern, i "Sa Nostra".

ONA: *El comerç i les entitats bancàries han pres bona nota de tots aquests comportaments?, al cap i a la fi l'economia és molt susceptible...*

Calafat: Sens dubte!, i a més el que deia, hi ha hagut reaccions que no eren exactament les previstes. Però les actituds han estat exemplars, molt positives, no hi ha hagut problemes.

Tur: Passat el 28 de febrer desapareixen les pessetes, ara queda per veure si tots els preparatius han estat efectius, i ara s'han d'ajustar els programes.

EURO I TURISME

ONA: *En començar la temporada turística començarà a haver-hi euros d'altres països, els europeus a Mallorca vendran amb euros, tindrà això incidència en el negoci turístic?*

Tur: Ja hi són ara, però això no té cap importància. També s'ha

parlat molt de les conseqüències que tindrà en el turisme el fet que tothom tengui una mateixa moneda a l'hora de gastar.

ONA: *I de l'estalvi que tendran els turistes pel fet de no haver de canviar la moneda, una quantitat que podran gastar en altres coses i que equival a un euro, el mateix que l'ecotaxa, diari.*

Tur: Però això on afecta a nivell macroeconòmic, no afegeix més valor, el que passarà és que a nivell agregat del PIB, en lloc de ser a la despesa que es feia a l'oficina de canvi es farà a una altra banda.

Calafat: Les oficines de canvi també han reestructurat el seu negoci.

Tur: O l'han tancat, hi ha d'haver evidentment una adaptació a la nova realitat, és natural, i d'altra banda encara hi ha el mercat britànic que maneja lliures.

Morata: Els britànics ja demanen l'euro, i això és molt important.

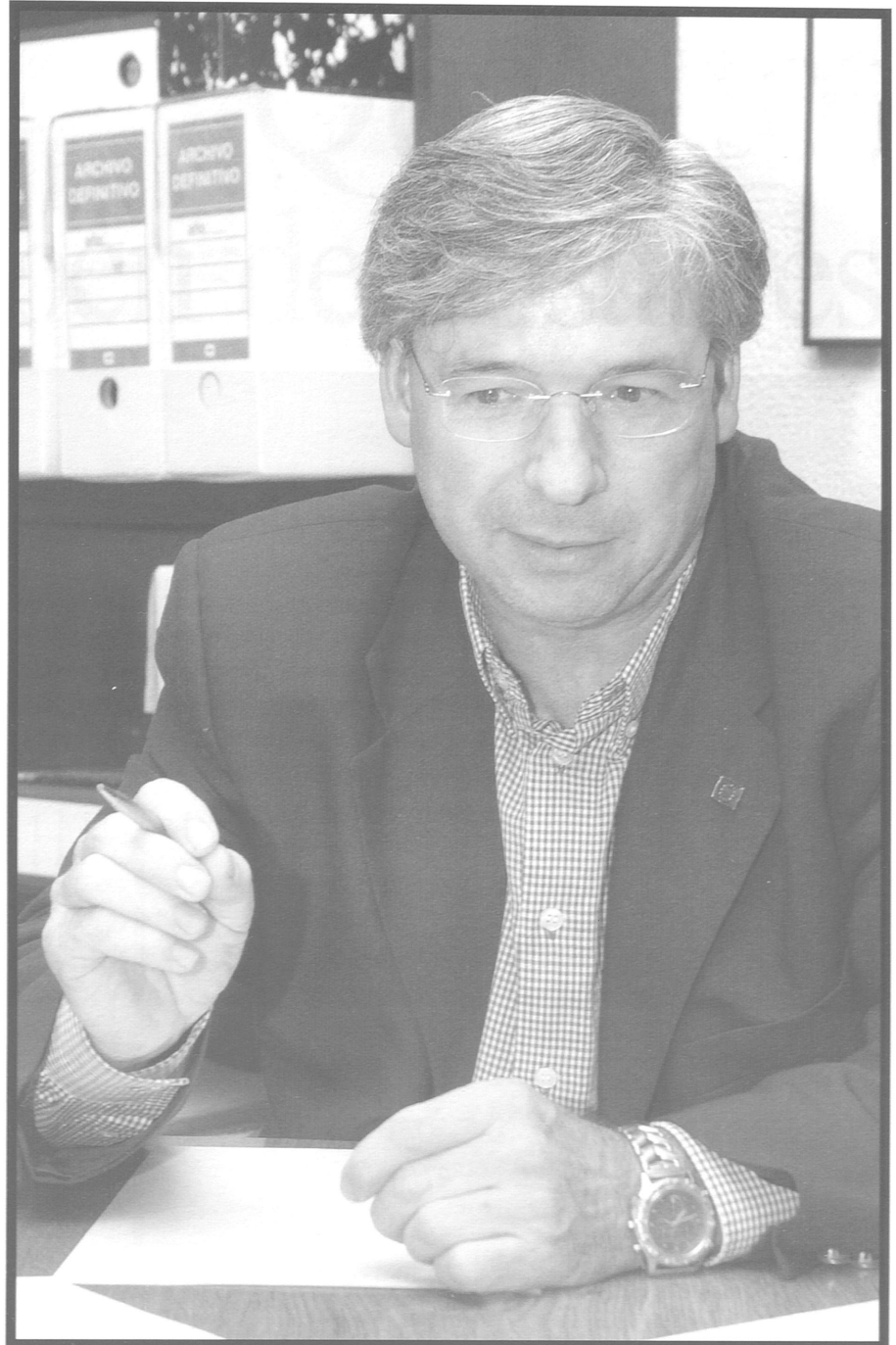
Tur: Toni Blair està decidit que costi el que li costi, hi ha d'haver euros al Regne Unit. Monetàriament és clar, ara Europa és una. Però tampoc no hem de pensar que a partir d'ara Europa és una quant a mercat es refereix, i no en parlem quant a altres aspectes. Hi ha la barrera de l'idioma, dels costums, en alguns casos són societats molt diferents, i la unitat monetària és una passa cap a l'Europa única, que avui és lluny. És cert que monetàriament és un mercat de tres-cents milions de consumidors amb la mateixa moneda i amb la mateixa estructura financera. Però alerta, això no són els Estats Units.

Calafat: De totes maneres a les Balears, pel fet de ser un lloc turístic amb un mercat internacionalitzat, molts d'empresaris també s'han preparat per a aquest mercat nou, han fet l'anàlisi a partir de l'entrada de l'euro.

Tur: Però encara hi ha moltes barreres.

ONA: *S'han fet estudis i previsions sobre com incidirà el fet de tenir una moneda única en el comportament dels turistes que vendran, quant a despeses dels seus doblers de butxaca.*

Calafat: Jo crec que aquí sí que hi haurà un canvi de comportament, sobretot quan a la compra compulsiva, que es veurà molt afavorida. És a dir, ara un turista que baixi a Palma i vegi unes sabates que li agradin podrà comprar-les tot sabent sense haver de pensar massa si són més barates o més cares, sense haver de canviar, sense que aquesta sigui una previsió que havia de tenir prevista, i posarà la despesa al compte de "despeses domèstiques".

Miquel Morata.

Haro: Fins al punt que això pot fer, en el cas de Palma en concret, apujar els preus, els preus poden equiparar-se als europeus... però els sous no són equiparats! És un perill ben real a zones turístiques com la nostra, un perill per al consumidor local. S'equiparen els preus, però no els sous, però aquest és un altre debat.

Morata: Tot això són assignatures pendents en la construcció d'Europa i no és tan senzill. Fins i tot en un mateix país hi ha diferències.

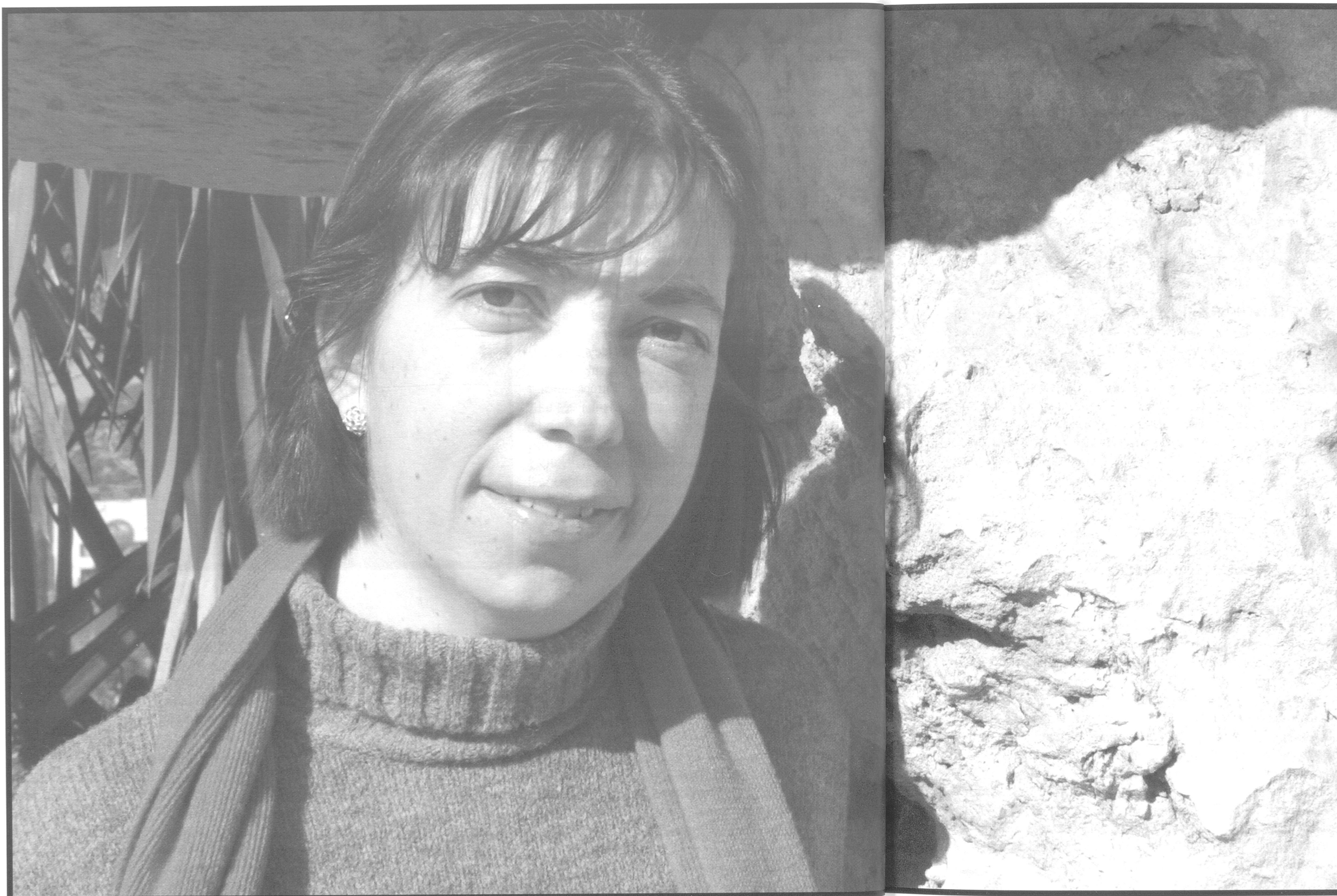
Quasi tot depèn de nosaltres

Entrevista a Margalida Payeras

per Constanza Forteza

Ens manca ciència i ens manca paciència. La nostra benvinguda inicial a l'euro ha estat, a l'igual que a la resta de regions espanyoles i europees, formalment perfecta. Ara hem d'esperar per saber quina serà la resposta substancial, de fons i estructural, de l'economia de les Illes als nous elements que introdueix la moneda comuna europea. I és aquí on poden sortir les nostres debilitats; si no podem, com hem fet tantes vegades, recórrer a un mecanisme per millorar la nostra competitivitat com és la devaluació, i si ja no ens trobam en situació de competir a través de preus baixos, resulta que només ho podem fer amb la qualitat, la turística i la mediambiental. I la tan desitjada qualitat topa amb dues barreres, la primera, el dèficit formatiu dels professionals de les Illes i, la segona, l'hàbit, quasi genètic, de cercar el benefici ràpid. Margalida Payeras, juntament amb un equip encapçalat per Antoni Riera, ha treballat en un estudi exhaustiu sobre les conseqüències que tindrà la moneda europea a l'economia de les Illes. La darrera paraula de l'estudi ho diu clarament: incertesa.

Margalida Payeras Llodrà va néixer l'any 1967 a Palma. És llicenciada en ciències econòmiques per la UIB i Premi Extraordinari de la seva promoció. Després d'efectuar diversos estudis de postgrau a Londres i Kiel (Alemanya) va tornar a la UIB com a professora. Ara és la subdirectora del Departament d'Economia i Empresa. Juntament amb un equip d'economistes encapçalat per Antoni Riera va guanyar el Premi d'Investigació de "SA NOSTRA" de l'any 1998 amb un treball sobre els efectes de la incorporació de l'euro a l'economia de les Balears. Ha publicat també, amb Javier Capó i Javier Rey Maqueira, un llibre, editat per la UIB, titulat molt gràficament *Macroeconomia para no economistas*. En el moment de l'entrevista, Margalida Payeras estava embarassada de cinc mesos, a l'espera del seu primer fill.

-Com avalua el comportament d'una economia que tanca el 2001 amb una inflació que supera en un punt la de la mitjana espanyola, fins i tot quan aquesta mitjana ha superat les previsions?

-La realitat és que la darrera dada que hem rebut sobre la inflació a les Balears és molt negativa, l'economia de les Illes és més inflacionista que la de la resta de l'Estat i ho és en un punt percentual, una diferència molt important. I això pot tenir uns efectes molt negatius, perquè si els preus són aquí més alts, en el cas d'una economia turística, doncs, això es pot traduir en una pèrdua de competitivitat de la nostra oferta en relació a la d'altres regions espanyoles o europees. I sí, hem de pensar també que la mitjana de la inflació europea ha estat d'un 2%, és a dir, més baixa que la d'Espanya i ben allunyada de la de les Balears. La conseqüència més clara és la pèrdua de competitivitat.

-I en aquesta inflació, quina influència ha tingut la incorporació de l'euro i quina els factors que només es poden atribuir al comportament econòmic de les Illes?

-Efectivament, aquí hi ha hagut una influència de les dues qüestions. La implantació de l'euro ha dut un aflorament important de doblers negres. Una part important d'aquests doblers negres s'ha materialitzat en el sector de la construcció. No fa molt sortien dades a la premsa que indicaven que la població de les Balears és la que dedica una part més elevada dels seus ingressos a la compra d'habitatge, que més d'un 60% dels nostres estalvis i ingressos es dediquen a aquest capítol quan la mitjana espanyola és de prop del 40%. Aquí, l'habitatge té uns preus molt elevats mentre que els salaris són baixos. I aquests preus tan elevats, aquests increments, tenen una influència molt clara en l'economia global i, finalment, en les taxes d'inflació. La dada de la inflació és realment molt negativa perquè, amb l'euro, ja no podem recórrer a les devaluacions de la moneda, ja no podem jugar amb el tipus de canvi. Tot i que, com ja s'ha demostrat a molts d'estudis, l'alternativa de la devaluació no resol res, pot significar un alleugeriment temporal, però no resol res a mitjan i llarg termini.

RENTAR DOBLERS NEGRES

-Per què aquesta comunitat s'ha convertit al llarg dels darrers anys en una espècie de rentadora de doblers negres?

-Bé, fonamentalment a causa de l'arribada d'aquests doblers per part del mercat alemany. Però tampoc no es pot dir que els doblers negres arribats a la construcció només provenguin dels alemanys, també provenen de nosaltres mateixos, dels mateixos mallorquins, menorquins i eivissencs. Tot ha format part d'un fenomen que s'ha autoalimentat, perquè la compra massiva ha alimentat la pujada de preus i, aquesta, que els preus encara pujassin més. Tot dins un procés absolutament especulatiu. I la veritat és que la mentalitat especulativa és molt pròpia d'aquesta comunitat, sempre l'hem tenguda i la tenim, és la mentalitat, la perspectiva del benefici a curt termini.

-Quan els economistes feu l'anàlisi corresponent, com computau aquests factors, com quantificau aquests doblers negres?

-És molt difícil, només podem acostar-nos-hi a través d'indicadors indirectes. El cas és que el canvi de la pesseta a l'euro ens ha donat l'oportunitat de comprovar l'envergadura del fenomen, la importància

que té. Tots hem pogut veure el volum de canvi registrat de pesseta a euro, volum que ha superat llargament les previsions del Ministeri, senyal clar que hi ha hagut un aflorament de doblers negres, que n'hi ha i n'hi ha molts.

-Al cap i a la fi, l'euro també ha estat una eina per al coneixement de la realitat.

-I, sobretot, ens ha donat l'oportunitat de fer una reestructuració anticipada de l'economia. Era un esdeveniment absolutament programat, de manera que la gent ha pogut programar també què havia de fer amb els seus estalvis i amb els seus doblers negres. I hem de pensar també que aquests són uns moments de certa incertesa. Per exemple, ara ja hi ha una davallada de l'activitat de la construcció, però atès que els tipus d'interès són baixos, doncs, encara es pot preveure un cert moviment en aquest sector. Aquesta incertesa també s'origina en la variabilitat de la borsa, circumstància que pot fer que encara hi hagi un cert increment del sector immobiliari. Què pot passar? Jo crec que el sector de l'habitatge establitzarà els seus preus, però no crec que aquests preus baixin. I a tota aquesta inestabilitat hem d'afegir-li els efectes dels atemptats de l'11 de setembre, la mateixa inestabilitat internacional.

-Algú deia fa poc que els historiadors s'inventen el passat, els periodistes s'inventen el present i que els economistes s'inventen el futur. En funció de les circumstàncies actuals, això deu ser més vigent que mai.

-Ja, ja! Sí, jo també ho he llegit. I és cert, les economies es troben, de cada vegada més, afectades per factors internacionals que no són controlables. I el cas és que no es poden fer previsions més que a molt curt termini, previsions per a sis mesos, per a un any com a màxim. I més en el nostre cas, una economia de serveis molt oberta, molt sensible a qualsevol esdeveniment internacional. Jo crec que el 2002 serà un any de transició, un any per veure què passa, en el nostre cas per veure com es comporten els mercats alemany i britànic.

INVERTIR EN FORMACIÓ

-Fins ara no s'han escoltat judicis molt definitius sobre la bondat o la dolentia de l'euro. Es ressalta que l'estrena ha estat bona, però no apareixen valoracions substancials.

-Les primeres reaccions a la introducció física de l'euro han estat molt bones. Però, és lògic, els resultats s'han de lligar a les situacions reals de les economies. Al cap i a la fi, la qüestió serà saber el marge de creixement de les economies europees en relació a l'americana. I si després de l'11 de setembre, les expectatives per a l'economia americana eren dolentes, ara les previsions comencen a canviar i s'anuncia una reactivació dels Estats Units en el segon trimestre de l'any. Les nostres economies seran, són ja, bipolars; si abans es pensava en funció de blocs geoeconòmics, ara es pensa en funció del dòlar i de l'euro.

Si amb l'euro no es pot recórrer als tipus de canvi per estimular l'atracció de l'oferta balear i tampoc ja no ens trobam en situació de davallar preus, què passarà el dia que els factors exteriors siguin negatius i des de les Balears es doni una situació d'incapacitat de resposta?

Bé, és el que dèiem abans, que la competitivitat no s'ha de basar en

temes de devaluacions, s'ha de començar a pensar a mitjan i llarg termini. I en aquest context, una qüestió bàsica i fonamental és la qualitat d'allò que oferim, tema a la vegada lligat a la formació. Aquí, a les Balears, tenim un dèficit en formació important, hi ha un important segment de la població d'estudiants que abandona els estudis superiors i els de formació especialitzada i professional. I això té molt a veure amb la nostra estructura productiva, formada per empreses de serveis petites, empreses que moltes vegades no donen massa importància a la qualificació professional. Són empreses petites, no tenen capacitat ni, de vegades, visió a llarg termini; a més a més, els que dirigeixen aquestes empreses tampoc no tenen, amb molta freqüència, alts nivells de formació, de manera que no veuen la necessitat d'una capacitat. El cas és que el tema de la formació té, al cap i a la fi, una incidència molt negativa en la nostra estructura econòmica.

-El conseller d'Educació deia fa poc que hem de saber si volem ser una societat de cambrers, terme que, per cert, ja va sortir en unencontre sobre sociologia del turisme durant el qual també es va fer molt d'esment en la hipoteca que significa per a les Illes el dèficit en educació.

-De totes maneres, jo pens que començam a donar passes. S'ha de considerar que tenim una universitat relativament recent, aspecte que hem de tenir en compte, perquè altres regions tenen universitats amb molta més tradició i història. I, en aquests moments, des de la

universitat es multipliquen les iniciatives per aconseguir que la gent, encara que faci feina, també pugui tenir una formació universitària. L'exemple més clar és el programa de campus extens. El fet que la gent de Menorca o d'Eivissa pugui accedir, a través d'aquests mitjans, a una formació és un tema important que mereix aplaudiments. A més, també hem de pensar que, si aquí tenim una estructura productiva molt relacionada amb el món turístic, els estudis que s'han de promocionar són estudis relacionats amb aquesta demanda. I això és el que s'ha fet al llarg d'aquests darrers anys, des de crear l'Escola de Turisme i l'Escola d'Hoteleria, fins a altres iniciatives. I potser el que s'ha de fer és, entre els estudiants dels darrers cicles de secundària, donar a conèixer aquestes noves carreres, estudis que estan molt acostats a la realitat professional. I, de fet, tant l'Escola de Turisme com la d'Hoteleria tenen, al llarg d'aquests darrers anys, més demanda que no places en oferta. I tot aquest procés orientat a la formació no pot ser un procés a curt termini, són coses que duen molt de temps. Tal volta haurem d'esperar una sèrie d'anys per saber els resultats d'aquestes inversions que es fan. D'altra banda, a les Illes hem de valorar un altre factor, el de la temporalitat.

El fet que l'activitat turística sigui estacional pot implicar una manca de motivació de cara a la formació. Per un costat, per part de les empreses, perquè, és clar, la formació significa inversió, doblers, i si les empreses tenen en una temporada determinada unes persones fent feina i, després, l'any vinent, aquestes persones són a una altra empresa que és de la competència, doncs, això és un obstacle. Si ho pensam bé, les mesures que impulsa la Conselleria de Turisme en contra de l'estacionalitat són, al cap i a la fi, factors que, a llarg

termini, poden influir en la formació dels professionals.

De fet, el començament de moltes feines estacionals coincideix amb les èpoques d'exàmens, de manera que, també des d'aquest punt de vista, va en contra de la formació. A molts d'alumnes de quart curs de l'Escola d'Hoteleria els arriben ofertes de feina a final de curs, en el moment dels exàmens. És clar, acabar els estudis els suposa fer l'esforç de dir no a una bona feina, renunciar a un treball per obtenir un títol que, això sí, en el futur potser que els possibiliti accedir a un lloc de treball millor, amb més prestigi social i més remunerat. Però clar, per a aquests alumnes renunciar a una oferta atractiva suposa un cost immediat important. I som sempre davant el mateix conflicte, és a dir, el fet que aquí la mentalitat sempre s'orienta cap al benefici a curt termini. Quan, avui en dia, es parla de liberalisme, de deixar el mercat a les seves forces, no es pensa en la necessitat que hi hagi, en determinats aspectes, una certa intervenció pública. En temes sanitaris o, com podem veure, en temes educatius. Hi ha una relació clara entre els temes econòmics i els educatius, i aquí ho veim clarament. Totes les teories que es desenvolupen des dels anys vuitanta consideren que un aspecte bàsic i essencial en el creixement econòmic és l'educació. Una economia que se sol posar d'exemple de la relació entre aquests factors és l'economia irlandesa; es tracta d'un país on es va posar molt l'accent en els temes de formació i educació, d'una manera planificada; i ara, a Irlanda, constaten els fruits d'aquesta política, uns resultats molt positius aconseguits des d'un punt de partida molt dolent, de baixa qualificació professional. L'èxit d'Irlanda en aquests temes ha cridat l'atenció de la comunitat internacional. Aquest pot ser un punt de referència per a nosaltres. Tot i que totes les qüestions que es plantegen a mitjan i llarg termini són, al cap i a la fi, temes clarament polítics.

-Per tant, també necessitam polítics ben formats, no?

-Doncs, sí, clar que sí. També hi ha gent que no té una formació estrictament acadèmica i que sí que té una qualificació clara, que valora aquests temes i és sensible a l'hora de veure que a la nostra economia hi ha un punt feble molt clar. Pens que no ens ha de preocupar tant si creixem un 2,1% o un 2,3% en un any, el que hem de comprovar és si tenim un creixement sostingut al llarg del temps i si podem competir. A més a més, nosaltres tenim un avantatge en temes turístics, i és que duim molts d'anys en aquesta indústria, tenim un *know how*, un saber fer que hem d'aprofitar. Si podem vendre aquests coneixements, si podem exportar idees... aquest és un camí. De fet, des de la universitat es fan màsters a distància sobre temes turístics, que és una forma d'exportar coneixements professionals. També les institucions es mouen en aquests temes, en matèries relacionades amb la investigació, ara ja tenim una conselleria d'innovació, cosa que no teníem abans; això ja demostra una preocupació, es comencen a fer plans estratègics per esbrinar quines són les línies prioritàries. La nostra economia és petita, per tant, ens hem d'especialitzar.

LA INVERSIÓ PÚBLICA HA DE SER OPORTUNA

-Juntament amb aquesta debilitat formativa en el vostre informe sobre l'euro també destacàveu la necessitat de considerar plenament, com a factors econòmics, els valors mediambientals. Aquest és l'altre punt feble per on podem caure, perdre la nostra competitivitat perquè perdem el valor fonamental que sustenta la nostra economia?

-Evidentment. El medi ambient s'ha convertit, a aquestes illes, en

una entrada. La nostra producció, la turística, depèn d'aquesta qüestió. Perquè deim: volem un creixement mantengut a llarg termini, volem ser competitius. A més, volem que aquest creixement sigui sostingut, és a dir, que el benestar del qual hem gaudit fins ara es garanteixi per a les generacions futures. Si volem un turisme de qualitat, només podem pensar en el medi ambient com a factor per guanyar competitivitat. Ens hem de convèncer que no podem ser competitius via preus, encara que els tinguem en compte, sinó per altres vies, per la via de la productivitat. I com podem ser més productius? Doncs, ateses les nostres circumstàncies, només si oferim més qualitat. I la qualitat, no ens enganem, només pot estar lligada als temes ambientals. En aquests moments, a causa de les moratòries en vigor, es posa molt l'accent en la paralització de la construcció, en els problemes que du la disminució de l'activitat d'aquest sector. Però és que el sector de la construcció es pot orientar cap a temes relacionats amb la preservació del medi ambient, en la millora d'infraestructures orientades cap a una oferta millor. I això suposa una intervenció pública, redirigir les accions de l'activitat productiva.

-Però va ser la iniciativa pública que va contribuir a encalenticar el sector de la construcció i a fer que, ara, la caiguda sigui més pronunciada.

-Sí, perquè va promoure la construcció en un moment procíclic. Justament, la iniciativa pública s'ha de canalitzar en moments contracíclics. I aquí, en uns moments d'expansió, quan la iniciativa privada era més que suficient per fer créixer i prosperar la construcció i altres sectors, resulta que el sector públic, potser perquè va ser el moment en què va arribar un determinat finançament europeu, va contribuir a promocionar encara més aquest sector.

-Considera que aquest va ser un error important d'estratègia econòmica?

-Sí, encara que també s'ha de dir que en molts de casos no es va poder triar, va ser una qüestió d'oportunitat, d'arribada d'uns fons que o s'aprofitaven en aquell moment o es perdien. Tal volta hagués estat bo negociar els terminis o destinar aquestes inversions a temes més de fons, més substancials. Però tampoc no sé fins a quin punt això era possible.

-Contemplam una espècie de guerra de paraules i xifres sobre la situació econòmica. Alguns interlocutors estan interessats a subratllar que caminam cap a una recessió, mentre que d'altres desqualifiquen aquest pessimisme. Què en pensa?

-Bé, jo més que recessió, pens que estam en un alentiment. Recessió és una paraula bastant forta. Més aviat parlaria d'un cert alentiment del nostre cicle econòmic; crec que per parlar de recessió hem d'esperar un poc més, saber com evolucionen les coses, què passa amb factors exteriors que no controlam i, també, què passa amb els condicionants de la nostra economia dels quals parlàvem abans. En qualsevol cas, el cicle actual també pot ser bo des del moment que induïx a una reflexió, pot influir en canvis al sector de la construcció, o que en temes turístics també es canviï l'orientació, o a empreses hoteleres per millorar la seva qualitat. De fet, en el nostre estudi apuntàvem com a línia estratègica de sortida per reaccionar davant possibles amenaces, la reorientació dels esforços cap a la qualitat. Potser ens hem d'associar més, fomentar l'associacionisme, exportar més la nostra activitat.

-A la presentació de l'estudi sobre la incorporació de l'euro a l'economia balear des de l'equip redactor indicau que les conclusions del treball poden incomodar i molestar més d'un, que la vostra intenció és provocadora. A què vos referiu?

-Bé, la incorporació de l'euro ha estat, en si mateixa, una qüestió polèmica. No s'ha donat una visió absolutament a favor ni tampoc no

el disseny, l'especialització de la producció, la qualificació dels productes, la nostra capacitat d'exportar, etc. I aquestes variables estan lligades a la formació. Tornam, per tant, al mateix que dèiem abans, tot això no és més que un cercle que, per força, acaba sempre en els mateixos arguments.

ECONOMIA ASIMÈTRICA

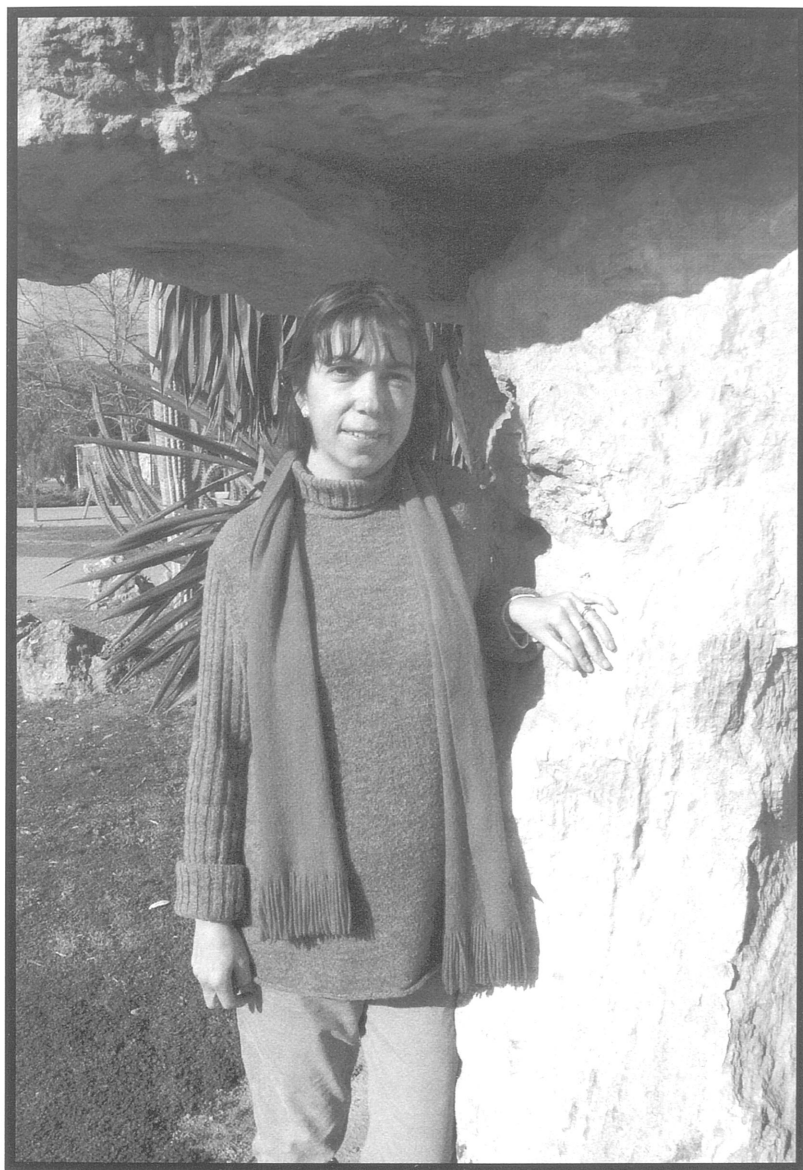
Un altre punt de vista desenvolupat al vostre estudi es refereix a l'alt grau de asimetria, de diferència, de l'economia de les Balears en relació a la de les altres regions espanyoles. Per què considereu que la presència de l'euro encara aguditzarà més aquest desequilibri?

-Bé, aquest apartat era molt important dins l'estudi, prové de la tesi feta pel professor Javier Capó. És clar, a l'hora d'avaluar els costos, havíem de tenir en compte el grau de asimetria de la nostra economia respecte de l'àrea on ens integram, l'espai europeu. I bé, d'aquesta anàlisi es desprèn que l'economia de les Illes té unes connotacions que la fan completament diferent de l'economia espanyola i de l'europea. Això ens planteja un problema, perquè si nosaltres patim una pertorbació asimètrica, com ens en sortim? Pensem, per exemple, que deixen de venir turistes a les Balears, que les empreses han de tancar i la taxa d'atur es dispara. En aquesta situació, tenim altres elements estabilitzadors? Aquesta seria la gran pregunta. Doncs bé, un element estabilitzador podria ser la mobilitat, és a dir, que si hi ha atur, que els habitants d'aquí se'n vagin a altres llocs a cercar feina. Però la nostra economia presenta una mobilitat laboral molt baixa, el nostre mercat de treball presenta un alt grau de rigidesa, circumstància que ens du també a una escassa capacitat d'adaptació dels salaris a noves situacions conjunturals. Una altra possibilitat de sortida seria un augment de la despesa pública que incentivàs l'economia, però la despesa pública sol estar molt fermada de mans, i més encara en situacions negatives. Hi ha economies, per exemple, la dels Estats Units, que tenen un pressupost federal i mecanismes correctors de les asimetries negatives que es poden produir a un estat determinat. Però, és clar, l'economia americana presenta un alt grau de mobilitat, una sèrie de factors de cohesió que faciliten aquest tipus d'actuació. A Europa hem atorgat a la Unió la sobirania monetària, però l'espai fiscal comú és molt petit; a més, aquí, a Europa, la meitat del pressupost comunitari es dedica a l'agricultura, a la política agrària comuna. Tot això, juntament amb la limitació del

dèficit públic, ens fa pensar que, bé, en cas d'un xoc asimètric en les noves condicions que aporta l'euro, la nostra economia patiria.

-A partir d'aquí s'entén que tanqueu les vostres conclusions tot parlant d'incertesa.

-Ens hem d'esforçar molt en temes de formació i de medi ambient, també en temes de qualitat. S'ha de fer una inversió, tant des del sector públic com privat, perquè l'euro es converteixi en una oportunitat i no en un problema. I la paraula final és, efectivament, incertesa. Podem articular escenaris i, en funció de cada escenari, veure quines alternatives tenim, però no tenim cap seguretat. Si llevam la incidència de factors exteriors que no podem controlar, en bona mesura som responsables d'allò que ens pugui passar. Depèn de nosaltres.

n'hi ha hagut absolutament en contra. A més, l'euro afecta tothom, però absolutament tots els sectors productius; i té una sèrie d'avantatges, però també pot representar una sèrie d'amenaces. L'element implícit a l'arribada de l'euro que ha estat observat amb més reticències ha estat l'eliminació de qualsevol possibilitat de devaluar la moneda; renunciem, per tant, a un recurs compensador que ens ha salvat moltes vegades. És clar, devaluar aconsegueix que, a curt termini, siguem més competitius, però, a mitjan termini, representa una sèrie de problemes ja que som una economia que ha d'importar moltes coses, necessitam moltes entrades de fora. Al cap i a la fi, això es tradueix en més inflació, perquè amb una moneda devaluada hem de pagar més per tot allò que necessitam de l'exterior. Conseqüentment, és el que comentàvem abans, és a dir, que l'impuls a la nostra competitivitat ha de ser un objectiu a mitjan i llarg termini, i que cada pic hem d'atendre més qüestions com la qualitat, la imatge,

"L'euro no és determinant"

Entrevista Antoni Serra

per Magdalena Cortès

"No hi ha per tant, la moneda que era virtual, ara entra al carrer". Per a Antoni Serra el principal efecte de l'euro és psicològic i el que més ens costarà serà adaptar la nostra estructura mental de preus. Serra és economista, s'ha especialitzat en l'estudi dels mercats turístics i considera que el sector turístic de les Illes ha d'apostar per la qualitat, no hi ha volta de full. Amb euro o sense, les Balears tendiran a ser una destinació cara, i amb euro o sense, destinacions en expansió com Turquia i Tunísia agafaran relleu com a mercats de baix cost, sol i platja. L'euro és un factor més que ens empeny a oferir un producte amb un valor afegit. L'euro ens obre les portes d'Europa, ens equipara amb un grup de països que tendiran a uniformitzar-se a nivell de preus i també a nivell de serveis. Per a Antoni Serra, a les Illes ja hem patit un efecte negatiu de l'euro: la pujada desmesurada del preu de la terra i dels habitatges. La imminent arribada de la nova moneda va provocar una allau d'inversions en doblers negres per part, sobretot, d'alemanys. Passat aquest boom, Antoni Serra està convençut que ara començarem a notar els efectes positius de l'euro, augmentarà el moviment de persones i és previsible que s'avanci en la desestacionalització. L'euro enceta, sens dubte, una època plena d'expectatives, encara que, pel que fa al turisme, els plens de fa deu, vint anys ja no es repetiran, a partir d'ara els creixements de la demanda s'esperen molt moderats. Antoni Serra fa aquestes previsions per al futur i afegeix sempre les paraules, *ceteris paribus*, és a dir, sent la resta de factors iguals. Ara per als economistes és mal de fer preveure què passarà. Ho sabem, la resta de factors mai no se solen mantenir estables.

Antoni Serra Cantallops va néixer a sa Pobla el 3 de març del 1961. Es llicencià en ciències econòmiques i empresarials a la Universitat de les Illes Balears l'any 1989. L'any 90 partí a Anglaterra a fer un màster en administració d'empreses especialitzat en turisme a la Middlesex University. Es doctorà en economia per la UIB l'any 96. De l'any 93 al 2000 va ser subdirector de l'Escola Oficial de Turisme. Va participar en un estudi sobre "Turisme sostenible a ciutats amurallades" de la Direcció General 23 de la Comissió Europea. Formà part de l'equip redactor del Pla de màrqueting turístic de les Illes Balears per al bienni 96-98. És codirector del Pla estratègic Alcúdia 2020 i director del projecte Mercats emissors de la Conselleria de Turisme. El seu llibre Màrqueting turístico és a punt de publicar-se. Fa dotze anys que és professor titular al Departament d'Economia i Empresa de la UIB on imparteix comercialització i investigació de mercats

-L'entrada de l'euro marca una fita a la història del turisme?

-No exactament, l'entrada de l'euro té una sèrie de possibles avantatges i també de possibles inconvenients, pocs. L'euro marca una fita important a la història d'Europa però no a la història del turisme, no provocarà canvis radicals.

-Quins seran els efectes positius de l'euro en el turisme?

-Per als consumidors en general, i sobretot per als turistes, l'euro simplifica molt les coses. El turista ha de dur una sola moneda, no s'ha de preocupar de canviar divisa, estarà familiaritzat amb els preus i per tant, tot això facilitarà les compres, perquè s'estalvia costos en doblers i en temps. Això, en principi, ha d'afavorir els moviments d'uropeus a la zona euro, és més fàcil venir aquí que anar a Turquia perquè no hi ha tots aquests costos de canvi de divisa... per tant l'euro en principi ha de tenir efectes positius sobre les destinacions turístiques integrades a la zona euro. Quantificar això és molt difícil, depèn de com es trobi la situació a Egipte, a Turquia... si hi ha problemes de seguretat, si baixen els preus... però com deim en economia, *ceteris paribus*, sent la resta de factors iguals, només pot tenir efectes positius.

-El més clar és que l'euro afavorirà molt les estades curtes, d'un cap de setmana, tres dies..., pel que fa a les estades llargues, les vacances d'estiu... no és tan clar. Si afavoreix les estades curtes, l'euro tindrà també un efecte sobre l'estacionalitat.

-L'euro, si té qualche efecte sobre l'estacionalitat, ha de ser positiu. Per a la gent que fa pocs viatges, el viatge principal sempre és a l'estiu i és una estada llarga, ara bé, els viatges curts són menys estacionals, i si l'euro facilita els viatges curts, en principi ha d'afavorir la desestacionalització.

-I quins són els efectes negatius que tindrà la nova moneda sobre el turisme?

-En principi n'hi ha un, que realment no és tan important com es vol suposar, i és que a Espanya no es podrà emprar la devaluació de la moneda com a arma contra la crisi, mentre que les devaluacions de la divisa sí que són a l'abast d'altres destinacions competidores com Turquia, Tunísia, Egipte... De tota manera, això no és tan important, perquè de fet a Espanya fa molts d'anys que ja no es pot recórrer a la devaluació perquè, encara que no hi hagués l'euro, el sistema monetari europeu ja ho impedia. Sempre es diu que aquesta és la part negativa, però també és cert que actualment les devaluacions de les monedes no es produeixen a l'economia global, pocs països en fan ús quan tenen dificultats. Una altra cosa és la depreciació de la moneda degut a l'evolució del mercat monetari que pot fer que determinades divises siguin més barates i facin aquella destinació més atractiva. Històricament Espanya ha utilitzat la devaluació de la moneda com a arma, de fet ha estat un dels aspectes que ha ajudat a sortir de les crisis turístiques, per exemple, durant els anys 1992 i 1993 la pesseta es va depreciar un 30%. Però en aquests moments això és impensable en economies avançades, encara que no fóssim a la zona euro ni dins del sistema monetari europeu.

-Què passarà amb el mercat britànic? Es tracta d'un mercat molt important per a les Balears i que queda fora de la zona euro.

-El mercat britànic ha anat molt bé aquests anys, primer perquè la seva economia ha anat bé i també perquè s'han trobat amb una lliura fortíssima. Si es produeix l'enfortiment de l'euro respecte del dòlar i, sobretot respecte de la lliura, afectarà molt. El mercat britànic és molt sensible als preus, molt més que l'alemany, històricament

pujades de preus a una determinada destinació han provocat desviacions de turistes bastant significatives. Si es produeix un enfortiment de l'euro, no se'n parla massa però hi ha el tema de la lliura. A més, fa pràcticament dos anys que Gran Bretanya rep moltes pressions per part de sectors empresarials perquè la lliura esterlina està molt elevada i els suposa dificultats per exportar, i pressionen per o bé entrar a la zona euro o bé per aconseguir un tipus de canvi més moderat. Per tant, aquest creixement que ha tengut el mercat britànic, cap a bé no hi pot anar, és a dir, no pot millorar, en tot cas ha d'empitjorar. No sabem com estarà la lliura, però és probable que estigui com ara o més baixa, per tant la situació no pot millorar més.

-Espera que a partir d'ara augmentin visitants provinents de països de la zona euro que no pertanyen a mercats tradicionals com l'anglès o l'alemany?

-Però no per l'euro. Hi ha una cosa que oblidam sistemàticament i és el tema del transport, perquè la gent pugui venir necessita un mitjà de transport a preus raonablement econòmics. L'euro afavorirà els moviments dins l'eurozona, això ja ho hem dit, ara bé, vendran més francesos o més italians dels que vénen ara? Depèn de les accions comercials que es facin a les Balears, de les accions dels majoristes de viatges, del que facin les altres destinacions i depèn del transport. Alemanya i Gran Bretanya són els principals mercats emissors però són els mercats amb els quals estam més ben comunicats, tant pel que fa a vols xàrter com a vols regulars. L'existència de vols regulars a preus econòmics és el que ha permès que apareguin ofertes de turisme rural, la demanda ja hi era des de sempre, però ara poden agafar un avió i això és el que fa que venguin. Quan posem tres rutes diàries a un preu d'entre vint i trenta mil pessetes amb ciutats franceses, vendran més francesos. No crec que sigui l'euro l'element determinant, hi ha molts d'elements que són molt més importants.

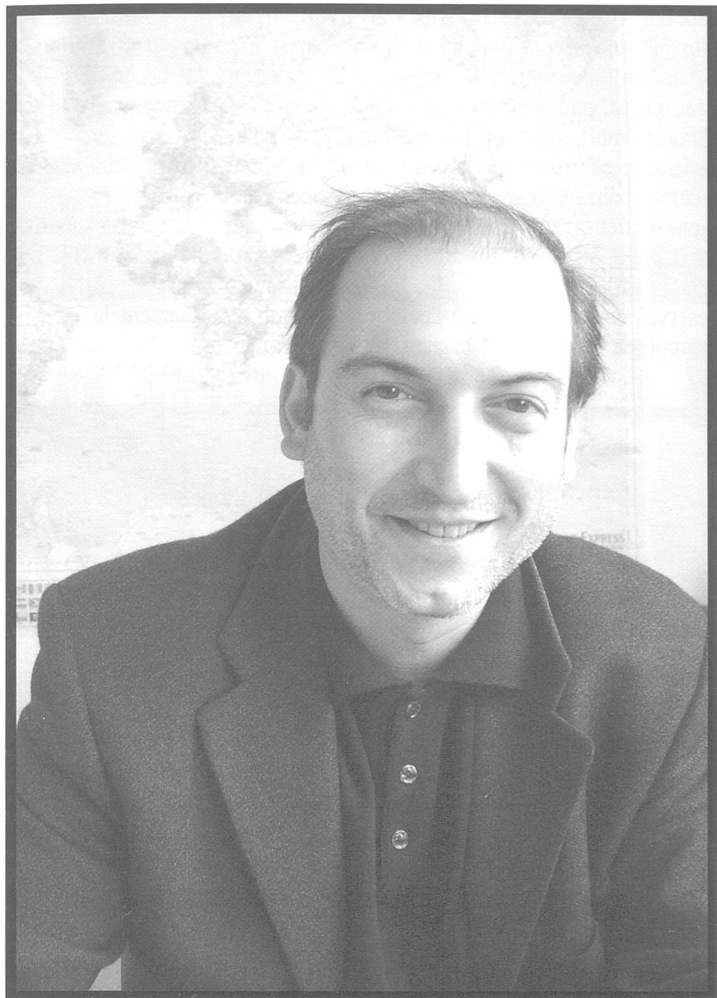
-Per tant, independentment de l'euro, depèn de la decisió de promocionar determinats mercats.

-Encara que la promoció, de vegades, no serveix per a res si tenim un producte que no és atractiu. El millor màrqueting és tenir un producte que el client vulgui, però després sempre hi ha el tema del transport. La situació de crisi del sector aeri és l'aspecte més perillós que hi ha per a les Balears, perquè no hi ha altra forma de venir. No és un problema de demanda, la demanda pujarà o baixarà un poquet, però no hi haurà oscil·lacions dramàtiques.

"LES BALEARS NO SERAN UNA DESTINACIÓ BARATA"

-Un altre efecte que critica la gent en general és la pujada dels preus. Si es dona una uniformització dels preus arreu de la zona euro, ens pot perjudicar com a destinació turística.

-Ara ens hem casat més, abans érem parella de fet i ara som un matrimoni. Les Balears tenen un producte turístic molt variat, però el que constitueix l'oferta principal és un producte turístic estandaritzat que té desavantatges en termes comercials però té avantatges de costos, ja que té uns sistemes molt eficients i no és una destinació cara. De tota manera, hem de tenir en compte que, a mitjan i llarg termini, no serà una destinació barata. Per l'entrada de l'euro no necessàriament hem de veure una pujada de preus a curt termini, però sí que a la llarga, a mesura que la convergència amb Europa sigui més intensa, les Balears no poden ser mai, quant a preus, Tunísia, això s'ha de tenir clar. El sou d'un cambrer aquí no té res a veure amb el d'un cambrer a Tunísia, i probablement amb els anys s'equipari amb el sou d'un cambrer a Alemanya. Per això l'aposta decidida és per la qualitat. Les Balears han competit històricament via preus, segueixen sent

una destinació que no és cara, però a part de seguir controlant els costos, la competitivitat en el futur ha de venir pel valor afegit, per productes diversificats amb capacitat d'atreure segments específics de mercat. En un futur, tot i mantenir els baixos costos, hem d'optar per la qualitat. S'ha de comunicar que les Balears són Europa, amb tots els inconvenients però també amb tots els avantatges: els serveis sanitaris, les infraestructures...

-L'entrada de l'euro fa més inevitable aquesta aposta per la qualitat?

-Sí, però ja ho era abans, en aquest aspecte no canvia massa cosa. De fet, l'euro ja hi era, ja fa temps que existeix com a moneda, el que passa que ara el tocam i ara es notaran els avantatges.

-A part de la pujada generalitzada de preus, també és més car viatjar: les taxes d'aeroport han pujat, els bitllets d'avió també...

-Això és per culpa dels atemptats... en principi les taxes no són bones per a la demanda perquè representen una pujada de preus. En aquest procés crida l'atenció que es faci tant d'enrenou quan es volen introduir certes taxes i després se n'introdueixin d'altres i no passa res, això és una instrumentalització política clara. L'ecotaxa, sempre suposant que la paga el turista, produeix un efecte mínim sobre la demanda, si aquella té un efecte baix o insignificant, aquesta també, però si comences a sumar, taxa aèria, més ecotaxa, més altres taxes... hi ha un increment de preus que ja és sensible i que pot afectar, hi ha un potencial desviament a altres països com Turquia, que no tenen aquestes taxes. Ara bé, si hi ha una justificació pel diferencial de preus, el mercat acaba per tenir una reacció lògica: aquell és més car, però és més bo. L'únic problema, i ara ja ens desviam, és quan tu

dius: "jo vull fabricar un cotxe de 10 milions de pessetes i en vull vendre 300 milions cada any". No quadra, amb un preu més car tens una demanda més baixa, el que passa és que els ingressos no han de ser menors.

LES ILLES EUROPEES

-A les Balears, la dependència del turisme farà que ens afecti més l'entrada de l'euro que a altres regions.

-Jo crec que les Balears, com a societat, fins ara ha rebut els efectes negatius de l'euro, ara ve l'hora de rebre els efectes positius. Una gran part de l'increment en el preu dels habitatges i de les terres, aquest procés desbocat d'aquests darrers anys és degut a l'euro, és a dir, a les monedes prèvies i als doblers negres que hi havia abans. Molts de doblers negres alemanys s'han invertit aquí al sector immobiliari, i això ha provocat una pujada no raonable dels preus i un boom de la construcció com a resposta a l'increment de la demanda.

Pel que fa als aspectes positius, tot el que facilita el moviment de persones afavoreix una comunitat com la balear que viu, principalment, del moviment de persones. Com que tots assumim que l'euro facilita el moviment, ens afavorirà. És cert que com a societat, en principi, ens afavorirà més que a qualsevol regió que no estigui tan oberta a Europa com la nostra. A les Balears sempre observam més l'evolució de l'economia a determinats països europeus, com Alemanya, Gran Bretanya... que l'evolució de l'economia a Espanya, perquè ens afecta més una recessió a Alemanya que a Espanya.

-Així que ara, més que mai, haurem de mirar com tenen la butxaca els alemanys per saber com ens anirà?

-Sempre ho hem mirat, el que passa és que amb l'euro hi ha una espècie de febre, però sempre havíem mirat l'evolució de l'economia a Alemanya i Gran Bretanya perquè aquests dos mercats emissors suposen el 70% de la demanda que tenim, i el que els passi a aquests dos països ens afecta, però l'euro no canvia res més, a part que és més còmode, facilita més les coses i es poden prendre decisions molt més ràpides. Jo crec que l'efecte negatiu s'ha produït els anys previs, s'han ajuntat l'euro, els tipus d'interès baixos... i tot plegat ha contribuït al boom de la construcció, ens hem menjat les popes i ara ens vendran els ossos.

-Ens convertirem en els pobres d'Europa?

-Som igual de pobres. El que passa que abans havíem de fer una operació aritmètica i ara tot és més transparent i podrem comparar millor els preus. L'euro té avantatges per ser una moneda que pot ser forta, i un és més conscient de la riquesa que té. Amb els euros un té un grau determinat de riquesa que en principi ha de ser molt més estable que si té pessetes o lires, aquest és l'avantatge de l'euro, però ja hi era fa un any. Per a aquella gent que creu en el concepte filosòfic d'Europa i d'una Europa unida, això dona estabilitat i dona pau. No ens hem d'anar massa enrere per veure desastres a Europa, i si es vol una Europa unida, forta i cohesionada es necessita una moneda única i ara la moneda ja hi és, ha estat un dels grans passos des de la constitució l'any 1957 de la Comunitat Econòmica Europea. I en principi ens ha d'afavorir.

PREDICCIONS PER A L'ANY DE L'EURO

-Ara li demanaré que faci d'economista, dels que prediuen el futur, encara que s'equivoquin tant, per explicar-nos com veu la temporada que ve.

-Ara encara és molt prest, d'aquí dos mesos es veurà com funcionen les reserves en els principals mercats. Finals gener i febrer són dos mesos importants de venda.

Però posats a fer elucubracions, hi ha dos escenaris. El primer, summament catastrofista però improbable, que és que un senyor es posi unes esportives plenes de goma-dos i faci volar un avió, si passa això el turisme davallarà, aquí no hi ha previsió que valgui, i més si es produeix dins Europa, així ja ni en parlem! Si es produeix aquest escenari, les beneficiades són les destinacions on es pugui anar per terra, ja que la gent viatja de tota manera.

El segon escenari: no succeeix això i l'economia no empitjora, que en principi sembla que no empitjorà, la temporada hauria de ser similar a la del 2001.

-O sigui, no massa bona.

-Bé, això depèn de la font d'informació, de com es miri. La temporada del 2001 no ha estat bona quan miram les entrades globals de turistes a l'aeroport. Ha estat dolenta en el sentit que no hem augmentat, però tampoc no ha estat excessivament dolenta en el sentit que la disminució fou mínima, però jo crec que aquest és l'escenari en el qual hem de jugar a partir d'ara.

En els anys noranta a les Balears ens hem vist afavorits per problemes sistemàtics a destinacions competidores des del 93, i ara jo crec que tornam a la situació de principis dels noranta, quan hi va haver la crisi a l'any 91. Si tractam de mesurar les temporades en termes del que va passar en el 1997, 98, 99, és impossible. Ara bé, sempre pot

sorgir un grup islàmic que mati turistes a Turquia i a Egipte, en aquest cas ens trobaríem en la mateixa situació que va provocar que en aquells anys es produís una redistribució dels fluxos cap a les Balears i cap a Espanya en general.

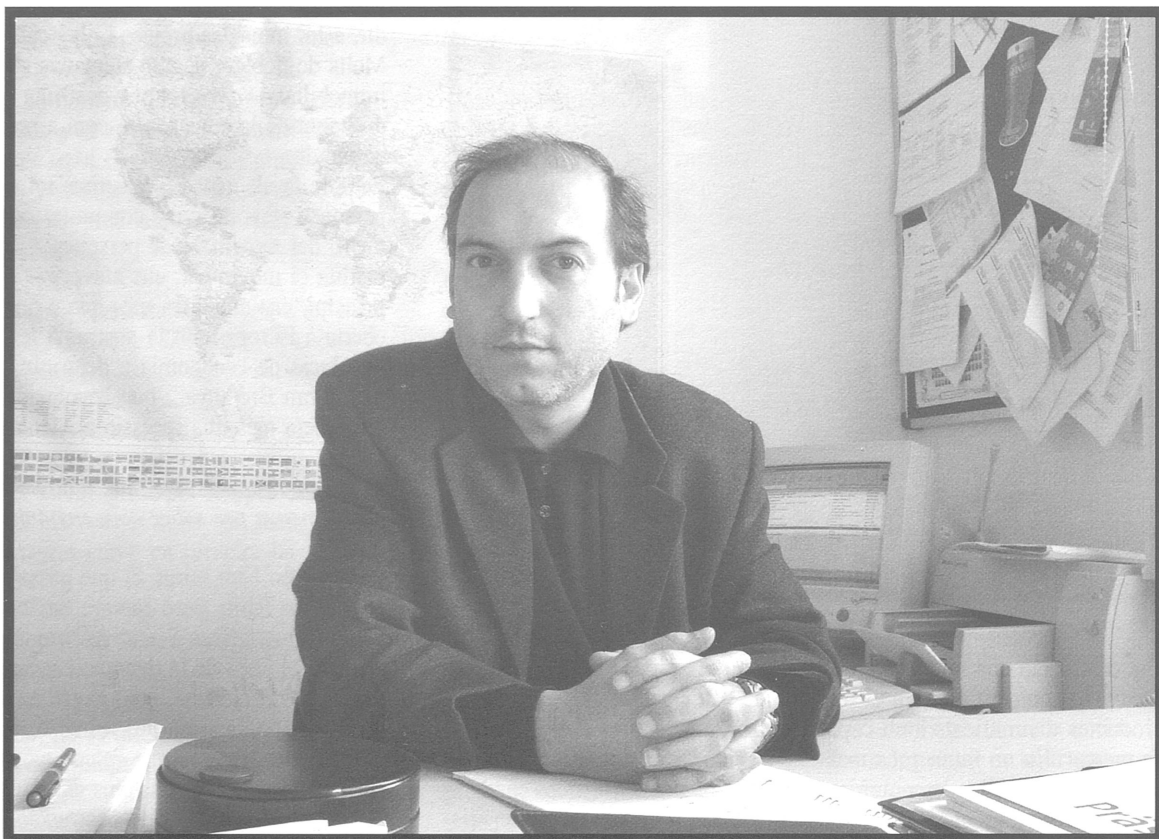
Segon les dades que s'han donat fins ara, el turisme alemany ha davallat aquí i ha davallat a altres zones d'Europa. Hi havia una sèrie de destinacions que tenien problemes en el passat i que ara no en tenen, i que a més incrementen la seva capacitat i poden atreure més turistes. A Europa el pastís és el que és, els europeus viatgen molt i supòs que s'incrementaran les taxes de realització de viatges, però ja les taxes de creixement són moderades en comparació a deu o vint anys enrere.

Per tant, si suposam una relativa estabilitat dels mercats, amb creixements molt moderats de la demanda, aquesta demanda s'ha repartit un poc més enguany entre altres destinacions i pot continuar aquest procés, en aquest cas no hi haurà pujades importants, però tampoc davallades. A les previsions que fèrem per a l'any passat el missatge era que no hi hauria creixements, a no ser que passàs alguna cosa.

Ara mateix les reserves estan a nivells baixíssims, un 20% o 25% menys del que estaven l'any passat en aquestes mateixes dates, però

esperam que es recuperin fins a arribar a uns nivells similars. La situació, en principi, afavoreix les Balears i Espanya, ara bé, aquest procés de redistribució no té perquè ser molt fort. Hi ha una probabilitat que la gent prefereixi anar a Mallorca que a Tunísia. La gent esperarà molt, vendrà a darrera hora, l'any passat ja ho va fer, esperaran per veure què passa i també per veure si hi ha rebaixes. Veurem com les reserves es recuperen, però molt al final.

Hem de pensar que l'any passat en aquestes dates les reserves anaven molt pitjor que l'any anterior, i al final es recuperaren clarament. La temporada es va tancar en fals, per mor de l'11-s, i s'aturaren les reserves del setembre i de l'octubre, així que possiblement la temporada hagués estat bastant similar a l'anterior.

Aquest és l'escenari en el qual ens movem, això és dolent o és bo? Jo crec que l'èxit o el fracàs de la temporada no s'ha de mesurar ja quantitativament sinó pels ingressos turístics.

-L'efecte de l'euro en l'economia és més psicològic que real?

-Jo crec que d'aquí a cinc mesos no en parlarem, s'ha fet una bolla molt grossa al principi per un tema de logística, per aconseguir que en dos mesos es retiri la pesseta i circuli l'euro.

En termes d'efectes econòmics, no hi ha hagut molts de canvis, tenim una moneda única i és bo perquè facilita molt els intercanvis entre els països i dona seguretat perquè és una moneda estable. L'avantatge de l'euro, que ja funcionava encara que fos una moneda virtual, és aquesta estabilitat, un marc de canvi estable. El que ha canviat des de l'1 de gener del 2002 és que la podem tocar, i molta de gent se sentirà més europea i més orgullosa de tenir una moneda forta. Ara hi ha una cosa que ens uneix, i aquest efecte serà positiu. Jo pens que això sí que té més un efecte més psicològic que real sobre les magnituds econòmiques, i també crec que ara ve la part bona de l'euro, el fet que circuli el reforçarà quant al tipus de canvi amb el dòlar i a més contribuirà a cohesionar.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

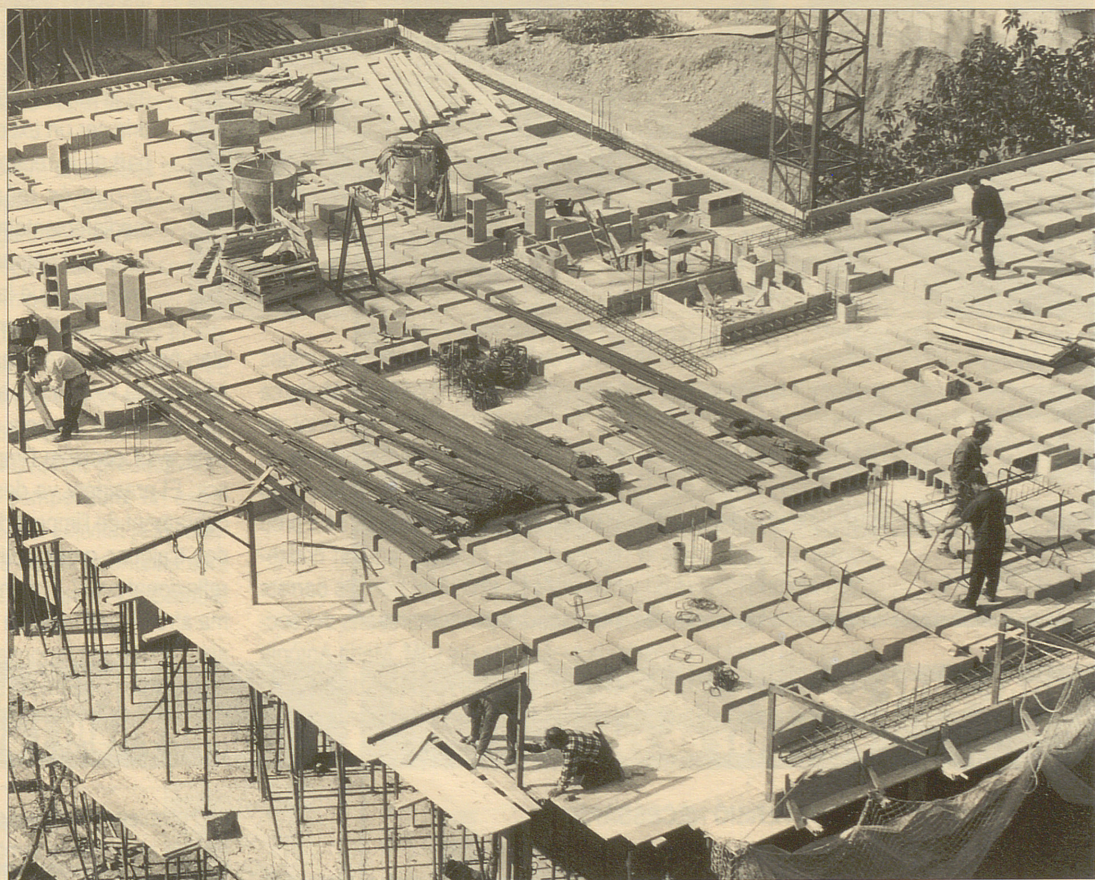
La moratòria i l'ecotaxa, instruments per al canvi

L'aixecament per part del Tribunal Constitucional de la suspensió que penjava sobre l'ecotaxa i l'aprovació pel Consell de Mallorca d'una nova moratòria urbanística que refon les dues anteriors, suposen dos instruments que el Govern i el CIM, és a dir, el Pacte de Progrés, tenen ara al seu abast per poder gestionar el canvi de model econòmic de les Illes, un canvi amb el qual molts d'agents econòmics i el sector conservador no pareixen molt d'acord.

ONA

Moratòria i ecotaxa varen compartir titulars de premsa durant la segona quinzena de gener i és que gairebé va coincidir l'aixecament de la suspensió de l'impost turístic pel Tribunal Constitucional amb l'aprovació de la moratòria del Consell Insular de Mallorca, una moratòria que refon en una sola les dues existents. D'aquesta manera el Pacte de Progrés pot tirar endavant algunes de les seves propostes més ambiciosos abans que no s'entri en el tram final de la legislatura, és a dir, amb temps encara per veure els primers resultats. Però, tal volta per això mateix, s'ha topat amb l'oposició del Partit Popular i de la major part de l'empresariat. Per exemple, només la PIMEM s'ha mostrat a favor de l'ecotaxa. Tot plegat, la situació ha provocat polèmiques que han esquitxat el mateix Pacte, però el Govern confia en les enquestes que mostren una majoria social a favor del canvi de model turístic i urbanístic que, a més llarg termini, s'ha de dissenyar a través tant la futura Llei general de turisme com dels respectius plans territorials insulars.

No obstant això, el camí emprat no és senzill. El moment econòmic, plegat d'incerteses, no és el més apropiat i això, precisament, constitueix el fil conductor de tota l'oposició tant a la moratòria com a l'ecotaxa. Hi ha un avís de crisi internacional provocada per l'esgotament del darrer cicle expansiu que els fets de l'11 de setembre han magnificat. El desenvolupisme dels darrers anys, els de major creixement del turisme i de la construcció de

tota la història de les Illes, ha arribat a un final d'etapa. No només no és possible continuar creixent en quantitat sinó que, a més a més, seria contraproduent fer-ho si es vol assegurar un model sostenible, que garanteixi la prosperitat de les futures generacions. Això és el que es diu constantment des d'un Govern que ha de lluitar contra l'oposició exterior i, al mateix temps, resoldre les diferències internes, fruit de la pluralitat del Pacte, que sorgeixen a cada moment.

Frenar el creixement per fer-lo sostenible.

MÉS OPOSICIÓ

Davant aquest horitzó, l'oposició conservadora es manifesta amb major unanimitat. Per un costat, el Partit Popular s'ofereix com a alternativa al canvi reforçant l'ala més conservadora del partit. Per l'altre, els empresaris semblen navegar en un mar ple de dubtes, entre la voluntat d'alguns de dialogar amb el Govern i el radicalisme de la seva major part. En els dos casos esmentats s'ha pogut comprovar aquesta dualitat. Europa ha canviat i les Illes Balears no tenen més remei que adaptar-s'hi d'acord al paper que hi juguen, però mentre una part dels agents voldrien esgotar el model, els altres saben que és menester vetllar pel

ment de l'oferta turística. La societat necessita créixer, però no a qualsevol preu ni, per suposat, a costa d'hipotecar el futur. La conclusió és que el Pla territorial de Mallorca ha de complir l'objectiu d'ordenació i que perquè això sigui possible no queda més remei que limitar la construcció, una perspectiva a la qual els empresaris han respost amb un xantatge social respecte del futur laboral de la població.

En qualsevol cas, però, el futur de la societat mallorquina exigeix que el pla territorial de l'illa no es faci en funció de l'esmentada reconversió sinó d'una adequació d'aquesta al model territorial elegit. De moment, el temor d'un descens de l'activitat constructora no deixa de ser una predicció, avalada, això sí, pels visats d'obra que ja s'han tramitat i per una desacceleració de l'economia que afecta la demanda turística residencial. Per tant, no es tracta de cap crisi immediata, sinó d'un avís del que pot passar, és a dir, que encara hi som a temps per analitzar la situació i prendre les decisions que siguin adients.

L'ECOTAXA COM A BANDERA

Mentre, des del Consell es redacten les noves regles de joc urbanístic, la resposta del Govern serà potenciar les obres públiques i fomentar la rehabilitació com a alternativa al consum de nou territori. Paradoxalment per als empresaris que s'oposen a l'ecotaxa, l'aixecament de la suspensió per part del Tribunal Constitucional podria ser un excel·lent revulsiu ja que permetria reinvertir part de la recaptació en reformes de zones turístiques i, el que és més important, apostar per un turisme mediambientalment sostenible com a bandera per continuar sent competitius en un mercat on l'oferta ha crescut molt més que la demanda en els darrers anys.

En aquest sentit, des del Govern s'ha volgut ser molt clar. Així ho va dir el president Antich: "L'ecotaxa és a un punt de no tornada i s'aplicarà amb o sense hotelers". Va reiterar també que l'executiu segueix endavant amb la intenció d'aplicar com més aviat possible l'impost sobre estades a allotjaments turístics. El president va descartar qualsevol possibilitat d'ajornar el cobrament de l'impost després de la crida a la reflexió realitzada des d'alguns grups polítics, "perquè és una decisió que ja s'ha reflexionat prou", i "és necessari que aquesta comunitat autònoma afronti amb valentia els greus problemes que té". No obstant això, el màxim responsable de la comunitat autònoma va dir que "les portes del Govern sempre són obertes per als hotelers".

COARTADA SOCIAL

El problema, a l'igual que passa en el sector de la construcció, és que els hotelers també tenen una bona coartada per fer valer la seva postura. I és que la situació de les reserves per a la pròxima temporada mostra un panorama pessimista. El mercat és ple d'incerteses i temen que l'impost sigui decisiu a l'hora que els turistes triïn una destinació. Però el Govern necessita fer inversions per garantir un canvi de model sense traumes socials i, de moment, les seves reivindicacions davant l'Administració central respecte del règim especial no s'han atès. Ecotaxa i moratòria o, si voleu, turisme i construcció, els motors d'una economia en transició. Aquest és el tema que, sens dubte, ens farà omplir moltes més pàgines d'aquí fins que acabi aquest 2002.

Encontre entre el president i la patronal per debatre sobre la construcció.

futur. En aquest sentit, l'acord sobre les moratòries, resumides en una mateixa normativa, permetrà que el Consell de Mallorca avanci decididament cap a l'aprovació del Pla territorial de Mallorca, és a dir, de l'instrument que ha de permetre ordenar el creixement urbanístic. És una part d'aquesta reconversió, però hi ha altres elements a tenir en compte. Per exemple, hi ha prou consens social sobre la necessitat de moderar aquest creixement i impedir l'allau constructora que s'ha viscut en els darrers anys, però les converses mantingudes pels empresaris del sector amb el president Antich i la presidenta del CIM, Maria Antònia Munar, varen introduir un element de dubte respecte de les possibilitats de dur endavant la reordenació sense excessius costos socials.

RECONVERSIÓ NECESSÀRIA

El sector està sobredimensionat i és evident que el ritme dels darrers anys és totalment insostenible, però ocupa quaranta-cinc mil treballadors -una xifra rècord en tota la història- una part dels quals pot anar a parar a les oficines del SOIB, el flàmant Servei d'Ocupació de les Illes Balears. Una preocupant manera d'estrenar un servei que ha de ser peça clau en la reconversió del nostre model econòmic. Perquè d'això es tracta, de reconvertir el model i no un sector determinat. La construcció no pot ser el motor que empeny l'economia i la creació de llocs de feina, de la mateixa manera que tampoc ja no es pot fonamentar en l'incré-

L'economia balear ha entrat en una fase de moderat creixement

Tots els informes de conjuntura coneguts auguren un 2002 de creixements moderats, entorn de les previsions d'inflació i, per tant, de consolidació en relació als forts increments del darrer lustre. Com a conseqüència d'això, des del Govern s'espera un nou augment de l'ocupació que, a causa de les característiques laborals de les Balears, també suposarà un major atur.

ONA

Els forts creixements s'acabaren amb l'inici oficial del segle. El 2001 fou ja d'un creixement moderat i aquest 2002 continuarà en la mateixa línia. Els dubtes existents sobre l'evolució del turisme, en un any en què les previsions són difícils i es preveu la reducció d'activitat a la construcció, conviden a la prudència, tal com queda reflectit a l'aposta de la Conselleria d'Hisenda que ha situat la previsió de creixement per a enguany en un 2,8%, tot coincidint amb la de l'Hispalink i per sobre de les de la Cambra de Comerç (un 2,1%) i de la CAEB i "SA NOSTRA", ambdues amb un 1,5%. Són previsions inferiors a la inflació de l'any passat, però de cap manera -segons el conseller Joan Mesquida- no reflecteixen cap situació dramàtica, ans tot el contrari: pot ser un creixement positiu que convidi a la reflexió i a la recerca d'un major equilibri social i mediambiental.

En qualsevol cas les previsions del Govern ens situen per sobre de la mitjana estatal i de la Unió Europea, la qual cosa fa que les Illes Balears continuïn sent a l'avantguarda econòmica d'Espanya i incrementin la seva diferència respecte de la mitjana europea. En aquest sentit els agents econòmics conviden a ser optimistes o, si més no, a no contagiar-se de les incerteses turístiques, que no es desvetllaran fins que comenci la temporada. La Cambra de Comerç ho diu en el seu informe anual de conjuntura: "L'economia balear -s'hi pot llegir- està sanejada i després d'alguns anys de notable creixent té una capacitat, productivitat i competitivitat envejables entre els seus competidors, en especial en el mercat turístic (...) el turisme és una activitat ja irrenunciable per als europeus i la imatge de les Balears continua sent la d'una destinació segura i popular dins d'Europa". La Cambra

confia en una recuperació del turisme i també de la construcció un cop entri en vigor el futur pla territorial.

La moderació del creixement es reflecteix en un menor ritme de creació de llocs de feina. Segons declarava el director del Servei Balear d'Ocupació, els llocs de feina tornaran a créixer

el 2002 en un 2,5%, la qual cosa vol dir que 10.000 persones podran incorporar-se al mercat laboral, si bé aquest fet, a causa de les característiques de l'ocupació a les Illes Balears, també es traduirà en un major increment de l'atur.

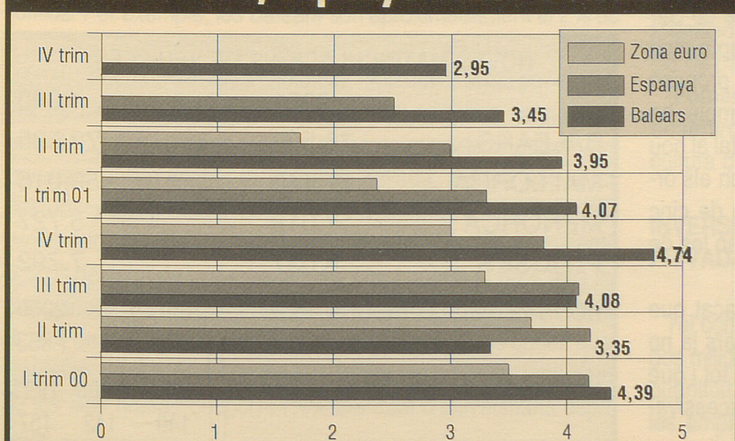
L'any passat el nombre d'afiliats a la Seguretat Social ja va augmentar en 9.687 persones, un 2,9%, i es xifrà el total en 339.207, la qual cosa suposa un increment acumulat del 28% en els darrers cinc anys. De fet, segons Mascaró, a les Balears la possibilitat de trobar alguna feina és superior a la mitjana de l'Estat, però cal fer front al repte de millorar la qualitat de l'ocupació, de desestacionalitzar el mercat laboral i de dotar-lo d'estabilitat.

Font: Conselleria d'Hisenda.

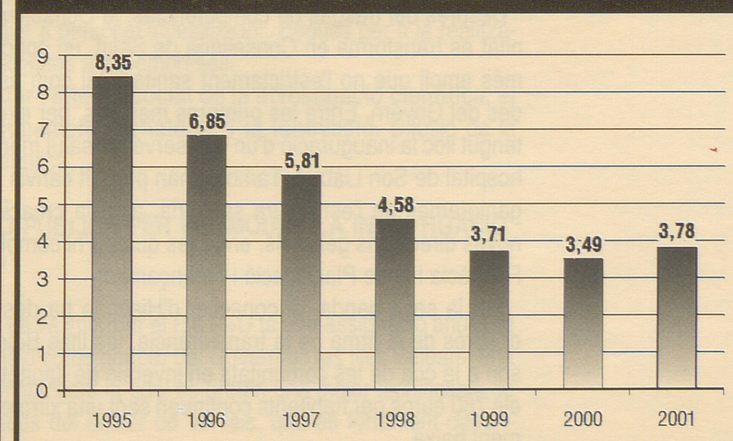
Creixement del PIB per sectors anys 2000 i 2001

CREIXEMENT ANUAL		
	2000 (previsió)	2001 (avanç)
Sector primari	-4,00%	+0,30%
Indústria	+3,65%	+3,40%
Construcció	+8,40%	+6,82%
Serveis	+3,95%	+3,40%
TOTAL ANUAL	+4,14%	+3,63%

Creixement del PIB Zona euro, Espanya i Illes Balears

Taxa d'atur balear . Evolució 1995-2001 mes de setembre

Les transferències de Sanitat completen el mapa autonòmic

La Comunitat Autònoma de les Illes Balears gestiona ja les competències de Sanitat, 613 milions més d'euros en els pressupostos, que -juntament amb l'INEM (reconvertit en SOIB)- completen el mapa de les transferències. Tant el conseller d'Hisenda com la consellera de Salut es mostraren moderadament contents, tot i que per garantir un bon servei mancaran 162 milions més en inversions.

ONA

Les Balears ja tenen les transferències de Sanitat. L'acord, que es firmà en el Ministeri d'Administracions Públiques després d'una dura negociació, suposa que les Illes rebran 613 milions d'euros anuals. El Govern balear considerà històrica la recepció de la Sanitat, però va haver de renunciar als 162 milions més que demanava per poder fer els hospitals de Maó i d'Inca i la reforma de Son Dureta. El conseller d'Hisenda, Joan Mesquida i la consellera de Salut (segons la nova denominació de

la Conselleria) es varen manifestar moderadament satisfets, perquè la quantitat obtinguda és suficient per garantir, i millorar, la qualitat de la sanitat pública a les Balears si bé s'hauran de cercar nous recursos.

Un dels camins proposats per suplir aquesta manca

de dotació és el règim especial de les Balears, el REB. Així ho va dir la titular de la Conselleria en la primera visita oficial que va fer a la que fins enguany va ser seu de l'Insalud, on reivindicà la Llei de règim especial de les Balears, aprovada fa quatre anys, per aconseguir les inversions que no s'han aconseguit amb les transferències de Sanitat. Aina Salom ha qualificat els primers dies de competències sanitàries com una fita històrica per a les Balears, perquè li donen més autogovern que mai, amb un Institut Balear de la Salut que té una plantilla de 6.250 persones.

Després del traspàs de competències, la Conselleria de Sanitat es transforma en Conselleria de Salut, un concepte molt més ampli que no l'estrictament sanitari, tal com es proposa des del Govern. Entre les primeres mesures, per exemple, ha tngut lloc la inauguració d'un nou servei de salut mental al nou hospital de Son Llätzer. També s'han produït canvis en els organigrames de l'estructura sanitària, amb la creació de cinc noves direccions generals, entre les quals s'hi compten les de Farmàcia i la de Planificació i Finançament.

Per la seva banda, el conseller d'Hisenda ha destacat que després de la firma de la transferència, les Illes Balears ja no són a la coa de les comunitats en inversió de sanitat, tot i que els 780 euros per habitants continuen sent una xifra excessivament baixa.

Xifra rècord de matriculació de cotxes

ONA

Cada dia hi ha més cotxes a les Balears, el nombre de vehicles matriculats no deixa de créixer, tal com mostren les dades de la Direcció Provincial de Trànsit. L'any passat es matricularen a les Balears 76.503 vehicles, dels quals 61.500 es registraren a Mallorca, això suposa un augment del 5%, sense que els temors inicials a la recessió econòmica o la saturació de les carreteres insulars, hagi fet desistir de la compra de més cotxes.

Palma és la ciutat del món amb major concentració de vehicles: més de 900 per cada 1.000 habitants, però enguany ha estat Menorca on percentualment més ha augmentat la matriculació de vehicles: més de 7.000.

Palma, més cotxes per habitants que a cap altra banda del món.

En canvi, ha disminuït un 20% el nombre de persones que l'any passat es tragueren el carnet de conduir amb relació a l'any anterior. El 2001 Trànsit expedí 1.400 carnets de conduir.

Quant a la sinistralitat, l'any 2001 hi va haver 133 accidents mortals a les carreteres i centres urbans de les Balears, amb 149 morts, un 5% més que l'any anterior. Una tercera part eren persones menors de 25 anys. La mortalitat a les carreteres de les Balears es manté quasi estable des de fa deu anys.

NOVES MATRICULACIONS DE VEHICLES:

	2001	2000
BALEARS	76.503	72.535
MALLORCA	61.448	59.016
MENORCA	7.018	5.727
PITIÜSES	8.037	7.792

NOUS PERMISOS DE CONDUIR:	2001	2000
	1.400	1.653

VÍCTIMES ACCIDENTS DE TRÀNSIT:	2001	2000	1991
	149	142	157

El conseller d'Hisenda i la consellera de Sanitat durant les negociacions amb el Govern central.

El Govern preveu invertir nou milions d'euros en R+D en quatre anys

El president Antich i el conseller d'Innovació i Energia, Príam Villalonga, acompanyats del director general d'R+D, Enric Tortosa, varen presentar públicament el Pla de Recerca i Desenvolupament de les Illes Balears, que preveu inversions milionàries en un sector profundament endarrerit a la nostra comunitat.

ONA

Les Illes Balears són la comunitat autònoma on menys inversió es fa en recerca i desenvolupament. El Govern espera que aquesta situació canviï radicalment i que d'aquí al 2005 la inversió realitzada tant per les empreses privades com per les institucions públiques superi ja els 70 milions d'euros (devers 12.000 milions de pessetes), el doble de la despesa de fa dos anys. Per aconseguir aquest objectiu, l'executiu ha disposat el primer Pla de recerca i desenvolupament tecnològic de Balears que es portarà a terme durant els pròxims tres anys. La seva presentació va ser a càrrec del president Antich i del conseller d'Innovació i Energia, Príam Villalonga, en una roda de premsa que també comptà amb la participació del director general d'R+D, Enric Tortosa.

Segons explicà el conseller "el reforç de les infraestructures informàtiques i de telecomunicacions a Balears, la creació i posada en marxa de l'Institut d'Investigació en Ciències de la Salut i la construcció d'un edifici científic i tècnic a la UIB seran les inversions immediates". La inversió directa pressupostada pel Govern puja a 9 milions d'euros (1.500 milions de pessetes), que sumats als que contempla el Pla d'innovació, suposen una inversió per part de l'administració autonòmica de 24 milions d'euros (4.000 milions de pessetes) en el període comprès entre 2002 i 2005.

PENSAR EN EL FUTUR

Durant la presentació, el president Antich recordà la posició que ocupen les Balears en el rànquing d'inversions que ens hauria de fer reflexionar respecte del futur de la societat balear en un món cada vegada més global. En aquest sentit, va afirmar que el pla "havia de ser l'eina per incorporar-nos a la societat de la comunicació i del coneixement". Així s'exposa en la mateixa documentació del pla, on es diu que la despesa de les Illes en R+D representa només el 0,7% del total estatal i que només aporta el 0,5% entre el total d'investigadors, uns percentatges que són substancialment més reduïts que la major part dels indicadors socioeconòmics. Per exemple, les Balears són aproximadament el 2% de la població espanyola i aporten el 3,1% del producte interior brut estatal, endemés de ser la comunitat amb major renda per càpita.

Hi ha més indicadors comparativament negatius, relacionats amb R+D, que el pla recull. En altres comunitats el paper més important el representa la iniciativa privada, mentre que a les Illes Balears el protagonisme el té la universitat o la mateixa administració autonòmica. La universitat, per exemple, representa el 60% del total de la despesa científica i aporta el 65% dels investigadors, mentre que el sector empresarial només representa el 16% de la despesa i un 9% del factor humà. Unes dades que, creuades, encara són més preocupants, atès que les empreses de les Illes només ocupen l'1,4% del total d'universitaris espanyols.

OBJECTIUS DEL PLA

No és estrany, doncs, que el primer pla de recerca i desenvolupament de les Illes digui clarament que els seus objectius estratègics no poden ser altres que optimitzar els escassos recursos disponibles i augmentar-los, tal com exposava el director general, Enric Tortosa, en

una entrevista publicada en el número passar d'ONA.

El Pla R+D inclou aquests objectius específics:

-Reforçar la base científicotècnica per afavorir la creació de nous grups i centres en àrees prioritàries. Accions de promoció com la creació de noves infraestructures d'R+D.

Atracció de la inversió en infraestructures per part d'institucions foranes, tant a nivell estatal com europeu i suport i impuls de les unitats mixtes d'R+D entre empreses i la universitat.

-Prioritzar un nombre reduït d'àrees temàtiques lligades als objectius socioeconòmics de la comunitat autònoma que serviran per reduir els desequilibris territorials dels recursos d'R+D. Posada en marxa d'una sèrie de programes per diferents sectors: societat de la informació i del coneixement, turisme sostenible i oci, ciències de la salut i medi ambient.

-Implicar els actors de l'entorn productiu

(tant industrial com de serveis) en les activitats d'R+D. Suport més directe a les activitats d'R+D de les empreses innovadores.

-Potenciació de recursos humans per a R+D. Beques de formació per a personal investigador. Beques per a la realització de pràctiques a les empreses.

-Fomentar l'interès social de la investigació científica, el desenvolupament tecnològic i la innovació. Difusió de la cultura científica.

INVERSIÓ PÚBLICA PER PROMOURE LA INVESTIGACIÓ PRIVADA

Tal com es va informar el Pla R+D té una assignació anual de dos milions d'euros per par del Govern de les Illes Balears, una quantitat mitjançant la qual es pretén una major tecnificació de les empreses del sector de serveis, que és fortament depen-

Acte de presentació del primer pla R+D.

dent de les tecnologies de la informació i comunicacions, si bé s'ha de tenir present que no n'hi ha prou d'incorporar les noves tecnologies sinó que les empreses han de fer canvis organitzatius i, sobretot, ha d'augmentar la qualificació professional del seu personal.

Príam Villalonga explicà que s'haurà d'establir quina és la demanda possible de necessitats formatives per tal de consensuar l'oferta entre les empreses, la universitat i l'Administració. "El Govern -afirmà- no només creu que és necessari incrementar l'activitat investigadora lligada al sector de serveis, sinó que no escatimarà esforços per tal d'involucrar tots els agents econòmics en l'establiment de les prioritats d'R+D i d'innovació per als pròxims anys.

DIVULGAR LA CIÈNCIA

Tot plegat, el Pla també inclou un vessant conscienciador o de divulgació per augmentar la cultura i l'interès de la societat pels temes científics, uns temes que, d'altra banda, cada dia són més presents a la nostra vida quotidiana. "La dificultat que té el ciutadà per comprendre els canvis científics obliga a fer un esforç de divulgació per part de les institucions relacionades amb la investigació i a afavorir nous camins i noves formes per fer arribar

als ciutadans els coneixements necessaris perquè puguin comprendre les oportunitats i els riscos de les noves tecnologies i així augmentar la seva confiança en la innovació i en la seva capacitat per prendre decisions en aquest sentit".

Per tot això, el primer pla R+D de les Illes Balears preveu el desenvolupament d'activitats per motivar la investigació i la difusió de la ciència a l'ensenyament secundari. Un exemple és l'organització de la que serà la primera Fira de la Ciència de les Balears, que tindrà lloc aquesta primavera i que pretén ser una mostra de les activitats relacionades amb la ciència que es desenvolupen a totes les Illes. A la fira totes les entitats relacionades amb la ciència tendran la seva representació. Amb el suport de la Conselleria d'Educació i d'altres entitats es preveu l'organització de conferències, debats i cursos destinats als joves de secundària.

La Conselleria d'Innovació i Energia controla les antenes de telefonia mòbil

Ona

Arran de la polèmica desencadenada a Valladolid i a altres indrets de l'Estat, la Conselleria d'Innovació i Energia ha recordat que des de l'any passat realitza mesurats dels camps electromagnètics que causen les antenes de telefonia mòbil instal·lades a les Illes Balears i que, en aquest sentit, fins ara, els resultats han estat correctes, és a dir, emissions molt inferiors als límits màxims recomanats per l'Organització Mundial de la Salut, amb una única excepció a Palma sobre la qual ja s'ha avisat l'ajuntament que autoritzà la instal·lació.

La Conselleria disposa d'aparell de mesuradors i d'equips tècnics que, a petició dels interessats pot fer controls gratuïts a l'entorn de les antenes. D'altra banda, el conseller, Príam Villalonga, ha assegurat que en el decurs d'enguany s'haurà enllestit el Pla director sectorial de telecomunicacions que servirà per regular la instal·lació d'antenes, cables i altres infraestructures de transport, recepció i emissió de senyals radioelèctrics.

En qualsevol cas i davant denúncies com les aparegudes a la premsa sobre antenes devora centres escolars, entre d'altres a Manacor i Valldemossa, la Conselleria ha recomanat als ajuntaments que dispersin les antenes en lloc de concentrar-les en un únic punt per així diluir els possibles efectes negatius.

Les antenes de telefonia mòbil emeten radiacions que, en principi, no són negatives si se situen per sota dels límits autoritzats, però si els sobrepassen poden causar problemes de salut com cataractes, cremades a la pell, cops de calor i alteracions en el comportament. Les companyies de telefonia asseguren que els ciutadans no tenen res a témer, però les associacions ciutadanes en desconfien.

Adreces a la XARXA

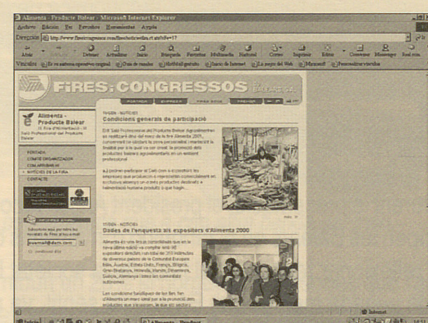
FIRES

Internet és un soc d'informació, on el que cerca pot trobar qualsevol cosa que desitgi saber, però, sobretot, és un gran mostrador. A través de la xarxa hom pot tenir coneixement de tot allò que es ven o compra a tot el món. Diuen que el futur és del comerç electrònic, però de moment el paper d'Internet és, prioritàriament, d'introduïdor, quelcom semblant a una ambaixada que situa els consumidors davant l'objecte o el producte que vol adquirir. D'alguna manera es pot dir que mitjançant les webs les fires ja no tanquen mai sinó que permanentment són obertes al públic.

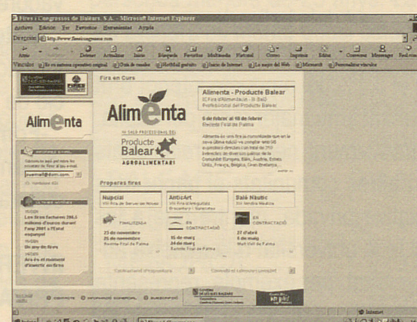
Així ho ha entès l'empresa pública Fires i Congressos que organitza les activitats firals des de la Conselleria d'Economia, Comerç i Indústria i que acaba d'estrenar un nou disseny de la seva pàgina, des d'on resulta fàcil entrar en contacte amb l'organització de cada fira concreta amb de les pàgines empresarials que hi estan relacionades.

És el cas, per exemple, de la fira Alimenta Producte Balear que un cop celebrada continua virtualment oberta per seguir oferint els productes de la nostra terra als consumidors de tot el món. Una experiència que cada vegada es perfecciona i que, en conseqüència, permet obrir més camins de comercialització.

La nova web de Fires i Congressos resulta pràctica sense que això li llevi atractiu. Sens dubte serà, és ja, una eina de gran utilitat per a totes les empreses que participen a les fires que es fan a les Illes Balears.

www.firesicongressos.com/fires

www.firesicongressos.com

al servei de la societat illenca

Francesc de Borja Moll, 10, entresòl
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94
e mail: fundesba@jet.es
07003-Palma de Mallorca

Any de l'€uro *Benvingut*

Donem les Illes Balears la benvinguda a una nova era. L'any 2002 serà un temps en què els costums canviaran, per això, al Centre Balear Europa ja fa temps que treballam per fer més fàcil als ciutadans i ciutadanes del nostre País habitar-se a l'Euro. Hem posat al vostre servei l'eurotelèfon 900 166 000 per ajudar-vos a aclarir els dubtes sobre la nova moneda.

Benvingut, 2002, any de l'Euro, la moneda que uneix els europeus.

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Hisenda i Pressuposts

CENTRE BALEARS
EUROPA